

Tiina Savallampi

HAVAINTOJA PIMEÄSTÄ

Tunne-, aisti- ja tilakokemustietoa
elämispalveluiden kehittämiseen

Opinnäytetyö

Matkailu- ja ravitsemisalalan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Matkailu- ja palveluliiketoiminnan koulutus (ylempi amk)

2023

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	restonomi (ylempi AMK)
Tekijä/Tekijät	Tiina Savallampi
Työn nimi	Havaintoja pimeästä – Tunne-, aisti- ja tilakokemustietoa elämyspalveluiden kehittämiseen
Toimeksiantaja	Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, Vastuulliset ruokapalvelut, Kestävä hyvinvointi
Vuosi	2023
Sivut	83 sivua, liitteitä 14 sivua
Työn ohjaaja(t)	Riitta Tuikkanen

TIIVISTELMÄ

Havaintoja pimeästä -opinnäytetyössä tutkittiin pimeän herättämiä tunne-, aisti- ja tilakokemuksia laadullisin menetelmin. Työn tavoitteena oli nostaa esiin käyttäjätietoa tunne-, aisti- ja tilakokemuksista, selvittää tyhjiin ja vajaa-käyttöisiin sisätiloihin sopivia pimeään perustuvia elämyksellisiä tapahtumia ja tilaisuuksia sekä herättää keskustelua pimeästä ja valosaasteesta. Tietoa on tarkoitus hyödyntää kehittämistoiminnassa tapahtuma-, matkailu- ja elämysaloilla sekä luovilla aloilla.

Aineistoa kerättiin kahvilan pimennetyssä kellaritilassa kolmen kokeilukonseptin avulla. Ensimmäinen oli tutuille ryhmille suunnattu Hämärä kokous, johon kuului sisätilaan simuloitu moniaistinen nuotiokokemus. Toinen konsepti oli Kohtaamisia pimeässä -tilaisuus, jonka ideana oli tuoda yhteen tuntemattomia täysin pimennetyssä tilassa. Kolmas konsepti, Tähtisumukahvit, sisälsi avaruuskuvista koostetun videon ja ääniteoksen. Installaatio oli kahvilan asiakkaiden vapaasti koettavissa aina silloin, kun kahta muuta ajanvarausperiaatteella järjestettyä konseptia ei järjestetty tilassa. Lisäksi aineistoon kuului trendikat-saus tapahtuma-, elämys- ja ruoka-aloilta.

Tilaisuuksiin osallistuneilta kerättiin kokemuksia lomakekyselyillä ja teema-haastattelulla. Tunnekokemusten keräämisessä käytettiin Geneva Emotion Wheel -tunnepyörää sekä Premo-hahmokuvia. Aisti- ja tilakokemuksia kerättiin tilakokemuksen tutkimiseen suunnittelun 6T-mallin avulla. Aineisto analysoitiin dokumenttianalyysin keinoin etsien siitä merkityksiä, yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Aineiston tulkinta tehtiin käyttäen apuna Pine & Gilmoren elämysulottuvuuksia ja elämyskolmiota.

Pimeissä kokeilukonsepteissa heränneet tunteet olivat samansuuntaisia ja vahvasti positiivisia. Määrällisesti eniten ja voimakkaimmin koettiin kiinnostusta, hauskuutta, iloa, mielihyvää ja tyytyväisyyttä. Pimeys vahvasti osallistujien vuorovaikutusta ja mahdollisti vaikeidenkin asioiden käsittelemisen. Pimeys mahdollisti vapauden ja itsensä ylittämisen kokemuksia, rauhoitti ja virkisti sekä herätti tunnelmallisia mielikuvia ja mukavia muistoja. Opinnäytetyön perusteella pimeydellä on elämyspotentiaalia, joka on hyödynnettävissä monipuolisesti erilaisiin elämys- ja hyvinvointituotteisiin.

Asiasanat: pimeys, tunnetutkimus, elämys, tilakokemus, moniaistisuus

Degree title	Master of Hospitality Management
Author (authors)	Tiina Savallampi
Thesis title	Observations from the dark – Emotion, sense and spatial insight for developing services in the experience economy
Commissioned by	South-Eastern Finland University of Applied Sciences
Time	2023
Pages	83 pages, 14 pages of appendices
Supervisor	Riitta Tuikkanen

ABSTRACT

In the thesis, the emotional, sensory, and spatial experiences evoked by the dark were investigated by using qualitative methods. The objective of the work was to gain user knowledge, find out dark-based experiential events and opportunities suitable for empty and underutilized indoor spaces, and stimulate discussion about darkness and light pollution. The intention is to use the information in development activities in the event, tourism, and experience fields, as well as in the creative fields.

The data was collected in the darkened basement of cafe premises with the help of three experimental concepts. The first was a *Shady Meeting* aimed at familiar groups, which included a simulated indoor multisensory campfire experience. The second concept was the *Encounters in the Dark*, the idea of which was to bring strangers together in a completely dark space. The third concept, Star Nebula Café, included a video of space photographs and an audio artwork. In addition, the research material included a trend review from the event, experience, and food sectors.

Experiences were gathered from participants of the events with questionnaires and a focused interview. The Geneva Emotion Wheel and Premo character images were used to collect emotional experiences. Sensory and spatial experiences were collected with help of 6T model. The material was analysed by using document analysis. The aim was looking for meanings, similarities, and differences. The data was interpreted using Pine & Gilmore's experience dimensions and the experience triangle.

The feelings evoked in the dark by three concepts were similar and strongly positive. Quantitatively, interest, fun, joy, pleasure, and satisfaction were felt the most and most strongly. The darkness strengthened the interaction of the participants and made it possible to discuss even difficult issues. Darkness enabled experiences of freedom and self-transcendence, calmed, and refreshed, and evoked atmospheric images and pleasant memories. Based on the thesis, darkness has an experience potential that can be utilized in a variety of ways for experience and well-being products.

Keywords: darkness, emotion research, experience, spatial experience, multisensory

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUSASETELMA	9
2.1	Tutkimusongelma, -kysymykset ja -tavoitteet	11
2.2	Tutkimusmenetelmät	13
3	VIITEKEHYS JA KÄSITTEET	14
3.1	Elämys.....	14
3.1.1	Moniaistisuus elämyksissä.....	15
3.1.2	Pimeään liittyvät palvelut ja elämykset.....	16
3.2	Tunne, emootio ja affekti	17
3.3	Tilakokemus.....	19
3.4	Tyhjät ja vajaakäyttöiset tilat.....	20
4	TOIMEKSIANTAJA.....	20
5	AINEISTONKERUU	21
5.1	Kokeilukonseptit.....	21
5.1.1	Hämärä kokous.....	23
5.1.2	Kohtaamisia pimeässä.....	26
5.1.3	Tähtisumukahvit.....	27
5.2	Aineiston kerääminen käytännössä	28
5.2.1	Lomakekysely tunnekokemusten itseraportointivälineenä	29
5.2.2	Puolistrukturoitu teemahaastattelu kokemusten syventämisessä ja lisätiedon hankkimisessa	34
5.3	Trendikatsaus	35
6	AINEISTON ANALYSOINTI.....	37
6.1	Tunnekokemukset	41
6.2	Hämärä kokous -osallistujien aisti- ja tilakokemukset lomakekyselystä.....	47
6.3	Kohtaamisia pimeässä -osallistujien aisti- ja tilakokemukset lomakekyselyistä ja teemahaastatteluista	52

7	TULKINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	56
7.1	Tunne-, aisti- ja tilakokemukset	57
7.2	Tunne-, aisti- ja tilakokemustietoa elämysten kehittämiseen	60
7.3	Ehdotukset pimeään tilaan soveltuvista tapahtumista	65
8	POHDINTA.....	68
8.1	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	68
8.2	Tutkimuksen eettisyys	72
8.3	Opinnäytetyön prosessista, aikataulusta ja tuloksista	74
8.4	Lopuksi	77
	LÄHTEET.....	78
	LIITTEET	

Liite 1. Kutsu opinnäytetyön tutkimukseen

Liite 2. Tutkimustiedote

Liite 3. Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Liite 4. Geneva Emotion Wheel-lomakepohja

Liite 5. Premo-lomakepohja

Liite 6. Puolistrukturoidun teemahaastattelun runko

1 JOHDANTO

Tammikuussa 2023 julkaistussa Sitran Megatrendit-raportissa luonnon kanto-
kyvyn mureneminen on nostettu keskiöön. Raportin mukaan yksi ekologisen
kriisin alueista on luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, jota ilmaston
kuumeneminen pahentaa. (Dufva & Rekola 2023, 18.) Lisääntyvällä valosaas-
teella on myös osansa tässä kriisissä. Valosaaste on vielä verrattain nuori ja
vähän tutkittu ympäristöongelma, jolla on negatiivisia vaikutuksia sekä ihmis-
ten hyvinvointiin että luonnon monimuotoisuuteen. Lisääntynyt keinovalo ku-
luttaa maapallon energiavaroja ja yhä laajemmalle levitessään hukuttaa alleen
paikat, joissa voi kokea luonnollista pimeyttä. Monimuotoisuuden hupenemista
tapahtuu, kun elinympäristöjä häviää ja pirstoutuu. Valosaaste lisää tätä uh-
kaa, sillä lisääntyvä keinovalo vaikeuttaa pimeässä elävien eliöiden ravinnon-
saantia ja siten niiden kykyä huolehtia jälkeläisistään. Luonnossa pimeään ja
valon säännölliseen vaihteluun tottuneet lajit joutuvat joko sopeutumaan valo-
altistukseen tai muuttamaan ympäristöön, jonne valosaaste ei vielä ulotu. Ih-
miset sen sijaan voivat välttyä haitalliselta valolta pimennysverhojen ja muiden
suojainten takana. (Lyytimäki & Rinne 2013, 18–19.)

Valosaasteen torjuntaan kannattaa kiinnittää huomiota, sillä samalla voitaneen
vähentää myös muita ympäristöhaittoja. Valaistus vie noin 40 % palvelukiin-
teistöjen sähköstä, joten valaistuksen käyttämän energian säästämiseen tulisi
niin ikään löytää ratkaisuja (Pihlajaniemi ym. 2022, 30). Taloudellisesti tarkas-
teltuna valosaasteeksi voidaan määritellä tarpeeton valaistus, kuten päälle
unohtunut lamppu. Liiketilojen houkuttelevat valaistukset ja laajalle näkyvät
valomainokset kuluttavat energiaa ja niiden avulla luodaan uusia tarpeita ku-
luttamiselle. Tämä lisää entisestään luonnonvarojen ja energian tuhlaamista.
(Lyytimäki & Rinne 2013, 19, 23.)

Luontomatkailu edellyttää pimeiden ja rauhallisten alueiden säilymistä, mutta
erämaatkaan eivät säästy keinovalolta: tieverkoston, lentokoneiden ja puhelin-
verkkomastojen valot saastuttavat yllättäviäkin paikkoja (Lyytimäki 2006, 65,
85). Majoitumme myös veden päälle rakennetuissa bungaloweissa, joiden
meille ihmisille vedenalaisen maailman tarkasteluun tarkoitettut elämykselliset

lasilattiat päästävät läpi valoa häiriten korallieläimiä (Eklöf 2021, 112). Keinovalot huijaavat lukuisia yöaikaan aktiivisia nisäkkäitä ja hyönteisiä sekä kasveja. Ne heikentävät esimerkiksi lintujen suunnistuskykyä (Lyytimäki 2006, 75). Valolla on vaikutuksia muun muassa aineenvaihduntaan, mielialaan, uneen ja seksuaaliseen halukkuuteen (Lyytimäki 2006, 67). Valaistusalalla on viime vuosina yleistynyt ihmiskeskeinen valaistus. Sillä tarkoitetaan valaistusvoimakkuuden ja valon väriämpötilan säätämistä mukailemaan luonnonvalon rytmiä. Sirkadiaanisen valaistuksen tavoitteena onkin tukea ihmisen biologista rytmiä ja vaikuttaa vireystiloihin. (Pihlajaniemi ym. 2022, 30.)

Tämän opinnäytetyön lähtökohtana oli havahtuminen luonnollisen pimeyden katoamiseen keinovalon lisääntymisen myötä. Aihe alkoi puhutella tekijää, ja opinnäytetyö tarjosi mahdollisuuden herättää keskustelua pimeyden arvostamisesta. Toisena tekijänä aiheen löytymiseen ja tarkentumiseen toimi opinnäytetyön tekijän työskentely Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) REACT-EU-rahoitetusta neljän ammattikorkeakoulun (Laurea, Haaga-Helia, Turun ammattikorkeakoulu ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu) toteuttamassa Kokemusten talo -hankkeessa. Hankkeen tehtäviin ja tavoitteisiin kuuluivat muun muassa elämyksellisten tilojen kehittäminen digitaalisen taiteen ja liikutteltavan teknologian avulla, uusien käyttötarkoitusten löytäminen tyhjiille tiloille sekä tilakokemukseen vaikuttavien tekijöiden tutkiminen. (Kokemusten talo 2022.) Näiden tehtävien parissa tekijällä oli herännyt kiinnostus tilatutkimukseen ja elämyksellisten tilakokemusten ja tapahtumien kehittämiseen. Opinnäytetyön myötä oli mahdollisuus päästä syvemmälle kyseessä oleviin aiheisiin, ja pimeyden teeman yhdistäminen niihin tuntui luontevalta. Motivoivan aiheen löytäminen ja valinta onkin ensisijaisen tärkeää opinnäytetyöprosessissa (Vilkka & Airaksinen 2003, 23).

Keinovalo helpottaa arkeamme monin tavoin, mutta voitaisiinko niiden puute nähdä myös arkeamme parantavana elementtinä? Uhanalainen pimeys ja Kokemusten talo -hankkeen tehtävät nostivat ilmoille kysymyksiä, joiden avulla aihe lähti tarkentumaan: Voiko pimeä tila ollakin elämys keinovalojen kyllästävässä maailmassa? Voiko valottomuus/hämäryys tai pimeys olla ratkaisemassa osaltaan tilojen vajaakäyttöisyyttä? Millaisia palveluita tyhjiin pimeisiin tiloihin voisi kehittää ja mitä vaatimuksia tilalle tällöin asetetaan? Kuinka hyvin

ja miten audiovisuaalisilla sisällöillä ja teknologialla voidaan tuoda elämyksellisyyttä tyhjiin ja vähällä käytöllä oleviin tiloihin? Minkälaisia tunteita hämärissä tiloissa herää? Entä miten hämärä tila vaikuttaa ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen kokemukseen? Valitsisimmeko entistä useammin pimeät elämykset, jos vain oppisimme nauttimaan siitä ja tunnistaisimme sen mahdolliset planetaariset ja henkilökohtaiset hyödyt?

Opinnäytetyössä selvitetään kolmen kokeilukonseptin (kokous, performanssi, installaatio) avulla, minkälaisia tunteita hämärässä ja pimeässä tilassa (jatkossa hämärän ja pimeän tilan kokeilukonsepteista käytetään yhteisesti termiä pimeä tila tai pimeän tilan konsepti) herää ja miten pimeä tila koetaan elämyksellisyyden ja aistien näkökulmasta. Olemme tottuneita henkilökohtaisiin sekä julkisiin kellon ympäri valaistuihin sisä- ja ulkotiloihin, jolloin pimeys ja tähtikirkkaat yöt käyvät oudoiksi, harvinaisiksi ja eksoottisiksi. Voisiko pimeään tilaan sijoittuvilla tapahtumilla siksi olla tulevaisuudessa elämyspotentiaalia? Tunteiden tutkiminen hämärässä tilassa on kiinnostavaa myös siksi, että pimeään liittyy paljon negatiivisia mielleyhtymiä. Puhutaan ns. hämärähommista, pimeästä työstä ja pimeyden voimista. Pimeässä koetaan luontaisesti pelkoa ja turvattomuutta, sillä kyky havainnoida ympäristön uhkia heikkenee (Tommola 2023, 74).

Tunnekokemuksia on tutkittu muun muassa elämys- matkailu- ja ruokapalveluissa (Meiselman 2021; Shoval ym. 2018) sekä fyysisissä tiloissa (Myung & Mi 2017). Tietoa aiheeseen liittyvistä tutkimuksista haettiin Google Scholar -palvelun sekä Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun kirjaston tietokantojen kautta seuraavilla englanninkielisillä hakusanoilla ja niiden eri yhdistelmillä: emotion, darkness, experience, feelings, spatial ja dark space. Hakutulokset nostivat esiin pääasiassa psykologian, terveydenhoidon ja fysiikan alojen tutkimuksia. Matkailun alalta tuloksissa esiintyivät dark tourism -kohteiden tutkiminen, mutta niillä ei suinkaan tarkoitettu pimeitä tiloja, vaan esimerkiksi kuolemaan liittyviä kulttuurihistoriallisesti merkittäviä kohteita, kuten Auschwitz-Birkenauin museo ja muistomerkki sekä New Yorkin World Trade Centerin kaksoistornien tilalla oleva Ground Zero muistomerkki (Sun & Lv 2020, 2). Haun tuloksena pimeän tilan tunnekokemuksista ei löydy vastaavia tutkimuksia opinnäytetyön aiheajauksessa. Pimeä tila itsessään elämyskohteena on raiakas ajatus, ja tunteiden sekä aisti- ja tilakokemusten tutkiminen niiden osalta

vaikuttaisi olevan uutta. Näin opinnäytetyö voi olla omassa rajauksessaan edelläkävijän roolissa.

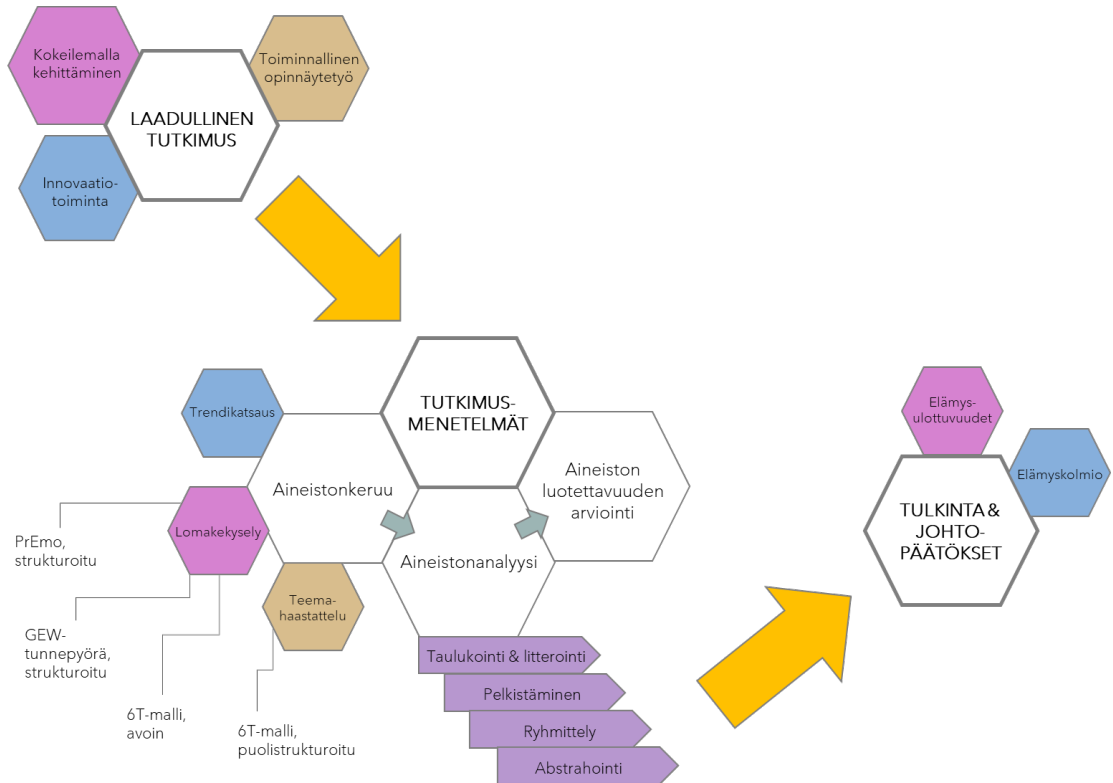
2 TUTKIMUSASETELMA

Tutkimuksen alussa valitaan lähestymistapa ja metodologia tutkimusongelman mukaan. Lähestymistapa pitää sisällään aineiston keruun, analysoinnin, tulkinnan ja luotettavuuden arvioinnin menetelmät. (Kananen 2017, 38.) Tämä valinta on kriittinen vaihe heti tutkimuksen alussa, sillä valittu lähestymistapa ohjaa tutkimuksen suunnittelua ja tutkimusmenetelmien valintaa (Ojasalo ym. 2010, 51).

Tämän opinnäytetyön lähestymistapa on monimetodinen laadullinen tutkimus. Se tarkoittaa, että tutkimuksessa yhdistetään muun muassa laadullisia ja määrällisiä tutkimusmenetelmiä ja erilaisia tutkimusaineistoja (Vilka 2015, 70). Laadullisen tutkimuksen keinoin halutaan ymmärtää ilmiötä ja selvittää, mistä siinä on kyse. Määrälliseen tutkimukseen verrattuna laadullinen tutkimus ei pyri tekemään yleistyksiä, vaan se haluaa ymmärtää tutkittavaa ilmiötä syvällisesti. Laadullista tutkimusta määrittää myös jatkuva ja prosessia ohjaava analysointi, tutkimuksen tekeminen kentällä aidossa tilanteessa sekä kiinnostus selvittää merkityksiä eli kuinka ihmiset kokevat reaalimaailman (Kananen 2017, 35–36.) Tämän opinnäytetyön lähestymistapa määritellään laadulliseksi tutkimukseksi seuraaviin tunnusmerkkeihin peilaten:

- Ilmiön ymmärtäminen: opinnäytetyössä tutkitaan hämärään ja pimeään tilaan luotujen konseptien avulla niiden elämispotentiaalia sekä niiden herättämiä tunne-, aisti- ja tilakokemuksia.
- Aito tilanne: tutkimusta tehdään paikan päällä aidossa tilanteessa ja ympäristössä (muu, kuin esimerkiksi tutkimuslaboratorio).
- Monimenetelmäisyys: laadullisten ja määrällisten aineistonkeruumenetelmien yhdistäminen.
- Tiedon tuottaminen: lopputuloksena odotetaan saatavan lisäymmärrystä tuovaa, kuvailevaa tietoa, joka perustuu yksittäisiin havaintoihin ja jonka tutkija on tuottanut tutkimusmenetelmien avulla.

Useimmiten tutkimukseen valittu lähestymistapa sisältää piirteitä useammasta eri lähestymistavasta (Ojasalo ym. 2010, 51). Tämän työn lähestymistapa laadullisen tutkimuksen ohella sisältää myös elementtejä innovaatioiden tuottamisesta ja kokeilemalla kehittämisestä (kuva 1).

Kuva 1. Opinnytöön lähestymistapa ja prosessi

Kun tavoitteena on tuottaa vaikkapa täysin uusi palvelu ja ottaa kehitystyön tulokset käyttöön, voi lähestymistapana olla innovaatiotoiminta. Se voi kohdistua uuden asiakaslähtöisen liiketoiminnan kehittämiseen. (Ojasalo ym. 2010, 74.) Innovatiivinen toiminta rakentuu epävarmuuden varaan. Jos tietäisimme ennalta lopputuloksen ja sen vaikutukset, emme voisi synnyttää mitään aidosti uutta. Kokeilemalla kehittämisen lähtökohta on, että prosessi ja lopputulos ovat epävarmuuden peitossa. (Hassi ym. 2015, 24.)

Kokeilemalla kehittämiseen kuuluu muun muassa idean toimivuuden testaamista tosielämässä. Kokeilemalla voidaan oppia nopeasti, mikä ideassa toimii tai ei toimi sekä selvittää, onko idealle kysyntää. Kokeilut myös luovat arvoa jo ennen lopputuloksen syntymistä. Ne synnyttävät tietoa ja uusia vaihtoehtoja idean edistämiseen ja parantavat asiakaskokemusta, kun asiakkaita otetaan mukaan kehittämistoimintaan. Lisäksi kokeilut houkuttelevat resursseja kehittämisen pariin ja tarjoavat uusia näkökulmia, kun kokeiluun osallistuminen voi saada aikaan innostusta koehenkilöissä ja aktivoi heitä yhä enemmän mukaan kehittämiseen. (Hassi ym. 2015, 9–11.)

Kokeilemalla kehittäminen sopii tilanteisiin, joissa ollaan tekemisissä uusien tai monimutkaisten asioiden kanssa. Suunnitelmien laatiminen sopii puolestaan tilanteisiin, joissa toimitaan tutuissa ympäristöissä ja pyritään saamaan aikaan tuttuja lopputuloksia. Uutuuteen ja kompleksisuuteen liittyy epävarmuutta ja tiedon puutetta, jolloin suunnitelmalähtöinen kehittäminen on hankalaa, ellei mahdotonta. (Hassi ym. 2015, 21.) Innovaatiotoiminnan ja kokeilemalla kehittämisen elementit kuuluvat tämän opinnäytetyön tutkimukseen, koska

- kokeilukonseptien avulla saadaan konkreettista tietoa niiden toimivuudesta ja kiinnostavuudesta,
- kokeilukonsepteihin osallistuu potentiaalisia asiakkaita, jolloin saatu tieto on asiakaslähtöistä ja sitä voidaan hyödyntää palveluiden kehittämisessä,
- kokeilukonsepteihin liittyy epävarmuustekijöitä, kuten osallistujien tavoittaminen. On riski, että pimeän tilan kokeilut eivät houkuttele osallistumaan esimerkiksi pimeän pelon tai erikoisuutensa vuoksi, jolloin aineiston kerääminen hankaloituu,
- pimeään liittyvien tunnekokemusten tutkiminen on uutta,
- pimeyden ja pimeän tilan elämyspotentiaalia ei ole täysin hyödynnetty.

Työssä on piirteitä myös toiminnallisesta opinnäytetyöstä, jonka lopputuloksella voidaan tarkoittaa esimerkiksi ohjeistusta, perehdytysopasta tai tapahtuman toteuttamista. Toteutustapa voi olla vaikkapa kirjanen, verkkosivut tai johonkin tilaan luotu näyttely tai tapahtuma. Toiminnallisessa opinnäytetyössä käytännön toteutukseen yhdistyy tutkimuksellinen raportointisuus. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 9.) Tässä opinnäytetyössä pimeän tilan kokeilukonseptit voidaan nähdä palveluna ja/tai toimintana potentiaalisessa palveluympäristössä kahvilan alakerrassa. Konseptien toteutustavat ovat osallistujille siis todellisia palvelutilanteita ja tapahtumakokemuksia aidossa ympäristössä, eivät ainoastaan tutkimustilanteita tutkimusympäristössä. Lopputuloksena syntyy tiivistettyä tietoa tunne- ja aistikokemuksista, kehittämisideoita vastaavien palveluiden jatkokehittämiseen sekä ehdotuksia tyhjien tilojen hyödyntämiseen.

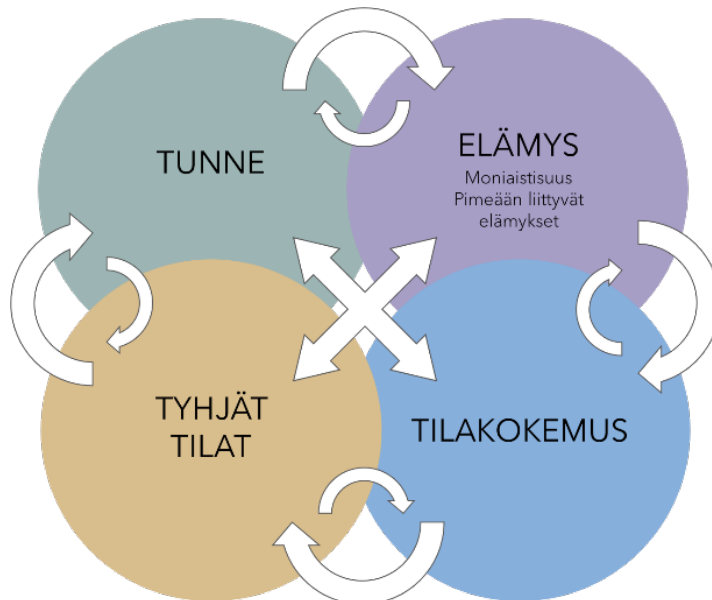
2.1 Tutkimusongelma, -kysymykset ja -tavoitteet

Tieteellinen työ vaatii aluksi ongelman, joka ohjaa koko tutkimusprosessia. Joskus tutkittava ilmiö vaatii tarkemman ongelman määrittelyn, johon kiteytyvät työn tarkoitus ja tavoitteet. (Kananen 2017, 56–57.) Tämän työn tutkimusongelman avulla pyritään tuottamaan kehittämistietoa, jota elämysalojen toimi-

jat ja toimeksiantaja voivat hyödyntää palveluita ja tutkimushankkeita suunnitellussaan. Tutkimusongelma tarkastelee pimeän tilan elämyspotentiaalia tunteiden, tyhjien tilojen, elämysten ja tilakokemuksen viitekehyksessä (kuva 2). Lisäksi ongelmassa pohditaan tunteiden ja aistikokemusten herättämisen vaikutuksia, merkityksiä ja lisäarvoa elämyksellisten palveluiden, tilojen ja tapahtumien suunnittelussa. Tutkimusongelmasta johdetaan kolme tutkimuskysymystä, joista kaksi ensimmäistä liittyvät tunne-, aisti- ja tilakokemustietoon:

1. Millaisia tunteita ja kokemuksia pimeä tila ja sinne luodut kokeilukonseptit herättävät?
2. Miten tietoa voidaan hyödyntää pimeään liittyvien elämyksellisten tapahtumien, tilojen ja palveluiden kehittämisessä?

Abstraktien ja subjektiivisten tunnekokemusten lisäksi opinnäytetyössä tarkastellaan konkreettisten pimeän tilan konseptien potentiaalia elämysten kehittämiseen sekä niiden soveltumista tyhjiin ja vajaakäyttöisiin tiloihin yhdessä teknologian ja audiovisuaalisten sisältöjen kanssa. Kolmantena tutkimuskysymyksenä onkin: Minkälaiset tapahtumat ja palvelut sopivat toteutettaviksi pimeissä sisätiloissa?

Kuva 2. Opinnäytetyön viitekehys

Opinnäytetyön tavoitteena on synnyttää käyttäjätietoa pimeän tilan herättämisestä tunne- ja tilakokemuksista sekä testatuista konsepteista, joita elämys-, matkailu, ravintola-, tapahtuma- sekä luovan alan toimijat voivat hyödyntää.

Tämä tieto kootaan tiivistyksiksi, esimerkeiksi sekä ehdotuksiksi ja niiden avulla vastataan asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kokeilukonsepteja ei ole tarkoitus viedä käytäntöön esimerkiksi minkään yksittäisen yrityksen toimesta sellaisenaan, vaikka se mahdollisuus on periaatteessa olemassa. Opinnäytetyön tuottamaa tietoa on ajateltu sovellettavan erilaiseen jatkokäyttöön ja taustamateriaaliksi elämyspalveluiden suunnittelussa ja kehittämisessä. Kokeilut ja tutkimuksen tuottama tieto voi myöhemmin olla väylä liiketoimintamahdollisuuksien avautumiseen (Rautiainen 2019, 72).

2.2 Tutkimusmenetelmät

Tutkimusmenetelmät sisältävät aineistonkeruun, aineistonanalyysin sekä tuloksen oikeellisuuden varmistamiseen liittyvät luotettavuusmenetelmät (Kananen 2017, 37). Tämä prosessi yllä mainittuine vaiheineen avataan teorian avulla tässä luvussa ja myöhemmin käytännön toteutusta kuvaamalla omissa luvuissaan (kuva 1).

Aineistoa kerättiin sekä lomakekyselyllä, joka on tyypillinen määrällinen eli kvantitatiivinen menetelmä että teemahaastattelulla, joka on puolestaan usein käytetty laadullinen eli kvalitatiivinen menetelmä (Ojasalo ym. 2010, 93–94). Kyselyn avulla voidaan kerätä laajempi tutkimusaineisto, ja se on menetelmänä nopea ja tehokas, mutta tulokset voivat jäädä pinnallisiksi (Ojasalo ym. 2010, 108). Syvällisemmän tiedon saamiseksi lomakekysely koostui strukturoidun osion lisäksi avoimista kysymyksistä, joiden teemat liittyivät tila- ja aistikokemuksiin.

Kanasen (2017, 131) mukaan laadullisen tutkimuksen prosessissa aineiston keruuta ja analysointia tehdään vuorotellen ja syklisti. Tämä tarkoittaa, että ensin kerätty aineisto analysoidaan, jonka jälkeen kerätään uutta aineistoa analysoitavaksi. Tässä opinnäytetyössä lomakekyselyn vastaukset analysoitiin ensin kevyesti, ja sen jälkeen toteutettiin muutamia puolistrukturoituja teemahaastatteluja. Tämän jälkeen koko aineisto analysoitiin syvällisemmin. Haastattelun avulla voidaan syventää ymmärrystä käsiteltävästä aiheesta, varsinkin silloin, kun sitä on tutkittu vähän (Ojasalo ym. 2010, 95). Uuden aineistonkeruukierroksen avulla voidaan täydentää analyysiä tai syventää ymmärrystä haastattelemalla samaa tietolähdettä (Kananen 2017, 133).

Analysointivaiheen alussa monimuotoinen aineisto yhteismitallistetaan yleensä tekstimuotoon. Tämän jälkeen aineisto koodataan tutkimuskysymysten avulla, mikä tarkoittaa sitä, että tekstimassasta erotellaan kokonaisuuksia, jotka liittyvät tutkittavaan asiaan. Tekstikokonaisuudet tiivistetään ja nimetään sisältöä kuvaavalla ilmaisulla eli koodilla. Koodausta seuraa luokitteluvaihe, jossa koodit ryhmitellään ja lopulta nimetään. Luokittelua tehdään edelleen tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset huomioiden. (Kananen 2017, 132.)

Tutkimuksen ja tulosten luotettavuuden arvioinnissa tarkastellaan muun muassa tutkimusasetelmaa, ongelmanmäärittelyä, valittuja tutkimusmenetelmiä, sekä kuinka tutkimusprosessi on toteutettu. Tärkeää luotettavuustarkastelussa on työn dokumentaatio, jonka avulla voidaan arvioida tehtyjä ratkaisuja. Tutkijan on hyvä perustella tekemiään valintoja, sillä ne lisäävät uskottavuutta. Riittävän dokumentaation ohella muita yleisiä laadullisen tutkimuksen luotettavuuskriteereitä ovat tiedon kerääminen eri lähteistä ja sen vertaaminen omaan tulkintaan sekä saturaatio eli tutkimustulosten toistuminen eri lähteistä nousuissa tutkimustuloksissa. (Kananen 2017, 176.)

3 VIITEKEHYS JA KÄSITTEET

Opinnäytetyö kytkeytyy seuraaviin elementteihin ja aiheisiin, jotka muodostavat työn viitekehysten: elämys ja elämyksellisyys, jonka alla käsitellään moniaistisuutta ja pimeään liittyviä elämyksiä, tunteet, tilakokemus sekä tyhjät ja vajaakäyttöiset tilat (kuva 2). Viitekehysten muodostavat aihealueet limittyvät usein, etenkin esimerkiksi tunteet, aistit ja elämykset muodostavat yhteisen kudelman. Tämän vuoksi käsitteitä avataan toisinaan useamman otsikon alla, esimerkiksi aisteja käsitellään oman lukunsa 4.1.1. lisäksi myös tilakokemuksen alla luvussa 4.3. jne. Viitekehys määrittyy pitkälti myös Kokemusten talo -hankkeen tavoitteiden mukaan, joita käsiteltiin luvussa 1.

3.1 Elämys

Elämykset ovat mieleenpainuvia ja muistettavia kokemuksia (Pine & Gilmore 2020, 15). Varsinainen elämys koetaan tunnetasolla ja positiivinen, merkittävä ja ikimuistoinen kokemus voi tuottaa kokijalleen henkilökohtaisen muutoksen (Tarssanen & Kylänen 2009, 11,16). Elämys voi syntyä uudeltaisesta ympäristöstä, toiminnan yllätyksellisyydestä tai vaikkapa ruuasta. Usein elämysten

kohdalla viitataan johonkin poikkeukselliseen, kiehtovaan ja jopa eksoottiseen (Oksanen 2009, 132). Tällaiset kokemukset voivat syntyä monenlaisten tunteiden, myös negatiivisten, kautta. Erilaisia asioita kokiessamme tai jotakin tuotetta käyttäessämme tunnemme harvoin vain yhtä tunnetta. Esimerkiksi elokuvan katsoja voi kokea filmin aikana pelkoa, helpotusta ja toivoa. Useamman tunteen yhdistelmä ja negatiivisina pidettyjen tunteiden kokeminen voivat saada aikaan kokemuksen jostakin hauskasta ja mukavasta. (Desmet 2018, 2.)

Elämyshakuiset, ns. seikkailugeenin omaavat ihmiset, etsivät monipuolisia viirikkeitä sekä kaipaavat vaihtelua ja uusia tuntemuksia, joiden kokemiseksi ollaan valmiita ottamaan isojakin riskejä (Tommola 2023, 131–132). Lisäksi on huomioitava, että ihmisen oma elämänhistoria, kiinnostuksen kohteet ja tieto vaikuttavat siihen, miten elämys koetaan (Vähätalo & Ruotsalainen 1996, 54). Elämys on aina henkilökohtainen, eikä kahta samanlaista kokemusta voi olla. Elämyksen kokemiseen vaikuttaa kokijan sen hetkinen mielentila, joka on vuorovaikutuksessa tapahtuneeseen. (Pine & Gilmore 2020.)

3.1.1 Moniaistisuus elämyksissä

Havainto jostakin syntyy kaikkien aistien yhteistyönä, vaikkakin näköaistin avulla saadaan suurin osa ympäristön informaatiosta. Informaation vastaanottamiseen aistien välityksellä liittyy myös tiedon käsitteleminen. Aistit voidaan jakaa allosentrisiin eli esinekeskeisiin ja autosentrisiin eli subjektikeskeisiin. Allosentrisiä aisteja ovat näkö ja kuulo, jotka ovat älyllisiä ymmärtämiseen, järjeistämiseen ja etäisempään viestintään liittyviä. Autosentrisiä aisteja ovat haju, maku ja tuntoon sisältyvät ihonaistit (esimerkiksi kipu ja lämpötila) sekä sisäiset ja asentoaistit (esimerkiksi tasapaino). Autosentrisillä lähiaisteilla on kytkös tunteisiin ja muistoihin. (Horelli 1981, 61–63.)

Onnellisia muistoja selvittäneen Happy Memory -tutkimuksen mukaan 62 % muistoista olivat moniaistisia kokemuksia. Muiston palauttaminen mieleen on sitä todennäköisempää, mitä useampia aistikokemuksia siihen liittyy. (Wiking 2019, 10, 61, 68). Tuoksut ja muut tunnelmalliset elementit tallentuvat ihmisen muistiin ja usein henkilökohtaiset muistot ovat sidoksissa tiettyihin paikkoihin

ja objekteihin (Forss 2007, 93). Elämys on sitä muistettavampi, mitä tehokkaammin se huomioi eri aistit. Palveluista saadaan sitouttavia elämyksiä, kun siihen kerrostuu aistit huomioon ottavia ilmiöitä. Jos kaikkien aistien huomioiminen ei tule kysymykseen, voi vaikuttavia elämyksiä saada aikaan panostamalla yhteen aistiin huomiota herättävällä tavalla. (Pine & Gilmore 2020, 77–78.)

3.1.2 Pimeään liittyvät palvelut ja elämykset

Pimeyteen liittyviä elämyksiä, kuten tähtiretkiä ja pimeitä illallisia, järjestetään ympäri maailman. Kaupunkikohteissa pimeän ajan valofestivaalit ovat trendikäitä, ja ne tarjosivat terveysturvallisen tavan yhteisölliseen ajanviettoon korona-aikana. Lisäksi pimeys lumoaa yökerhon hämyssä tai imaisee mukaansa teatterien katsomoissa. Vaikuttaa siltä, että sekä ulkona että sisällä koettava pimeä ei ole kovin arkista. Ennemmin pimeän kokemiseen liittyy jokin harvinaisempi tapahtuma (kerran vuodessa järjestettävä valofestivaali), matkustamista ja osallistumista edellyttävä ohjelma (tähtiretket) tai tarve irtaantua arjesta ja saada hemmottelua eri aisteille sosiaalisessa kontekstissa (teatteri, yökerho, illallinen). Mutta pimeys itsessään on harvemmin se, jota halutaan tai lähdetään hakemaan. Lähimmäksi silkan pimeyden kokemista tahallisesti päästään pimeysretriiteissä, jonne mennään etsimään sisintään tai syvärentoutumaan. Retriiteillä oleskellaan pimeässä tilassa jopa useita päiviä. (Vzdelávacie centrum Zaježová s.a.)

Erilaiset yöaikaan tapahtuvat, kuten tähtitaivaan tarkasteluun suunnatut retket ja matkailutuotteet, ovat jo markkinoilla (Rasi 2016). Vastuullista pimeän matkailua koordinoi International Dark Sky Association (IDA), jonka sertifiointin voivat saada poikkeuksellisen yötaivaan alueet, jotka ovat helposti saavutettavissa turisteille ja tähtiharrastajille (Eklöf 2021, 199). Sertifiointiohjelma perustettiin 2001 tavoitteenaan rohkaista yhteisöjä ja alueita yötaivaan suojelemiseen. Maailmanlaajuisesti IDA on sertifoinut 201 pimeän taivaan aluetta. (International Dark Sky Association s.a.). Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan rajalta löytyy pimeätaivaspuistoksi ja pimeänsuojelualueeksi itsensä julistanut Syrjävaara, joka tarjoaa majoitusta ja aktiviteetteja sekä levittää tietoa pimeän taivaan suojelusta (Syrjävaara s.a.).

Suomeenkin ovat rantautuneet illallinen pimeässä -tilaisuudet, joissa ravintolaillallinen nautitaan pimeässä (Suomela 2022). Dine in the Dark -konsepti lupaa mieleenpainuvan kulinaristisen elämyksen, joka saa aistit heräämään (Dine in the Dark s.a.). Tukholmasta löytyy Svartklubben-ravintola, jonka mallissa tuntemattomat ihmiset istuvat vierekkäin ruokailemassa pilkkopimeässä. Konseptiin kuuluu myös livemusiikki ja kännyköiden kieltäminen. Näin tilassa voi keskittyä kuuntelemaan, kun näköaisti on ikään kuin viety pois, eikä puheelin häiritse ja katkaise kokemusta. (Eklöf 2021, 209.)

Tunnelmavalistus ja taideteokset ovat osa elämyksellisiä tapahtumia ja miljöitä. Massat liikkeelle saavia valotaidefestivaaleja on alettu järjestää maailmalla ja Suomessakin enenevässä määrin syksyn ja talven pimeinä kuukausina (Haapalainen 2015). Pimeys-valo-yhdistelmä kiehtoo ja tarjoaa mahdollisuuksia kestävien elämyksellisten palveluiden sekä yhteisöllisten kokemusten tuottamiseen valaistusteknologian kehittymisen myötä. Esimerkiksi yhteisötai-deprojektissa käyttäjä voi olla vuorovaikutuksessa valaistuksen kanssa luovilla tavoilla (Pihlajaniemi ym. 2022, 30). Lux Like Kouvola -valotaidefestivaali järjestetään marraskuussa 2023 kolmatta kertaa (Lux Like Kouvola 2023) ja Aaltoja! Valoa ja ääntä Kotkassa -kaupunkifestivaali toteutuu lokakuussa 2023 niin ikään kolmatta kertaa (Aaltoja! 2023). Lokakuussa 2022 Mikkelissä järjestettiin Valonlampi-tapahtuma (Kirvesmies & Tuhkanen 2022). Festivaalien järjestäjät kertovat teosten olevan energiatehokkaita käytössä olevan LED-tekniologian myötä (Kirvesmies & Tuhkanen 2022; Lux Like Kouvola valaisi pimeydessä ja aktivoi pelaamaan, mutta kulutti vain vähän energiaa 2022).

Esittävän taiteen ryhmä Kaiken keskus järjestää Aisticocktailbaari-esityskonseptiin perustuvia Aistijameja, joissa osallistujat kokevat pääosin silmät sidottuina moniaistisia kokemuksia, muun muassa kosketusta, hajuja ja makuja. Toinen ryhmän konsepti on Sokkojamit, jossa aistitaan ympäröivää maailmaa liikkeen ja kontakti-improvisaation kautta, silmät sidottuina. Molemmat ns. jamit ovat kestoiltaan muutaman tunnin mittaiset. (Center for everything s.a.)

3.2 Tunne, emootio ja affekti

Suomen kielen sana tunne voi tarkoittaa fyysistä tuntemusta, mielenliikutusta, epämääräistä kokemusta tai ymmärrystä jostakin. Englannin emotion viittaa

tavallisesti tunnereaktioon, feeling tunteen koettuun osaan ja affect ajatellaan yleiskäsitteenä jäsentymättömille kokemuksille tai olotilan muutoksille. Tieteellisessä tekstissä käytetään myös suomeksi käsitteitä emotio ja affekti, mutta niiden merkitykset vaihtuvat ja sekoittuvat alakohtaisesti. (Tommola 2023, 52–53.) Horellin (1981, 7) mukaan emotio puolestaan tarkoittaa elämyksellisesti koettua tunnetilaa. Tunne ja emotio -termejä käytetään, kun tarkoitetaan koettuja tunnetiloja ja tiettyjä käyttäytymisen ilmentymiä (Hari ym. 2015, 86).

Tunteet ovat sekä ihmisen henkilökohtaisia ja sisäisiä tapahtumia että ulospäin havaittavia sosiaalisia reaktioita. Tunteita ilmaistaan jatkuvasti, ja tyypillisesti niitä voidaan tulkita kasvojen ilmeistä ja esimerkiksi itkemisen perusteella. (Nummenmaa 2010, 76–77.) Tunne on reaktio johonkin tapahtumaan. Osa tunteista syntyy suhteessa toisiin ihmisiin, vertailemalla, etäisyyden ja läheisyyden kokemuksista (Myllyviita 2016, 94). Tunteen näkyminen ilmeissä ja eleissä on viestintää muille. Kun näemme toisen tunnereaktion, koemme empatiaa ja voimme palauttaa mieleen vastaavan oman kokemuksen. Tunteet siis tarttuvat ja siten voimme helpommin ymmärtää toisiamme. (Nummenmaa 2010, 145.) Tunteiden tarttumista tapahtuu myös erityisissä tilanteissa, kuten urheilutapahtumien katsomot ja mielenosoitukset, joissa voimakkaita tunteita koetaan kollektiivisesti (Hari ym. 2015, 96). Empatian kokemisessa ja kyvyssä eritellä omia tunteitaan on toki yksilöllisiä eroja. Toiset ovat herkempiä tunteiden tarttumiselle ja aistimaan tarkasti kehollisia tuntemuksiaan. Toiset eivät puolestaan kykene kuvaamaan sisäistä kokemustaan ja tunnistamaan, onko ikävä olon taustalla pelkoa, surua vai vihaa. (Tommola 2023, 67–68.)

Iso osa ihmisen käyttäytymisestä on emotionaalista. Ihmisten perusemootioita ovat onnellisuus, viha, pelko, suru, inho ja yllättyneisyys. (Hari ym. 2015, 82–83.) Toisen jaottelun mukaan kuusi perustunnetta ovat ilo, suru, viha, hämmennys, inho ja pelko, joita myös ilmaistaan samankaltaisilla ilmeillä ympäri maailman (Siira & Saarinen 2021, 37). Tosin tätä käsitystä on myös haastettu. Kasvonilmeet eivät välttämättä suoraan peilaa sisäisiä tiloja, vaan ne saattavat kertoa aikomuksista ja tavoitteista sosiaalisessa merkityksessä. Tyypillisesti vihaa merkitsevä irvistys voi tarkoittaakin vatsakipua tai urheilijan olotilaa treenin jälkeen. Kasvonilmeitä onkin syytä tulkita kontekstissaan ja saatujen aistihavaintojen pohjalta. (Tommola 2023, 50.)

Tunteet ovat kytköksissä elämyksellisyyteen. Hamuamme elämyksiä ja aistikokemuksia päästäksemme kosketuksiin todellisten tunteidemme kanssa. Tänä päivänä elämyksiä etsitään myös vaarallisista seikkailuista ja pelkoa herättävistä extreme-kokemuksista. (Känkänen 2013, 137.) Tunteiden ajatellaan olevan mieleenpainuvien elämysten rakennusaineita (Bastiaansen ym. 2019, 4). Tunteilla on huomattava vaikutus havainnointi- ja huomiokykyyn, oppimiseen, muistamiseen sekä päättelyyn ja ongelmanratkaisuun sekä suuri vaikutus motivaatioon ja käyttäytymiseen (Tyng ym. 2017, 1). Varsinkin positivistien ja voimakkaiden tunteiden nähdään olevan muistin apureita. Tunteikkaat tilanteet palautuvat mieleen paremmin, ja muistamme yksityiskohtia paremmin sekä pidempään. (Killström 2022, 78–79.)

3.3 Tilakokemus

Tila käsitteenä voi tarkoittaa arkkitehdille suunnittelun perusyksikköä, kun taas maallikolle se on jotain epämääräistä. Tilasta tulee paikka, kun siitä tulee käyttäjälleen merkityksellinen ja henkilökohtainen. Arkkitehdille paikka jäsentyy esteettisvisuaalisena, kun taas maallikolle sosiaalisiin suhteisiin ja esimerkiksi omaan toimintaan liittyvänä kokemuksena. Paikan käsitys syntyy ihmisen ja ympäristön vuorovaikutuksesta, jolloin paikat tarkoittavat eri asioita eri ihmisille. (Horelli 1981, 86–87.) Elämykset ja uniikit sekä aidot kokemukset liittyvät paikkoihin ja paikantuntuun (Stenros 2001, 37).

Näköaistin ajatellaan olevan ensisijainen ja arvokkaampi muihin aisteihin nähden. Ympäristökokemuksen kannalta tarkasteltuna näin ei ole, vaan ympäristökokemus on moniaistista ja useiden aistikokemusten yhteistuotos. Siihen kuuluu perusaistialueiden lisäksi myös esimerkiksi liikkumisen aiheuttamat kinesteettiset kokemukset. (Kummala 2013, 14.) Pelkän visuaalisen havaitsemisen sijaan paikka koetaan kehollisesti ja sen vuoksi sitä tulisi tarkastella kokemuksena eri teemojen, kuten historiallisen ja sosiaalisen ulottuvuuden, tunnelman, paikan hengen sekä aistein havaittavien ominaisuuksien mukaan. Paikkakokemus syntyy ruumiin kokemuksellisessa liikkeessä. (Forss 2007, 78, 95.) Hedman (2020, 57) pohtii maisterintyössään tilasuunnittelun tulevaisuutta ja peräänkuuluttaa tunnelman ja tunnekokemusten huomioimista tilakokemuksen suunnittelussa. Arvioiminen kuuluu ympäristön kokemiseen, mikä on emotionaalista toimintaa (Horelli 1981, 88).

3.4 Tyhjät ja vajaakäyttöiset tilat

Rakenne- ja markkinamuutosten seurauksena alueita, yksittäisiä rakennuksia tai huoneistoja voi poistua kokonaan tai tilapäisesti käytöstä. Tilastollisesti merkittäviä tyhjiä tiloja ovat pienten kuntien hallinto- ja palvelurakennukset sekä toimistotilat. Tyhjenevät kauppakeskukset ja kaupunkikeskustojen kivijalkaliikkeet ovat tuttu ilmiö, samoin lakkautetut tehdasalueet ja varuskunnat. Monenlaisia tiloja on tyhjillään ja vajaalla käytöllä myös kausiluontoisesti esimerkiksi eri vuorokauden tai vuodenaikoina. Esimerkiksi oppilaitoksissa tilat ovat vajaalla käytöllä etenkin kesällä. (Hernberg 2014, 31–32.) Koronapandemian myötä verkko- ja etäopiskelun lisääntyminen on aiheuttanut tilojen tyhjenemistä ja vajaakäyttöä oppilaitoksissa myös muulloin. Ilmiö konkretisoitui syksyllä 2022, kun sadan opiskelijan kurssin vapaaehtoiselle lähiluennolle saapui vain yksi osallistuja eikä luentosalille löytynyt sillä kertaa käyttöä (Vainio 2022).

Olemassa olevien tilojen monipuolinen käyttö ja hukkatilojen hyödyntäminen on resurssiviisasta ja kulttuuriympäristöjen säilyttämistä tukevaa toimintaa. Tilojen aktiivinen sekä tilapäiskäyttö voivat luoda ympäristöönsä positiivisen viireen, jolloin alueelle voi syntyä myös muuta toimintaa. Tyhjät tilat tarjoavat mahdollisuuksia esimerkiksi kulttuuri- ja kansalaistoiminnan tilapäiseen toteuttamiseen. (Hernberg 2014, 25, 28.) Kun tyhjiä tiloja adoptoidaan, tarkoitetaan sillä paikan ottamista haltuun väliaikaisesti jonkin ryhmän tai toiminnon käyttöön. Paikan adoptioprosessi lähtee neuvottelusta ja tilan käytön sopimisesta omistajan kanssa tilojen valtauskuultuuriin verrattuna. (Ketonen 2016, 15.)

4 TOIMEKSIANTAJA

Työn toimeksiantajana toimii Vastuulliset ruokapalvelut -tutkimusryhmä, joka on yksi Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan (tutkimus, kehitys, innovaatiot) Kestävä hyvinvointi -vahvuusalan osaamiskärjistä. Tutkimusryhmän toiminta keskittyy ruoka-alan ja -palvelujen vastuullisuuden edistämiseen, sekä paikallisen, kansallisen että kansainvälisen kehittämistoiminnan toteuttamiseen. Kehittämishankkeiden teemoja ovat muun muassa ruokapalvelujen prosessit, hyvän ja ravitsevan syömisen tukeminen sekä elinkeinokalatalouden kehittäminen. (Xamk s.a.) Vastuulliset ruokapalvelut -tutkimus-

ryhmän päällikkö Rautiaisen (2019, 72) mukaan kehittäminen on luovaa toimintaa, joka pyrkii luomaan uusia tuotteita, palveluja ja toimintakonsepteja. Näitä uusia menetelmiä ja käytännön sovelluksia tavoitellaan ammattikorkeakouluissa tehtävän soveltavan tutkimuksen avulla. Tutkimuksen ja kehittämistoimenpiteiden tuottama tieto on tärkeää sekä ruokapalveluille että muille toimialoille.

Opinnäytetyö linkittyy toimeksiantajan ydintoimintaan ruokapalvelujen osalta ja tuottaa kehittämistietoa toimeksiantajan käyttöön. Lisäksi opinnäytetyön toimintaa kytkettiin soveltuvien osin tekijän työhön Kokemusten talo -hankkeessa, sillä sen nähtiin tuottavan kehittämistietoa välittömästi myös projektin toimintaan. Kokemusten talon hankekonsortioista eri asiantuntijoihin oli myös apua opinnäytetyön tekijälle monin tavoin, esimerkiksi kokeilukonseptien sisältöjen toteuttamisessa sekä tutkimusmenetelmien valinnassa.

5 AINEISTONKERUU

Tässä luvussa esitellään ensin kolme toteutunutta kokeilukonseptia, jonka jälkeen kerrotaan tarkemmin aineiston keräämisestä kunkin kokeilukonseptin osalta. Kokeilut toteutettiin helmikuussa 2023, jolloin kerättiin myös suurin osa aineistosta. Aineiston keräämistä jatkettiin maaliskuussa 2023. Osaksi aineistoa koottiin myös aiheeseen liittyvä trendikatsaus. Katsaukseen sisällytetyt raportit löydettiin valmiista trendiraporttikoonnista, johon opinnäytetyön tekijällä oli pääsy työnsä puolesta. Koonnissa oli useita kymmeniä tuoreita trendiraportteja vuosilta 2022–2023. Katsaukseen poimittiin elämys-, tila- ja ruoka-aiheisia raportteja, jotka tukivat opinnäytteen aihetta ja sisältyivät viitekehysten teemoihin. Ruoka-aihe oli tärkeää nostaa mukaan sen ollessa keskeistä toimeksiantajan (Vastuulliset ruokapalvelut -tutkimusryhmä) näkökulmasta.

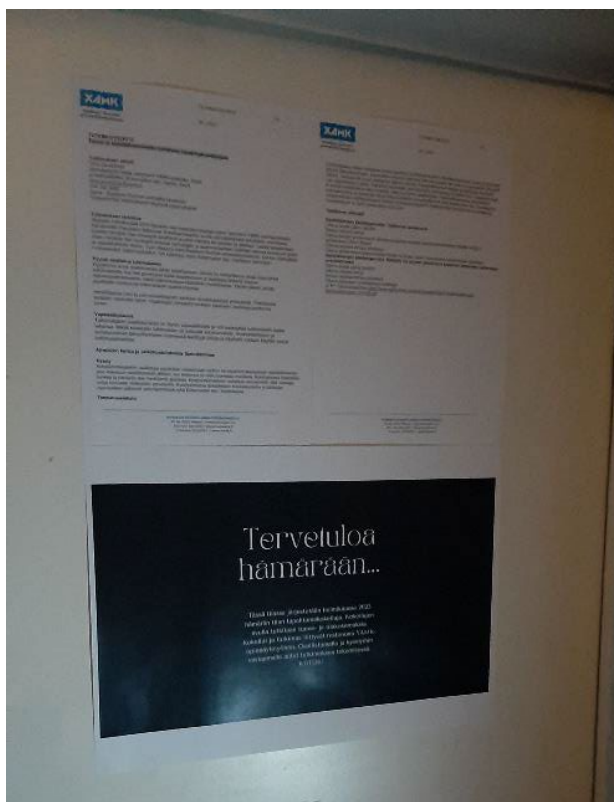
5.1 Kokeilukonseptit

Opinnäytetyön fyysisenä tutkimusympäristönä toimi kouvolaalaisen Kahvipuotiikki Papulaarin kellaritila, jonne luotujen kolmen kokeilukonseptin avulla tutkittiin pimeään herättämiä tunne-, aisti- ja tilakokemuksia. Kokeilukonseptit ja tila määrittivät osaltaan etenkin aineistonkeruuvaiheen toteuttamista käytännössä. Kellari sopi ikkunattomana ja pimennettävänä tilana kokeilujen ympäristöksi. Papulaari sijaitsee Kouvolan keskustassa ja paikallisten keskuudessa

se tunnetaan viihtyisänä laadukkaan kahvin paikkana. Näin ollen kokeilujen toteuttaminen kahvilan alakerrassa antoi hyvät lähtökohdat sekä sijaintinsa, että tunnettuutensa puolesta.

Tutkimuksen toteuttamisessa tärkeää oli kahvilan yrittäjän ja työntekijöiden tarjoama tuki sekä innostunut ja ennakkoluuloton asenne kokeilukonsepteja ja opinnäytetyötä kohtaan. Papulaari haluaakin olla toimija, joka mahdollistaa erikoisempien ja yllätyksellisten tapahtumien järjestämisen tiloissaan. Henkilökunta auttoi viestinnässä ja tuki kokeiluissa muun muassa käymällä niistä vuoropuhelua sekä ideoimalla tarjottavia yhdessä työn tekijän kanssa. Kokeilukonseptit järjestettiin helmikuussa 2023, jolloin kellaritila oli tyhjiään ja käytävissä tutkimuksen toteuttamiseen. Tila kalustettiin Papulaarista valmiina löytyvillä tuoleilla ja pöydällä sekä muualta lainatuilla nojatuoleilla ja pöydällä.

Audiovisuaalinen sisältö esitettiin Artome M10 -esityskalusteen sekä erillisen kaiutinparin avulla. Kaiuttimien avulla ääni saatiin kuulumaan tilan eri puolilta, mikä oli tärkeää immersiiivisen kokemuksen kannalta. Projisointipintana käytettiin kellarin valkoiseksi maalattua seinää sekä pyöreää vanerikiekkoa, jonka taustalle ripustettiin mustat verhot. Verhoratkaisu toteutettiin videotyöstä suuntautuvan ylimääräisen valon kaappaamiseksi, jotta tila säilyisi mahdollisimman pimeänä. Kellarin oviaukon luokse tuotiin tutkimuksesta kertovat tiedotteet ja julisteet (kuva 3). Kävijöitä opastettiin tilaan myös kahvilan puolelta julisteiden ja infokylttien avulla. Osallistujat saivat halutessaan tilata kellariin tarjoiluja omakustanteisesti. Kokeiluihin rekrytoitiin vapaaehtoisia osallistujia opinnäytetyön tekijän verkostoista ja sosiaalisen median kautta tammi-helmikuussa 2023. Rekrytointia varten laadittiin kokeiluista ja tutkimuksesta kertovia mainoksia (liite 1).

Kuva 3. Tutkimustiedote ja infokyltti kellaritilan ovessa

Kokeilukonseptit suunniteltiin tilasta, ympäristöstä ja vuodenajasta inspiroituen sekä käytössä olevan teknologian ja saatavilla olevien audiovisuaalisten teosten ehdoilla. Lisäksi konsepteihin vaikutti pimeän teema, jota haluttiin tuoda esiin eri tavoilla. Näistä resursseista ja aiheista syntyi kolme kokeilukonseptia:

1. kokoustapahtuma *Hämärä kokous*,
2. performanssi *Kohtaamisia pimeässä*,
3. installaatio *Tähtisumukahvit*.

Erialaisten ja eri kohderyhmille suunnattujen konseptien avulla pyrittiin herättämään laajasti kiinnostusta osallistua tutkimukseen ja varmistamaan, että aineistoa saataisiin kerättyä kattavasti. Kolme erilaista konseptia tuntui minimimäärältä kokeilla pimeisiin ja tyhjiin tiloihin sijoittuvien tilaisuuksien ja palveluiden jatkokehittämispotentiaalia. Kolmen erilaisen konseptin avulla voitiin tehdä niiden keskinäistä vertailua sekä tarkastella, minkä tyyppiset sisällöt kiinnostavat ja miten kustakin konseptista onnistutaan viestimään.

5.1.1 Hämärä kokous

Hämärät kokoukset suunnattiin jo entuudestaan tutuille ryhmille, etenkin työporukoille. Kellaritilan seinälle heijastettiin virtuaalinen nuotio, jonka äärelle

ryhmä saapui pitämään kehittämistapaamistaan tai kokoustaan. Ideana oli, että osallistujat suunnittelevat kokousagendansa niin, että eivät tarvitsisi laitteita. Osallistujia rekrytoitiin opinnäytetyön tekijän verkostoista erikseen laaditun kutsun avulla (kuva 4). Nuotiovideon lisäksi tilaa valaistiin kahdella tuoksu-kynttilällä ja tunnelmallisella lattiavalaisimella. Hämyisän valaistuksen ja nuotioprojisoinnin lisäksi aistit huomioivia elämyksellisiä elementtejä olivat nuotion tuoksua tuoneet kynttilät, kuksat, joista nautittiin kahvia sekä alkumaljana tarjottu savustettu musta tee, joka toi sekä tuoksua että makua.

Elämyksen täytyy koostua aidoista asioista ja olla hauska, myönteinen ja viihteellinen. (Vähätalo & Ruotsalainen 1996, 52–53.) Tämän määrittelyn myötä olikin kiinnostavaa ottaa hämärään tilaan mukaan teknologiaa ja selvittää, kuinka aitona virtuaalinen nuotio koetaan. Virtuaalinen tarkoittaa oletettua, periaatteessa mahdollista ja näennäistä. Lisäksi ”virtuaalinen” määritellään näin: ”tietokonesimulaation tuottamien aistimusten avulla todentuntuiseksi luotu.” (Kielitoimiston sanakirja 2023.) Toisaalta jokainen yksilön kokemus elämys on yhtä todellinen huolimatta siitä, ovatko siihen liittyvät ärsykkeet keinotekoisia tai luonnollisia (Pine & Gilmore 2020, 47).

Kuva 4. Hämärä kokous -mainos

Hämrä kokous -konseptin avulla haluttiin simuloida nuotiopiiriä sisätilassa. Seinälle heijastetun nuotiovideon tavoitteena oli koota ryhmä tulen äärelle ja

tarjota tavanomaisesta poikkeava kokouskokemus. Pyöreän pöydän on nähty tarjoavan tasa-arvoiset mahdollisuudet keskustelulle ja jakavan puheenvuoroja vuorotellen laidalta toiselle. Suorakulmainen pöytä puolestaan korostaa valta-asetelmaa. (Horelli 1981, 151.)

Tila ja käytössä olleet kalusteet tekivät kuitenkin ympyrämuodostelmaan asetumisen haastavaksi sekä videotykin suorakulmainen projisointi vaikutti valkoisella seinällä liian tavanomaiselta ja tilaa liikaa valaisevalta toteutukselta. Nuotiovideo heijastettiin lopulta vaneriseen kiekkoon, joka oli kiinnitetty puristimella alareunastaan valaisinjalustaan. Kiekon taustalle asetettiin mustat verhot, jotka vangitsivat ylimääräisen valon itseensä (kuva 5). Näiden ratkaisujen avulla nuotioelementtiä voitiin korostaa, tilaa saatiin hämärämmäksi ja kalusteiden järjestystä voitiin muokata joustavammaksi.

Kuva 5. Osittain yleisvalolla valaistu hämärän kokouksen tila kalusteineen, josta näkyy myös nuotioprojisoinnin toteutustapa

Konseptin avulla tutkittiin hämärän tilan tunne-, aisti- ja tilakokemuksia kyselylomakkeella. Syvempää ymmärrystä osallistuneiden kokemuksista oli tarkoitus kerätä myös teemahaastattelun avulla, mutta yksikään osallistuja ei halunnut

osallistua haastatteluun. Hämärä kokous järjestettiin neljälle ryhmälle. Osallistujia oli 6–11 kokousta kohti. Tilaisuuden kesto vaihteli 1–2 tunnin väliltä.

5.1.2 Kohtaamisia pimeässä

Kohtaamisia pimeässä oli tilaisuus, jossa nimensä mukaisesti toisilleen tuntemattomat ihmiset kohtasivat pimeässä. Konsepti järjestettiin ystävänpäivänä kahdelle ryhmälle klo 15 ja klo 17. Tilaisuuteen oli ennakoilmoittautuminen, sillä tilassa oli rajallinen määrä paikkoja. Ensimmäisessä ryhmässä oli kuusi osallistujaa ja jälkimmäisessä neljä. Kaksi ensimmäisen ryhmän edustajista oli paikallismedian edustajia, jotka tekivät tapahtumasta lehtiartikkelin. Konseptin ideana oli testata, miten tila koetaan täysin pimeässä ja millaisia tunteita herää, kun kanssaihmissä ei nähdä hyvin eikä kukaan joudu tuntemattomien katseiden kohteeksi.

Osallistujat saivat halutessaan tilata kellariin syömistä ja juomista, jotka kahvilan henkilökunta tarjoi heille pimeään. Osalla oli vain juomista, mutta muutama tilasi myös pientä purtavaa. Osallistujat viettivät pimeässä kellarissa yhteensä aikaa noin tunnin keskustellen vapaasti haluamistaan aiheista pyöreän pöydän äärellä. Alussa osallistujille kerrottiin lisätietoa tutkimuksesta ja mainittiin, että tilaisuudesta voi halutessaan poistua aiemmin. Tämä mainittiin myös rekrytointi-ilmoituksessa ja tilaisuuden Facebook-tapahtuman lisätiedoissa. Tutkija poistui alkuinfon jälkeen tilasta ja kertoi olevansa tavoitettavissa kahvilan yläkerrassa. Lisäksi ryhmien kanssa sovittiin, että tutkija tulee pistäytymään tilassa tapahtuman puolella välissä. Opinnäytteen tekijä valitsi olla osallistumatta ja havainnoimatta, jotta se ei vaikuttaisi keskusteluun.

Osa osallistujista näki toisensa tahattomasti jo kahvilan puolella heidän saapuessa paikalle samaan aikaan. Osa ei nähnyt ennalta lainkaan. Molempiin ryhmiin tuli osallistujia ystävänsä kanssa, jolloin osa keskustelijoista oli toisilleen entuudestaan tuttuja ja osa tuntemattomia. Tilaisuuden jälkeen osallistujat näkivät toisensa, kun kellarista siirryttiin kahvilan puolelle täyttämään tutkimukseen liittyvää kyselylomaketta, jossa selvitettiin tunne-, aisti- ja tilakokemuksia. Neljää osallistujaa haastateltiin syvemmän ymmärryksen saamiseksi. Haastattelut toteutettiin helmi-maaliskuussa 2023.

Kohtaamisia pimeässä on saanut inspiraation biologi ja lepakkotutkija Johan Eklöfin (2021, 206) kuvailemasta taideinstallaatiosta, johon hän itse osallistui:

Tilaisuudessa keskityttiin häiriöttömään keskusteluun. Taideteoksen nimi SAMTAL tarkoittaa keskustelua, ja sen tavoitteena oli selvittää, mitä tapahtuu, kun ei näe keskustelukumppaniaan. Sitä voi kutsua performanssitaitteeksi, jossa osallistujat luovat teoksen itse. Teoksen lähtökohta oli osittain sosiologinen. Kehon tai katseen sijaan keskusteluun osallistuu puhujana ja kuuntelijana minuus, joka vapautetaan teoksessa ulkonäköön perustuvista ennakkoluuloista. Kaikki selvästi näkyvät ilmeet menettävät merkityksensä, kun sisin pääsee sanomaan sanottavansa.

5.1.3 Tähtisumukahvit

Tähtisumukahvit oli vapaamuotoisempi ja joustavampi installaatiokonsepti, joka oli käynnissä testitilassa non-stop-periaatteella silloin, kun kahta edellistä konseptia ei järjestetty. Tällöin tilaan olivat tervetulleita ketkä tahansa Papulaarin asiakkaat oman aikataulunsa mukaan eikä osallistujamäärää valvottu. Tilassa sai nauttia kahvilan tarjoiluista tai tutustua siihen halutessaan omana tilainstallaationa kahvitteilyn jälkeen. Konseptin avulla selvitettiin sisällön ja hämärän tilan yhdessä herättämiä tunnekokemuksia sekä ajatuksia. Näitä selvitettiin kevyellä kyselylomakkeella, johon ohjattiin vastaamaan kellarin oviaukon luona olevien opasteiden avulla.

Tähtisumukahvit-nimi viittaa tilassa projisoituun videoon (kuva 6), joka koostettiin paikallisen tähtiharrastusseura Konut Tählet ry:n jäsenten ottamista avaruusvalokuvista. Videon taustalla soi Lauri Wuolion alun perin Viaporin Kekri -tapahtumaan Suomenlinnaan säveltämä ääniteos. Videon kesto oli 7 minuuttia 30 sekuntia ja se asetettiin toistumaan automaattisesti.

Kuva 6. Avaruuskuvista koostettu video heijastettiin kellarin seinälle, missä se pyöri automaattisella toistolla kahvilan aukioloaikoina

Tähtisumukahvit järjestettiin myös yksityistilaisuutena yhdelle ryhmälle, joka yllättäen tiedusteli tällaista osallistumismahdollisuutta. Heidän tapaamiseensa sovellettiin paria kokeilukonseptia: ennen avaruuskuvista koostetun videon katsomista ryhmä sai kokea myös nuotioprojisoinnin, mutta ilman alkumaljuna ollutta savustettua teetä. Tilaisuuden päätteeksi ryhmäläiset vastasivat lomakekyselyyn. Yhtä osallistujaa haastateltiin ja nämä vastaukset analysoitiin sekä Hämärä kokous -konseptista kerätyn aineiston, että Tähtisumukahvit -konseptin aineiston osana.

5.2 Aineiston kerääminen käytännössä

Aineistoa pimeän tilan kokeilukonsepteista kerättiin kahdella tavalla. Pääasiallinen menetelmä oli lomakekysely, joka sisälsi sekä strukturoidun lomakkeen että avointen vastausten osion. Strukturoidut osiot olivat visuaaliseen muotoon tuotettuja työkaluja, joiden avulla selvitettiin tunnekokemuksia. Strukturoituja, visuaalisia työkaluja olivat Geneva Emotion Wheel -tunnepyörä sekä Premohahmokuvat, joita avataan tarkemmin luvussa 5.2.1. Avoimet kysymykset käsittelevät aisti- ja tilakokemuksia. Lisäksi aineistoa kerättiin puolistrukturoiduilla

teemahaastatteluilla, jonka teemat pohjautuivat tilakokemuksen tutkimiseen kehitettyyn 6T-viitekehykseen. Osaksi aineistoa liitettiin myös tila-, ruoka- ja elämysaiheisiin pohjautuva koonti vuoden 2022 ja 2023 trendiraporteista.

Taulukko 1. Aineiston keräämisen menetelmät kunkin kokeilukonseptin osalta

	HÄMÄRÄ KOKOUS	KOHTAAMISIA PIMEÄSSÄ	TÄHTISUMUKAHVIT
Tunnepyörä (GEW): strukturoitu, visuaalinen lomake → Tunnekokemukset	X	X	
Premo-hahmot: strukturoitu, visuaalinen lomake → Tunnekokemukset			X
6T-malli: Avoimet kysymykset lomakkeella → aisti- ja tilakokemukset	X	X	
6T-malli: Puolistrukturoitu teemahaastattelu → aisti- ja tilakokemusten syventäminen		X	

Hämäristä kokouksista kyselylomakkeita palautui 29 (31 osallistujaa). Tähtisumukahvien lomakkeita palautui 19. Kohtaamisia pimeässä -tilaisuuksissa osallistujia oli 10, joista jokainen palautti kyselylomakkeen.

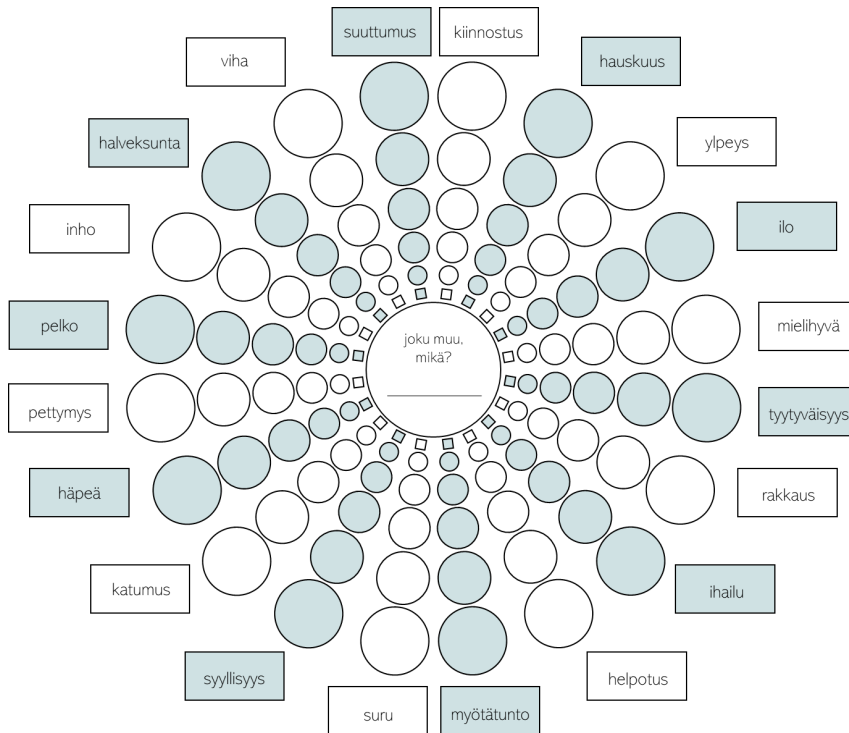
5.2.1 Lomakekysely tunnekokemusten itseraportointivälineenä

Ihmiset reagoivat tunteilla erilaisiin tilanteisiin ja ärsykkeisiin monin eri tavoin, eikä tunteiden mittaamiseen ole olemassa yhtä standardoitua menetelmää (Myung & Mi 2017, 100). Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa anonyymit lomakekyselyt olivat pääasiallinen menetelmä kerätä tietoa tunnekokemuksista. Kokeilukonseptien osallistujia pyydettiin vastaamaan paperilomakekyselyyn mahdollisimman pian kokeiluun osallistumisen jälkeen, kun kokemus oli vielä tuoreessa muistissa (kuva 7). Etenkin tunnekyseilyissä tärkeää on vastaamisen helppous ja intuitiivisuus. Mahdollisimman spontaanin vastauksen saamiseksi tunnetta tulisi kysyä tapahtumahetkessä tai mahdollisimman pian tapahtuman jälkeen. (Killström 2020, 128–129.)

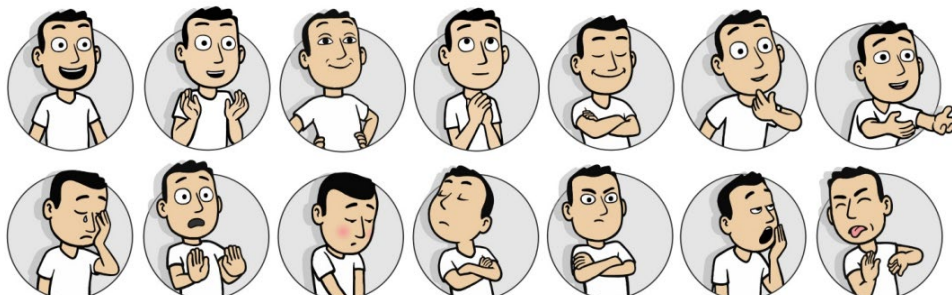
Kuva 7. Hämärä kokous -osallistujia vastaamassa lomakekyselyyn tilaisuuden päätteeksi

GEW-tunnepyörä on työkalu, joka sopii esineiden, tapahtumien tai tilanteiden tunnereaktioiden mittaamiseen. GEW on kehitetty teoreettisen tiedon ja empiiristen tutkimusten pohjalta. Työkalu on vapaasti käytettävissä ei-kaupallisiin tarkoituksiin. (The Geneva Emotion Wheel, s.a.) Työkalua on suunniteltu intuitiivisen ja helpon vastaamisen näkökulmasta, minkä vuoksi siinä käytössä olevat tunnesanat ovat arkikielestä tuttuja: 20 tunnetta jakaantuu valenssin (10 positiivista ja 10 negatiivista tunnetta) ja vaikutusmahdollisuuksien (heikko vs. vahva kyky hallita tapahtumia, joista tunne johtuu) mukaan. (Killström 2020, 27–28.) GEW on visuaalinen kuvio, jossa 20 tunneperhettä on ryhmitelty kehän muotoon (kuva 8). GEW-tunnepyörän visualisointi voi vaikuttaa vastaamisen intuitiivisuuteen (Killström 2020, 28).

Kuva 8. Tunnepyörä-arviointikehä Geneva Emotion Wheel -työkalua mukailten (Geneva Emotion Wheel Version 3.0, 2013)

Premo-työkalussa on sarjakuvahahmo, josta on luotu 14 eri kuvaa. Hahmo ilmentää kasvoillaan ja kehollaan 14 eri tunnetta (kuva 9). Osallistuja voi valita kokemustaan vastaavat kuvat. Menetelmä sopii käytettäväksi kaikenikäisille ja tilanteissa, joissa sopivaa tunnesanaa ei voida ilmaista esimerkiksi kielimuurin vuoksi. Premo-työkalu on kehitetty 2002 Delftin teknologiayliopistossa ja se toimii luotettavana itseraportointityökaluna. (Premo Emotion Measurement Instrument 2002.)

Kuva 9. Premo-hahmo ja sen 14 tunneilmaisua (Desmet 2017)

Kyselylomakkeet toteutettiin paperisina. Tämän tarkoitus oli varmistaa, että ai-neisto saataisiin talteen, vaikka se toisikin enemmän työtä verkkokyselyyn verrattuna etenkin analysointivaiheessa. Tunnepyörävisualisoinnin toteuttaminen

verkkokyselypohjaan olisi myös vaatinut selvittämistä ja erilaisten kyselyalustojen läpikäymistä. Käytäntö on opettanut opinnäytetyön tekijälle verkkokyselyihin liittyviä haasteita ja riskejä: vastaukset eivät tallennu, vastaaminen jää kesken, lähetä-painike jää painamatta tai vastaaminen unohtuu kokonaan.

Tunteiden selvittämisessä kyselyiden avulla on huomioitava, että vastaajat saattavat vastata tietyllä tavalla mielistelläkseen tutkijaa. Tiedostamattomia tunteita voitaisiin saada esiin fysiologisilla mittauksilla tai ilmeiden tunnistuksella. (Meiselman 2021, 188.) Kyselyt ovat vain yksi tapa mitata tunteita, eikä pelkästään niillä voida saada täydellistä kuvaa henkilökohtaisista kokemuksista. Tieteellisesti pätevän kokonaiskuvan saamiseksi tulisi henkilön subjektiivisten kokemusten raportoinnin lisäksi mitata muun muassa kasvojen ilmeitä, ääni-ilmaisua, kehon liikkeitä sekä tutkia erilaisia hermostossa luotuja vastemalleja. Käytännössä tällainen kaikki osa-alueet huomioonottava mittaaminen on haastavaa ja tällaisen tutkimuskäytännön standardointi epätodennäköistä. (Scherer 2005, 709.)

Tosin viime vuosina teknologian kehittymisen myötä on päästy toteuttamaan tutkimuksia, joissa on voitu yhdistää seurantalaitteita ja tila-analyysitekniikoita kannettavien fysiologisten mittalaitteiden kanssa. Tällä tavoin hetkellisiä kokemuksia voidaan arvioida objektiivisemmin ja paikkasidonnaisia tunnereaktioita on mahdollista kartoittaa ja tutkia. (Shoval ym. 2018, 5.) Kannettavia ja puettavia henkilökohtaisia terveys- ja urheilukäyttöön suunnattuja mittalaitteita on kuluttajamarkkinoilla helposti saatavilla, mutta tieteelliseen tutkimukseen ne eivät sovellu muutamien heikkouksiensa vuoksi. Yleensä loppukäyttäjille esitettävä mittaustieto ei ole tutkimuskäyttöön soveltuvaa raakadataa, tiedon tallentaminen on rajattua eikä niistä välttämättä jää aikaleimoja. Tieto ei ole yhtä tarkkaa verrattuna kliinisessä tutkimuksessa käytettävien laitteiden mittauksiin. (Shoval ym. 2018, 7.) Tunnekokemusten objektiivinen ja fysiologinen mittaaminen vaatisi siis mielellään tutkimuskäyttöön suunniteltua laitteistoa. Tässä opinnäytetyössä laitteiden käyttäminen olisi voinut olla mahdollista saatavuuden kannalta, mutta laitteisiin ja mittausdatan käytäntöihin ja purkamiseen perehtyminen olisi vaatinut enemmän aikaresursseja tai vaihtoehtoisesti tutkimusapua ja siten lisää henkilöresursseja.

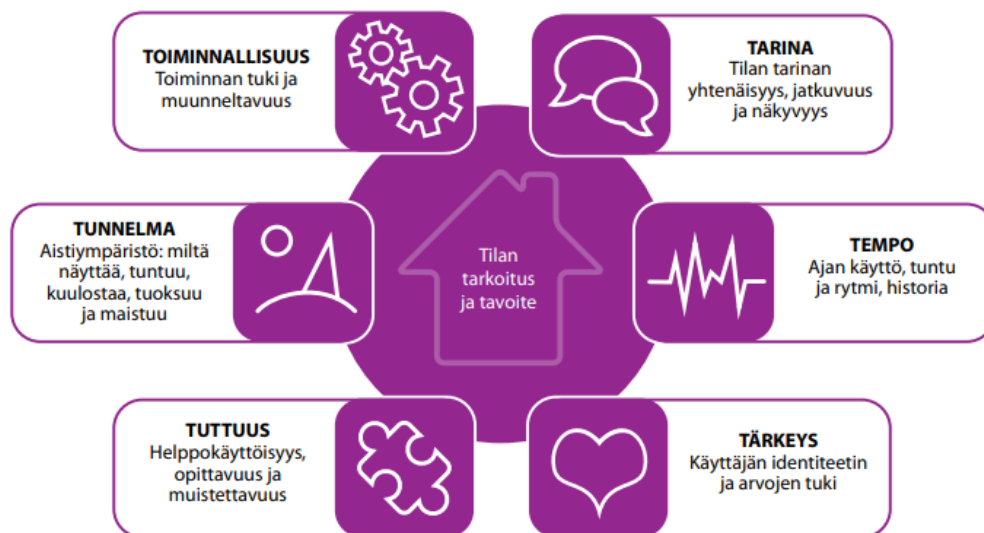
Paikkaan liittyviä seurantatietoja ei ollut tarpeen kerätä, sillä kaikki pimeän tilan kokeilukonseptit toteutettiin samassa tilassa. Lisäksi kasvojen ilmeitä on vaikea havainnoida testiympäristönä olevassa pimeässä tilassa. Näin ollen aineiston kerääminen toteutettiin osallistujien itseraportointina lomakekyselyiden ja haastatteluiden avulla. Visuaaliset työkalut vaikuttavat vastaajan kannalta kevyemmiltä ja helppokäyttöisimmiltä täyttää ja vastata välittömästi kokemuksen jälkeen. Luoviin työkaluihin lukeutuvat visuaaliset ja kosketettavat elementit antavat monitulkintaisina välineinä mahdollisuuden tuntoa, muistaa ja ideoida yksilöllisesti (Takala-Schreib 2016, 218). Lomakekyselyiden strukturoidussa osassa hyödynnettiin Geneva Emotion Wheel (GEW) -tunnepöörää sekä Premo-hahmokuvia. Tunnepöörässä kaikki arvioitavat kohdat näkyvät yhdellä silmäyksellä ja vastaaja pystyy tekemään vertailua eri tunteiden kesken. Premo-hahmokuvat toimivat tilanteissa, joissa tuntoa ei välttämättä osata sanallistaa. Näin ollen tutkimuksen kyselymenetelmiksi valittiin tunnepöörä ja kuvakortit.

Osallistujien taustatietoja, kuten ikää, sukupuolta tai koulutustaustaa, ei kysytty, sillä tutkimus ei keskittynyt selvittämään tällaisten tietojen ja tunnekokemusten suhdetta, vaan yleisemmin pimeän herättämiä tunnekokemuksia ja konseptien jatkokehittämispotentiaalia. Lisäksi anonyymiudella haluttiin varmistaa, että osallistujat voivat vastata kokemuksistaan mahdollisimman rehellisesti.

Tunteiden arvioimisen lisäksi osallistujilta kartoitettiin seitsemän avoimen kysymyksen avulla tilaan liittyviä kokemuksia. Kysymykset laadittiin tilakokemuksen tutkimiseen suunnitellun 6T-mallin teemojen avulla (liite 4). Ne käsittelivät muun muassa aistimista, audiovisuaalisen sisällön kokemista, vuorovaikutusta, pimeässä havaitsemista, tapaamisen tarkoituksen toteutumista sekä ajan kulun kokemista. Halutessaan vastaajat saivat kertoa myös vapaavalintaisesti kokemuksestaan. Kysymysten asettelussa oli pieniä eroja Hämärä kokous ja Kohtaamisia pimeässä -osallistujille. 6T-mallia avataan tarkemmin luvussa 5.2.2.

5.2.2 Puolistrukturoitu teemahaastattelu kokemusten syventämisessä ja lisätiedon hankkimisessa

Osallistujajoukosta pyydettiin vapaaehtoisia osallistumaan puolistrukturoituun teemahaastatteluun, jonka kysymysten runkona toimi tilakokemuksen tutkimiseen suunnattu 6T-malli (liite 6). Sen avulla oli tarkoitus syventää lomakekyselyistä saatua tietoa ja tutkia etenkin tilaan liittyviä kokonaisvaltaisia sekä aineettomia käyttäjäkokemuksia kuuden toisiinsa limittyvän ulottuvuuden kautta: tune, tempo, task, tie, tale ja theme tai tunnelma, tempo, toiminnallisuus, tuttuus, tarina ja tärkeys. Tunnelma syntyy tilan aistiärsykkeistä, tempo käsittelee ajan kulumista ja rytmiä tilassa, toiminnallisuus tarkastelee, kuinka tila muuntuu tukemaan siellä tapahtuvaa toimintaa, tuttuus syntyy tilan helppokäyttöisyyden ja muistettavuuden kokemuksesta, tilan tarinaan vaikuttavat brändi tai organisaation arvot ja tärkeys liittyy käyttäjän arvojen ja identiteetin tukemiseen (kuva 10). Tilakokemusta tutkittaessa 6T-mallin avulla on keskiössä tarkasteltavissa oleva tila tai rakennus, sen käyttötarkoitus sekä siellä tapahtuvan toiminnan tavoitteet. (Kojo & Nenonen 2014, 344; Kojo & Nenonen 2015, 243–244.)

Kuva 10. Tilakokemuksen tutkimukseen tarkoitettun 6T-mallin osiot (Kojo & Nenonen 2015)

6T-mallissa tarkastellaan tilakokemusta yleisellä tasolla toisiinsa limittyvien teemojen avulla. Ne käsittelevät opinnäytetyön viitekehyksen keskeisiä teemoja, kuten tilan hahmottaminen ja käytettävyys, aistikokemukset, tilan rytmi ja tarina. Näin ollen työkalu tarjosi luontevan pohjan haastattelurungon muo-

dostamiseen (liite 6). Teemahaastattelussa käsitellään tutkimusongelman keskeisiä aiheita, vapaassa ja vastaajan kannalta luonteudessa järjestyksessä. (Vilkka 2015, 123–124.) Puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan sitä, että kysymykset ovat laadittu ennakkoon, mutta niiden järjestys ja tarkat sanamuodot voivat vaihdella haastattelun kuluessa. Joistakin ennalta laadituista kysymyksistä voi haastattelun aikana tulla soveltumattomia, jolloin ne voi jättää esittämättä. Toisaalta mieleen tulevia uusia kysymyksiä on mahdollista esittää. (Ojasalo ym. 2010, 97.) Teemahaastatteluun voidaan myös yhdistää erilaisia tehtäviä (Vilkka 2015, 124). Tässä tapauksessa sellainen voisi olla esimerkiksi tunnekokemusten mieleen palauttaminen visuaalisen mittariston tai tehtäväpohjan avulla. Tällaisia ovat esimerkiksi jo mainitut Geneva Emotion Wheel ja Premo-hahmokuvat.

Haastatteluja toteutettiin yhteensä viidelle henkilölle. Näistä neljä osallistui Kohtaamisia pimeässä -tilaisuuteen ja yksi kokeilukonseptien ulkopuolella järjestettyyn tilaisuuteen, jossa ryhmä halusi tulla katsomaan erityisesti avaruuskuvia tutun tähtiharrastajan kanssa. Haastateltavilta pyydettiin ehdotuksia paikasta, jossa haastattelut voitaisiin toteuttaa. Lopulta haastatteluja pidettiin yhden osallistujan omalla työpaikalla, Papulaarissa, opinnäytetyön tekijän työpaikalla sekä verkkoyhteydellä. Haastattelut kestivät keskimäärin noin 40 minuuttia. Neljä haastattelua tallennettiin puhelimen nauhurilla äänitiedostoksi ja yksi nauhoitettiin verkkokokousalustalla. Tallenteet litteroitiin. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 24,5 sivua (fontti Calibri, fonttikoko 11, riviväli 1,5). Haastateltavilta pyydettiin tallentamiseen lupa ja siihen osallistuttiin anonyymisti.

5.3 Trendikatsaus

Hiltonin (2023, 4) raportin mukaan vuonna 2023 ihmiset matkailivat löytääkseen syvällisempiä yhteyksiä perheensä, ystäviensä, kollegoidensa ja eri kulttuurien kanssa. Orastavaa kiinnostusta esiintyy uniikkeja kokemuksia kohtaan, etenkin palveluihin, jotka kytkevät matkailijan paikalliseen kulttuuriin ruoan ja juoman avulla. Lisäksi majoitusta, matkakohteita ja erilaisia autenttisia kokemuksia etsitään mindfulness- ja hyvinvointinäkökulma edellä. Matkailijat haluavat tuntea, että heistä välitetään, ja ne brändit, jotka voivat vastata tähän tarpeeseen sekä henkisellä että fyysisellä tasolla, tulevat voittamaan asiakkaiden luottamuksen puolelleen.

Luksusmatkailuun keskittyvän Amadeus-raportin mukaan ihmiset haluavat tulevaisuudessa ostaa enemmän kokemuksia kuin säästää rahaa omistaakseen luksustuotteita. Luksusmatkailijoihin tulee vetoamaan ne brändit, jotka voivat tarjota materian sijaan uskomattomia, tilapäisiä ja vain harvoille tarjottavia kokemuksia. Tulevaisuuden luksusmatkailijoista 20 % kerrotaan kuuluvan "Special occasion" -ryhmään, jotka etsivät ns. vau-elämyksiä, joita voidaan kokea esimerkiksi arvostetuilla illallisilla. (Amadeus 2016, 15, 18.)

Amexin kokous- ja tapahtumamatkailuun keskittyvässä raportissa ennustetaan, että lähitapaamiset ja erilaiset tapahtumat tuotelanseerauksista kokouksiin tulevat lisääntymään vuoden 2023 kuluessa. Koronapandemian mukanaan tuoma väsymys virtuaalisiin tapahtumiin on totta, vaikka myös virtuaali- ja hybriditapahtumat tulevat nekin edelleen lisääntymään. Raportin mukaan eniten tulevat kasvamaan organisaatioiden sisäiset tilaisuudet ja koulutukset, tuotelanseeraukset sekä pienet ja mutkattomat kohtaamiset. Tapahtuma- ja kokoustilatarjonnan odotetaan tämän myötä lisääntyvän. (American Express Meetings & Events 2022, 9–10.)

Korona-aikana totuttiin kuluttamaan elämyksiä ja viihtymään kotistudioissa. Kuluttajat viettävät edelleen aikaa mieluusti kotona tai harrastusten parissa eivätkä hienotkaan tapahtumat saa tupaa täyteen. (Heikkinen 2022.) The Imminent Future of Food 2023 -raportissa nostetaan yhdeksi trendiksi "Hyperspatial Wonder". Hieman hankalasti suomennettava termi voisi vapaasti käännettynä tarkoittaa ylitylallista ihmettä. Viime vuosina tilat tyhjenivät ja jäivät vähälle käytölle. Nyt pohditaan, millainen voima ja muuntautumiskyky itse fyysisellä tilalla voi olla sen sijaan, että se korvattaisiin digitaalisella maailmalla. Ylitylallisella ihmeellä tarkoitetaan myös fyysisten ympäristöjen vaikutusta ajatuksiimme, tunteisiimme ja kuvittelukykyymme. Ihmeellisen tilan tulee olla valmis ottamaan vastaan erilaisia tapahtumia ja joustamaan niiden mukaan: tulevaisuuden tiloilta edellytetään resilienssiä. (Bompas & Parr 2022, 7.) Tyhjät tilat -hankkeessa arveltiin vuonna 2014, että tulevaisuudessa rakennetun ympäristön arvo syntyy oivaltavasta ja osaavasta uudistamisesta. Kestävän rakennuksen on sopeuduttava ajan tuomiin muutoksiin, jolloin se myös pysyy käytössä ja säilyy kunnossa. (Hernberg 2014, 27.)

Kuluttajat etsivät jatkuvasti yllätyksellisiä gastronomisia kokemuksia, joiden avulla voi löytää uusia tunteita, kokea ällistymistä tai paeta hetkeksi arjesta. Tällaisen kokemuksen voivat mahdollistaa ruoanvalmistuksessa käytetyt innovatiiviset tekniikat, uudenlaiset ruokailuvälineet, ruokatradiitioiden yhdisteleminen, raaka-aineiden epätyypillinen käyttäminen sekä tapahtumapaikan tarinalisuus kattauksen osuutta unohtamatta. Ympäristöön kannattaa panostaa, sillä tilan avulla on mahdollista tehdä ruokailukokemuksesta moniaistinen. Moniaistinen tila voi saada aikaan hetkittäisiä eskapistisia kokemuksia kontrolloidun arjen keskelle. (Independence 2022, 16,19.)

6 AINEISTON ANALYSOINTI

Tässä luvussa avataan ensin aineiston analysoinnin prosessia ja teoriaa. Sitä seuraa analysointia varten valmistellun aineiston läpikäyminen luvuissa 6.1–6.3 taulukoiden, koontikuvien, tekstien sekä osallistujien vastausten avulla. Suorat lainaukset osallistujien vastauksista on kursivoitu. Aineisto on purettu tunne-, aisti- ja tilakokemuksiin, ja ne on jaoteltu kysely- ja haastatteluaineistojen sekä kokeilukonseptien mukaan. Aineiston analysointi tehtiin kevyesti helmi-maaliskuussa ja syvällisemmin kesä-heinäkuussa 2023.

Sekä lomakekyselyn että haastattelun aineistot analysoitiin dokumenttianalyysin prosessin mukaan. Dokumentteiksi lukeutuvat melkein mitkä tahansa kirjalliseen muotoon saatetut materiaalit, kuten päiväkirjat ja raportit sekä myös haastattelut ja keskustelut (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103). Kirjallisessa muodossa olevasta aineistosta pyritään tekemään päätelmiä ja luomaan selkeä kuvaus tutkittavasta ja kehitettävästä asiasta. Sen avulla aineistosta, myös sellaisesta, jota ei alun perin ole tarkoitettu tutkimusta varten, voidaan tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Dokumenttianalyysi sopii sisällön analysointiin, kun tavoitteena on löytää tekstistä merkityksiä. Dokumenttianalyysi jakaantuu yleisesti seuraaviin vaiheisiin: 1) aineiston valmistelu, esimerkiksi aineiston muokkaaminen digitaaliseen muotoon ja tekstin litterointi, 2) analyysi ja pelkistäminen, joka tapahtuu esimerkiksi aineistoa palastelemalla ja tiivistämällä sekä 3) tulkinta ja johtopäätökset, joihin tiivistyy keskeiset tulokset ja kehittämistyön suositukset. (Ojasalo ym. 2010, 121–129.) Lisäksi trendikatsauksesta pelkistettiin kahdeksan sisältöä kuvaavaa otsikkoa, joiden avulla tehtiin lopullisia aineiston tulkintoja (kuva 11).

Dokumenttien analysoinnista käytetään myös termiä sisällönanalyysi. Menetelmää kritisoidaan, sillä sen avulla aineistosta ei välttämättä saada laadittua johtopäätöksiä, vaan tuloksina esitellään vasta järjestettyä aineistoa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 103.) Välttyäkseen tältä keskeneräisyydeltä, opinnäytetyössä kiinnitetään erityistä huomiota aineiston tulkintaan ja johtopäätöksiin, jotka on muodostettu erillisten työkalujen avulla ja ne esitellään luvussa 7.

Kuva 11. Trendikatsauksesta laaditut yläkäsitteet

Geneva Emotion Wheel tunnepyörä-lomakkeen avulla löydettiin osallistujien kokemat tunteet sekä Hämärissä kokouksissa että Kohtaamisia pimeässä -tilaisuuksissa. Tunnepyörä-lomakkeelle merkittiin kaikki koetut tunteet sekä niiden voimakkuudet. Lisäksi työkaluun sai kirjata muun koetun tunteen. Tähtisumukahvien tunnekokemuksia selvitettiin Premo-työkalulla. Työkalujen avulla koettuja tunteita voitiin tarkastella määrällisesti.

Analysointia varten tunnepyörän määrälliset tulokset taulukoitiin ja lomakkeen vastaukset purettiin kysymyksittäin sähköiseen dokumenttiin, myös taulukon muotoon jäsenneiltyä. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin eli kirjoitettiin puhtaaksi yleiskielellä. Tämän jälkeen aineisto luettiin useaan kertaan, koodattiin ja teemoitettiin esiin nousseiden ilmiöiden, yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien mukaan. Koodausvaiheessa tekstit pelkistettiin eli purettiin ensin taulukon lomakekyselyn kysymysten sekä teemahaastattelun aiheiden mukaan (kuva 12). Tämän jälkeen samankaltaiset vastaukset yhdistettiin ja niille annettiin koodinimet kuvaamaan vastauksen sisältöä (kuva 13). Koodien avulla

alkoi muodostua ryhmiä ja lopulta niistä tunnistettiin teemoja (kuva 14). Teemotellessa koodit vielä jäsentyivät sisältöä paremmin kuvaaviksi ja kokivat siten pieniä nimenmuutoksia (kuva 15).

Hämärä maadoitti, rauhoitti ja rentoutti.	Katse ei harhaillut.	Kiireetön ja levollinen tunnelma.	Kun silmä tottui, tilaa ja ilmeitä hahmotti hyvin.	Ääni loi tunnelmaa ja mielikuvia. Toi kokemuksia eri tilasta. <i>Vahva nuotiolla istumisen fiilis.</i>	<i>toisten kanssa.</i> Vähemmän silmiin katsomista. Dialogi heikentyi, kun ei nähnyt ilmeitä.	Lisää aistikkautta ja tunnelmaa kynttilöillä. Tilan pehmentäminen
Ajatusyöhön ja ideointiin sopiva.	Silmät saivat lepoa.	Aika tuntui pidemmältä kuin todellisuudessa olikaan.	Vaikeutti, tila tuntui isommalta kuin olikaan. Epävarmuutta, kun ei nähnyt.	Yhteenkuuluvuuden ja läsnäolon tunne. <i>Yhteyden tunne oli käsin kosketeltavaa.</i>	Rauhallinen ja lämmin tunnelma.	Vaihtelua tavalliseen kokoukseen.
Vaikeiden asioiden läpikäyminen oli helppoa.	Hämärässä oli vaikea lukea huulilta ja kaiku kuulemista.	Ei tarvetta vilkuilla kelloa.	Miellyttävä ja rauhoittava ympäristö.	Tulen välke hankala migreenistä kärsivälle.	Epämuodollisempaa, vapautuneempaa ja rennompaa kanssakäymistä.	Muut asiat unohtuivat.

Kuva 12. Näyte aineiston pelkistämisestä

Pelkistettäessä taulukkoon purettiin litteroitua tekstiä sekä lomakekyselyn vastauksia yksittäisinä lauseina. Lomakekyselyistä kaikki vastaukset taulukoitiin, mutta litteroidusta haastatteluaineistosta rajattiin ne vastaukset, jotka koettiin tutkimusongelman kannalta erityisen merkittäviksi. Sekä rajausta että taulukointia helpotti lomakekyselyn ja teemahaastattelun selkeä 6T-mallin avulla luotu kysymyspatteristo.

tunteita, jotka liittyivät ajan kulumiseen, keskustelun aiheiden puuttumiseen sekä tilassa liikkumiseen. PELKO JA JÄNNITYS	tututuuksia. Pimeys helpotti kohtaamista. YLLÄTTÄVÄ AVOIMUUS	pieniä cockteipalan. OHJATTUA KESKUSTELUA MAKUPALJOJEN KERA	tilaa, siinä tuntuu.	LUONNOLLISSUUS ISKI	esim. häirintätilanteissa.
Leppoisa, lämmin, rento ja turvallinen tunnelma porukassa. TURVALLINEN ILMAPIIRI	Hauskuutta, naurua, innostusta. Pimeys oli vapauttavaa. ILO	Pimeässä tehtäviä käsitöitä, esim. Sormivirkkaus.	Kuulo ja tunto ottivat vallan. Kuulolla pystyi hahmottamaan etäisyyksiä ja kalusteiden muotoja. AISTIEN HERKISTYMINEN NÄKÖAISTIN KORVAAMINEN	Tilalla ei merkitystä, kun ollaan pimeässä. Kuvitelma isommasta ja enemmän tavaraa sisältävästä tilasta, toisaalta askeettisesta. KARU TILA KELPAA	Pelissäännöt, esim. Turvasana.
Yllättävää, kuinka tuntemattomien ihmisten kanssa oli helppo keskustella ja miellyttävää olla. HELPPOUS	Keskustelunaiheita, joihin kaikki voivat osallistua. Yleisestä henkilökohtaiseen. OSALLISUUS	Arvaa esine, tuoksu tai ääni -leikki.	Astioiden muotoihin ja kalusteiden pintoihin kiinnitti huomiota. Lämpötilan huomiointi. ESINEET JA TILAT AISTIKOKEMUKSEN	Oli turvallista, kun oli käsitys paikasta, mutta toisille olisi jännittävämpi ja kiinnostavampi jos ei tietäisi tilaa ennestään. TILAN TUTTUUS	Turvallisuudesta huolehtiminen ja sen sanoittaminen, esim. "ulkopuoliset eivät pääse tilaan." PELISÄÄNNÖT JA VIESTIMINEN
	Kohtelaisuus ryhmässä. Kaikki saivat keskustelussa tilaa. Tasavertaisuus. TASAVERTAINEN	Pelit, esim. Aarteenetsintä, Escape Room, jossa joutuu myös liikkumaan pimeässä tilassa.		Jos pimeässä liikkumisen opettelis, sitä ei tarvitsisi pelätä ja toimintakyky säilyisi, esim. Sähkökatko. SELVIYTYMISTAITO	

Kuva 13. Näyte aineiston koodaamisesta 6T-mallin osioiden avulla

Koodaamista voi tehdä vapaamuotoisesti omalla tavallaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92). Kun samankaltaiset vastaukset saatiin ryhmiteltyä ja niiden sisältö otsikoitua, erotettiin ne tekstimassasta keltaisella värillä.

<p>AVOIMUUS</p> <p>Vaikeiden asioiden läpikäyminen oli helppoa.</p> <p>VAIKEASTA HELPPOAA</p> <p>Hämärä maadoitti, rauhoitti ja rentoutti.</p> <p>HÄMÄRÄÄ MAADOITTAVA VAIKUTUS</p> <p>Ajatusyöhön ja ideointiin sopiva. Vaihtelua normaaliin kokoukseen ilman laitteita.</p> <p>SAITTEETON KOKOUS TEKEE TILAN NATUUSILLE</p>	<p>liian valoisana.</p> <p>NÄKÖAISTIN MUKAUTUMINEN</p> <p>Katse ei harhailut. Silmät saivat lepoa.</p> <p>LEPOA SILMILLE</p> <p>Hieman häiritsi, kun ei nähnyt mitä söi. Ehkä syöminen oli pettymys, kun ei nähnyt. Maussa ei juuri eroa. Vahva kahvi maistui oikein teroiselta.</p> <p>NÄÖN JA MAUN YHTEISPELI</p> <p>Hämärässä oli vaikea lukea huulilta ja kaiku häiritsevä.</p>	<p>levollinen tunnelma.</p> <p>Aika tuntui pidemmältä kuin todellisuudessa olikaan.</p> <p>Ei tarveta vilkuilla kelloa.</p> <p>Oikealla tavalla rauhallinen. AIKA RIENSI LEVOLLISESTI</p>	<p>osalta. Auttoi keskittymään itse asiaan, ajatukset eivät harhailleet.</p> <p>FOCUS</p> <p>Tilan rajat pehmenivät.</p> <p><i>Hämärä pehmeni kolhoja kalusteita.</i></p> <p>TILAA PEHMENTÄVÄ</p> <p>Kun silmä tottui, tilaa ja ilmeitä hahmotti hyvin. Epävarmuutta, kun ei nähnyt. Vaikuttii, tila tuntui isommalta kuin olikaan.</p> <p>EPÄVARMUUS, TILAN, HAHMOTTAMISEN SA</p> <p>Miellyttävä ja rauhoittava ympäristö.</p> <p>MUKAVUUS</p>	<p><i>imaisi niin nopeasti, että ei ajatellut muuta.</i></p> <p>KESITTÄMISTÄ, KÄYTTÄMÄÄ, SA</p> <p>Ääni loi tunnelmaa ja mielikuvia. Toi kokemuksia eri tilasta. Vahva nuotilla istumisen fiilis.</p> <p>KUIN OLSI MUUALLA</p> <p>Yhteenuuluvuuden ja läsnäolon tunne. Yhteyden tunne oli käsin kasketeltavaa.</p> <p>VAHVA LASNAOLO JA YHTEYS TOISIIN</p> <p>Tulen väike hankala migreenistä kärsivälle.</p> <p>HAASTAVA VINGREENISSÄ</p>	<p>Vähemmän silmiin katsomista. Dialogi heikentyi, kun ei nähnyt ilmeitä.</p> <p>KUULOAISTILLE TOITÄ</p> <p>Rauhallinen ja lämmin tunnelma. Epämuodollisempaa, vapautuneempaa ja rennompaa kanssakäymistä.</p> <p>RENTOUS VUOROVAIKUTUKSESSÄ</p> <p>Oli helpompaa puhua. Tuijotettiin tulta eikä toisia. Olsi voinut jakaa vaikka mitä toisten kanssa. Toisten olemusten aistimista. Vuorovaikutus syventyi.</p>	<p>ja tunnelmaa kynttilöillä. Tilan pehmentäminen.</p> <p>TILAN MUOKKAAMINEN</p> <p>Vaihtelua tavalliseen kokoukseen. Tyhjen tilojen hyödyntäminen vastaavilla tavoilla.</p> <p>KOKOUKSIIN SOVELTUVA</p> <p>Muut asiat unohtuivat.</p> <p>POSITIIVINEN ESKAPISMI</p> <p><i>Valoja säätämällä voi rauhoittaa itseään. Vanhusten asumisyksikköön sopiva.</i></p> <p>SOVELTAMINEN ERILAISIIN</p>
--	--	--	---	--	--	---

Kuva 14. Näyte aineiston ryhmittelystä värien avulla koodauksen jälkeen

Värien käyttöä hyödynnettiin myös seuraavassa ryhmittelyvaiheessa. Värien avulla tehtiin ryhmittelyä näkyväksi taulukossa, josta ne oli helppo jälleen poimia teemotteluvaiheeseen.

<p>Ilman näköaistia keho vapautuu</p> <p>Paineeton tila ilman katseita</p> <p>Ei rooleja, saa olla oma itsensä, tasavertaisuus</p> <p>Helppo keskustella, ylittävää avoimuus, osallisuus</p> <p>Kaikkille: rauhoitus, rentoudu, rohkaistu</p>	<p>Lepoa silmille</p> <p>Silmä tottui pimeään</p> <p>Tärkeä kuulo</p> <p>Ympäristön havainnointi tunnustellen</p> <p>Hivnen herkempi hajuisti</p> <p>Isoja pieniä makuelämyksiä</p>	<p>Hahmotuskyky vaikeutui, paitsi pimeään tottuneilla ja tilaa tuntevilla</p> <p>Tila häipyi taustalle</p> <p>Luottamus aistelhin tilaa hahmottaessa</p> <p>Turvallinen ja pehmeä pimeys</p>
<p>Kiireettömän nopeaa</p> <p>Pelkistettyä minimalismia ilman häirintötekijöitä ja ärsykykeitä</p> <p>Virkistävää rentoutta</p> <p>Houkuttelevaa mystisyyttä</p> <p>Pelko ja jännitys vaihtuu iloon, pärjäämiseen ja vapautuneisuuteen</p>	<p>Leikkiä ja luovuutta pimeässä</p> <p>Yllätyksellistä tekemistä ilman näköaistia</p> <p>Ohjattua keskustelua makupalojen kera</p> <p>Moniaistiset kokemukset</p> <p>Selviytymistäito</p> <p>Pimeästä bisnestä</p>	<p>Pelissäännöt ja viestintä</p> <p>Loukkaantumisen riskin minimointi</p>

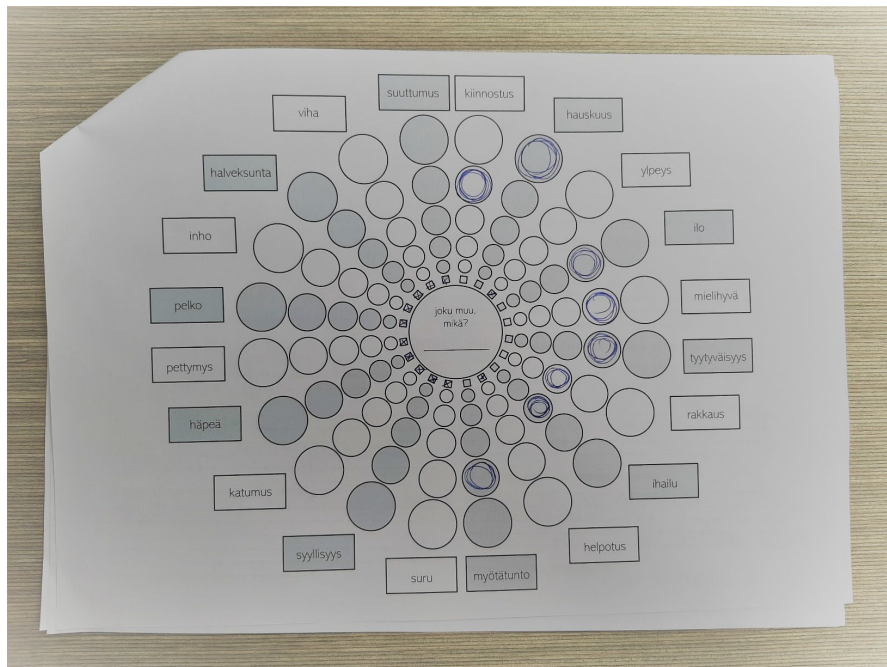
Kuva 15. Valmis teemottelu Hämärä kokous -aineistosta

Teemoittelu on tyypillinen tapa purkaa litteroitua aineistoa. Yhtenäisten tekijöiden lisäksi aineistosta kannattaa kartoittaa myös yllättäviä ilmiöitä ja poikkeamia. (Ojasalo ym. 2010, 99–100, 123.) Lopuksi teemat abstrahoiitiin eli niille muodostettiin yläkäsitteet.

6.1 Tunnekokemukset

Osallistujien tunnekokemuksia kartoitettiin kahdella tapaa, sekä Tunnepyörän että Premo-hahmokuvien avulla. Molempien työkalujen avulla tunteita voitiin analysoida määrällisesti niiden esiintyvyyden ja voimakkuuden mukaan. Näistä tarkempia tietoja saatiin Tunnepyörä-työkalun avulla, johon vastasivat Hämäriin kokouksiin ja Kohtaamisia pimeässä -tilaisuuksiin osallistuneet. Premo-hahmokuvien avulla tunteita ilmaistiin installaatiokonseptin osalta.

Tunnepyörä-työkalun ohjeistuksessa osallistujia pyydettiin henkilökohtaisesti käymään läpi jokainen tunne ja arvioimaan, tunsiko sitä vai ei sekä kuinka voimakkaana sen tunsisi. Voimakkuutta arvioitiin kuvion koon avulla: mitä suurempi ympyrä merkittiin, sitä voimakkaammin tunne koettiin (kuva 16).

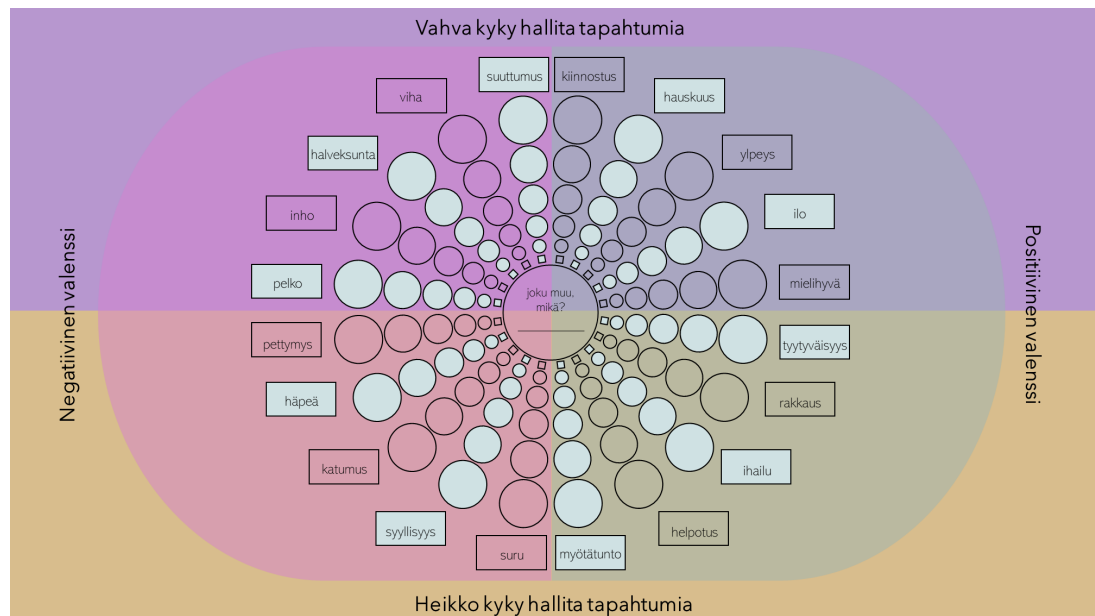

Kuva 16. Esimerkki täytetyistä tunnekokemuksista

Ympyröitä oli viisi ja analysointia varten oli loogista luoda numeerinen asteikko vastaamaan ympyröitä: pienin ympyrä vastasi numeroa yksi ja suurin ympyrä numeroa viisi. Jos tunnetta ei tunnettu lainkaan, tuli lomakkeelta rastia neliö.

Osa vastaajista ei rastinut joidenkin tunteiden kohdalla ympyröitä eikä neliötä, jolloin vastauksesta tulkittiin, että kyseistä tunnetta ei tunnettu. Tunteiden voimakkuus laskettiin keskiarvona. Analyysissä on tarkasteltu tunteen voimakkuuden lisäksi myös kokemusta vahvasta/heikosta kyvystä hallita tapahtumia, joka syntyy tiettyjen tunteiden seurauksena. Kuvan 17 Tunnepyörän mukaan jaottelu on seuraava:

- positiivisen valenssin ja vahvan hallintakyvyn tunteita ovat kiinnostus, hauskuus, ylpeys, ilo ja mielihyvä
- positiivisen valenssin ja heikon hallintakyvyn tunteita ovat tyytyväisyys, rakkaus, ihailu, helpotus ja myötätunto
- negatiivisen valenssin ja vahvan hallintakyvyn tunteita ovat pelko, inho, halveksunta, viha ja suuttumus
- negatiivisen valenssin ja heikon hallintakyvyn tunteita ovat suru, syyllisyys, häpeä ja pettymys.

Kuva 17. Tunnepyörän mukainen jaottelu valensseihin ja kykyyn hallita tapahtumia

Yhteenvedona voidaan todeta, että sekä Hämärissä kokouksissa että Kohtaamisia pimeässä -osallistujat kokivat enimmäkseen positiivisia ja samoja tunteita. Kolmessa neljästä kokousryhmästä koettiin seuraavia viittä tunnetta voimakkaimmin ja eniten: kiinnostus, hauskuus, ilo, mielihyvä ja tyytyväisyys (taulukko 2). Yksi ryhmä koki muuten samoja, mutta hauskuuden sijasta voimakkaampi oli myötätunto. Lisäksi muita eniten koettuja tunteita tässä ryhmässä edellä mainittujen lisäksi olivat ihailu, helpotus ja rakkaus. Tässä ryhmässä voimakkaimmin koettu negatiivinen tunne oli suru, kuten myös toisessa ryhmässä. Kahdessa ryhmässä se oli pettymys. Kiinnostus, hauskuus, ilo,

mielihyvä ja tyytyväisyys olivat niin ikään voimakkaimmin koetut tunteet Koh-
taamisia pimeässä -osallistujien mielestä. Edellä mainittujen lisäksi kaikki koki-
vat myös myötätuntoa ja yhdeksän kymmenestä koki myös ihailua ja rakkautta
(taulukko 3).

Taulukko 2. Hämärä kokous -osallistujien tunnekokemusten koonti

	KOKOUS 1	KOKOUS 2	KOKOUS 3	KOKOUS 4
Voimakkain koettu tunne	<i>Kiinnostus (4,17)</i>	<i>Kiinnostus (3,57)</i>	<i>Kiinnostus (3,5)</i>	Tyytyväisyys/ <i>Kiinnostus (4,25)</i>
	<i>Hauskuus/mielihyvä (3,33)</i>	<i>Mielihyvä (3,43)</i>	<i>Hauskuus (3,38)</i>	Myötätunto (4)
	Tyytyväisyys (3,17)	Tyytyväisyys (3,29)	<i>Mielihyvä (3,13)</i>	<i>Ilo (3,88)</i>
	<i>Ilo (2,83)</i>	<i>Hauskuus (3,14)</i>	Tyytyväisyys (3)	<i>Mielihyvä (3,63)</i>
	Helpotus (2)	<i>Ilo (2,71)</i>	<i>Ilo (2,63)</i>	Ihailu (3,5)
	Ihailu (1,67)	Myötätunto (2,14)	Ihailu (1,5)	Hauskuus (3,5)
	<i>Ylpeys (1,17)</i>	Helpotus (2)	Helpotus (1,25)	Helpotus (3,25)
	Myötätunto (1)	Ihailu (1,71)	<i>Ylpeys (1,25)</i>	Rakkaus (2,5)
	Rakkaus (0,83)	Rakkaus (1,43)	Myötätunto (1,25)	<i>Ylpeys (2,38)</i>
Voimakkain koettu negatiivinen tunne	Suru (0,67), jota koki kaksi osallistujaa kuudesta	Pettymys (1,43), jota koki neljä osallistujaa seitsemästä	Pettymys (1,13), jota koki viisi osallistujaa kahdeksasta	Suru (1,38), jota koki neljä osallistujaa kahdeksasta
Tunne, jota ei koettu lainkaan	Katumus	Viha	-	Halveksunta
Osallistujien kirjaamia muita tuntemuksia	Väsymys	-	-	Innostus, osallisuus, haikeus, uteliaisuus

Lihavoitu = kaikki ryhmäläiset kokivat tätä tunnetta
Kursivoitu = voimakas kyky hallita tapahtumia

Pettymys oli voimakkain negatiivisista tunteista. Kyselyn avointen vastausten perusteella voidaan arvella, että pettymys liittyi muuhun kuin hämäärään tilaan itsessään. Yksi vastaajista koki voimakkaimmin pettymyksen tunteen ja kirjasi lomakkeelle, että kokemus ei ollut niin erikoinen, mitä oli etukäteen odottanut. Yhden porukan kokemuksissa pettymys näkyi erityisesti siinä, että hämärässä kokousmuistion pitäminen oli hankalaa ja huono verkkoyhteys kellaritilassa vaikutti tehtävästä suoriutumiseen (vaikka etukäteen osallistujia rekrytoitaessa kerrottiin, että tarkoitus on olla tilaisuudessa ilman laitteita). Pimeään kohtaamiseen osallistuneista yksi koki pettymyksen tunnetta erityisesti silloin, kun kokemus tuli päätökseen, sillä hän olisi viihtynyt tapaamisessa pidempäänkin.

Taulukko 3. Kohtaamisia pimeässä -osallistujien tunnekokemusten koonti

	PIMEÄ 1	PIMEÄ 2
Voimakkain koettu tunne	Tyytyväisyys (4,34)	Hauskuus (4,5)
	Hauskuus (4,17)	Kiinnostus (4,25)
	Ilo (4)	Mielihyvä/ Tyytyväisyys (4,25)
	Kiinnostus (3,84)	Ilo (4)
	Mielihyvä (3,67)	Myötätunto (3,25)
	Myötätunto (3,67)	Ihailu (2,75)
	Helpotus (3,67)	Helpotus (2,5)
	Ihailu (2,84)	Rakkaus (2,25)
	Ylpeys (2,67)	Ylpeys (1,5)
Voimakkain koettu negatiivinen tunne	Pettymys (1,17), jota koki kaksi osallistujaa kuudesta	Suru, syyllisyys, halveksunta (1,5), joita koki kaksi osallistujaa neljästä
Tunne, jota ei koettu lainkaan	-	Suuttumus, katumus
Osallistujien kirjaamia muita tuntemuksia	Tylsyys	Herkulliset maut

Lihavoitu = kaikki ryhmäläiset kokivat tätä tunnetta

Kursivoitu = voimakas kyky hallita tapahtumia

Kiinnostava tulos on se, että voimakkaimmin koetut ja lähes kaikkien osallistujien kokemista tunteista kiinnostus, mielihyvä, hauskuus ja ilo ovat tunteita, jotka syntyvät silloin, kun henkilöllä on vahva kokemus siitä, että voi hallita tapahtumia. Yksi voimakkaimmin koetuista positiivista tunteista, tyytyväisyys, syntyy puolestaan silloin, kun henkilö kokee tapahtumien hallitsemisen heikoksi. Voimakkaimmin koetut negatiiviset tunteet pettymys, ja suru kuuluvat myös tähän jaotteluun. Vahvan hallinnan positiiviset tunteet nousevat vahvan hallinnan negatiivisten tunteiden yli. Näitä vahvan hallinnan kokemuksesta syntyviä negatiivisen valenssin tunteita ei ole juurikaan koettu. Voimakkaimmin koetut negatiiviset tunteet kuuluvat heikon vaikutusmahdollisuuden osioon.

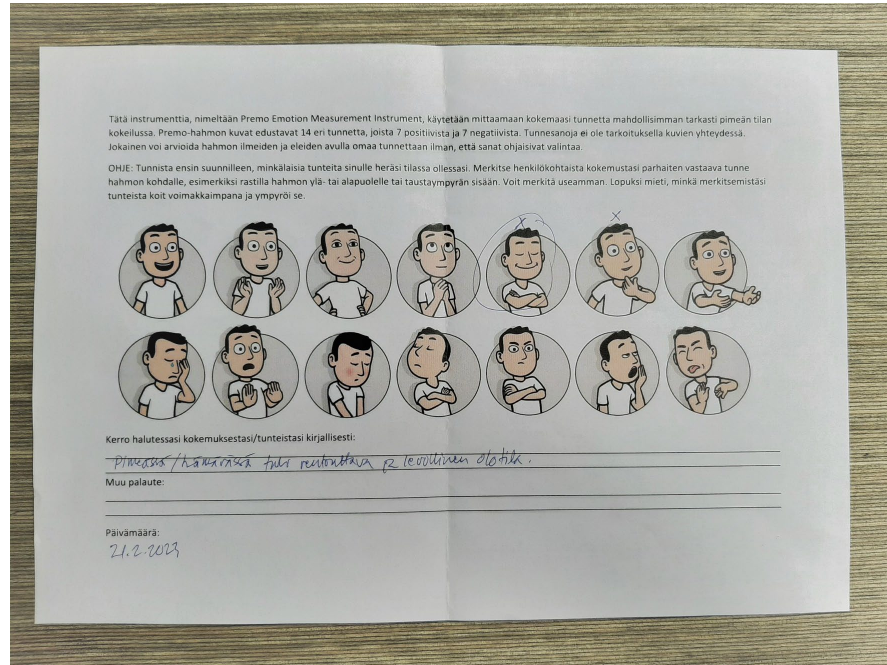
Kohtaamisia pimeässä -osallistujien vastauksista voidaan nähdä, että lähes kaikki vastaajat kokivat melkein kaikkia positiivisia tunteita (3). Neljä kymmenestä ei kokenut lainkaan negatiivisia tunteita. Heistä jokainen koki hauskuuden voimakkaimpana ja heistä kolme tunti voimakkaimpana myös kiinnostusta. Kiinnostus voi osittain selittyä myös sillä, että osallistujat olivat lähtökoh-

taisesti pimeässä viihtyviä ja/tai uteliaita erikoista tilaisuutta kohtaan. Tämä ilmenee sekä kyselylomakkeilta että osallistujien haastatteluista. Yksi osallistuja koki pettymyksen yhtä voimakkaana kuin myötätunnon, tyytyväisyyden, mielihyvän ja hauskuuden. Lisäksi hän kirjasi kokeneensa tylsyyttä. Toinen on kokenut häpeää voimakkaampana kuin yhtäkään vahvan hallinnan positiivista tunteista. Yhtä voimakkaasti kuin häpeää hän on tuntenut rakkautta ja ihailua ja voimakkaimmin helpotusta ja myötätuntoa. Nämä ovat heikon hallinnan positiivisia tunteita. Kokemuksen myötä rakentuvia sosiaalisia tunteita ovat kiitollisuus, halveksunta, ylpeys ja häpeä (Tommola 2023, 54).

Tunteiden taustalla olevat merkitykset on selvitettävä sekä omat, tärkeimmät asiakkaat tunnettava syvällisesti, jotta asiakasuskollisuutta lisäävät tunteet voidaan löytää (Killström 2020, 71). Killström (2020, 121) on haastatellut Timo Järvistä NayaDaya-yrityksestä, joka käyttää Geneva Emotion Wheel -tunnepyörää omassa toiminnassaan ja pyrkii ymmärtämään brändien ja ilmiöiden vaikutuksia tunteisiin ja käyttäytymiseen. NayaDayan analyyseissä arvioidaan tunnekokemuksen valenssia, sitouttamista sekä yhteisöllisyyttä. Järvisen mukaan asiakaskohtaamisiin voidaan muotoilla mukaan tunteita, joiden avulla voidaan vaikuttaa toivottuun käyttäytymiseen. Tyytyväisyys on passiivinen tunne, joka ei sitouta asiakasta. Sen sijaan kiinnostus on sitouttavin, joka syntyy sopivasta suhteesta monimuotoisuutta ja ymmärrettävyyttä. (Killström 2020, 124, 126–127.) Kiinnostus herää, kun jokin on huomiota herättävää, motivoivaa tai esimerkiksi kiehtovaa. Ilon tunne herää, kun ilahdutaan jostakin odottamattomasti. Hauskuutta tunnetaan silloin, kun jokin on viihdyttävää ja huvittavaa. Mielihyvä tuottaa hyvinvointia, nautintoa ja luo viihtyvyyttä. Tyytyväisyyttä tunnetaan, kun tarpeet ja toiveet ovat riittävällä tasolla täyttyneet. Sen sijaan negatiivinen ja lamauttava pettymyksen tunne syntyy, kun toiveet, lupaukset ja odotukset on petetty. Surua koetaan, kun arvokas asia tai ihminen on menetetty. (NayaDaya Inc. 2020, 7.)

Tähtisumukahvit-konseptin kyselylomakkeella selvitettiin tunnekokemuksia Premo-työkalun avulla. Osallistujia ohjeistettiin ensin tunnistamaan, minkälaisia tunteita tilassa ja avaruuskuvista koostetun videon katselemisesta heräsi. Tämän jälkeen lomakkeelta merkittiin ne hahmot, joiden edustamaan tunteeseen kasvojen ilmeen perusteella eniten samaistui (liite 5). Lopuksi voimak-

kaimmin koettu tunne pyydettiin merkitsemään lomakkeelle (kuva 18). Vastajat saivat halutessaan myös kertoa kirjallisesti kokemuksestaan tai tunteistaan.

Kuva 18. Tähtisumukahvien tunnekokemukset arvioitiin Premo-hahmojen avulla

Kaikki merkityt ilmeet olivat seitsemän positiivisen tunteen joukossa, jotka PreMo-työkalussa ovat ilo (joy), ihailu (admiration), ylpeys (pride), toiveikkaus (hope), tyytyväisyys (satisfaction), kiehtovuus (fascination) ja halu (desire). Näistä kiehtovuus sai 10 merkintää, toiveikkaus 9, ihailu ja tyytyväisyys 6, ylpeys 5, ilo 4 ja halu 1. Voimakkaimpina koettiin ihailu kuudella äänellä, toiveikkuuden ja tyytyväisyyden saadessa neljä ääntä. Ihailu tunteena syntyy erikoislaatuista ja positiivisia piirteitä sisältävästä ja arvostusta herättävästä toiminnasta (NayaDaya Inc. 2020, 7). Kaikkiin lomakkeisiin ei merkitty voimakkainta tunnetta. Avoimissa vastauksissa nousi esiin hämäryyden rentouttava ja rauhoittava vaikutus, joka vei mukanaan ja sai sulkemaan ympäriltä häiriötekijät. Tähtien katselu ja ääniteos muodostivat yhdessä ihastuttavan ja viihdyttävän kokemuksen, jonka avulla pystyi matkaamaan kauas ja jonka äärellä olisi viettänyt pidempäänkin aikaa. Avoimet vastaukset tukevat valittuja ilmeitä, joten työkalun voidaan ajatella toimineen oman tunnekokemuksen tunnistamiseen hahmon ilmeestä.

6.2 Hämärä kokous -osallistujien aisti- ja tilakokemukset lomakekyselystä

Tunnekokemusten arvioinnin jälkeen osallistujilta kartoitettiin aisti- ja tilakokemuksia seitsemän avoimen kysymyksen avulla. Osa osallistujista vastasi kysymyksiin heti tilaisuuden jälkeen ja osa noin viikon kuluessa. Vastaukset purettiin ja koodattiin 6T-mallin osioiden mukaan (kuva 19). Tämän jälkeen ne teemoitettiin. Tarkoituksena oli myös syventää tilakokemusta haastatteluiden myötä, mutta yksikään Hämärä kokous -osallistuja ei ilmoittautunut haastateltavaksi.

Ensimmäisenä kysyttiin: miten tehtävien tekeminen / tapaamisen tarkoitus toteutui hämärässä tilassa? Hämärä kokous -tilaisuuden kutsun yhteydessä mainittiin kokouskonseptin soveltuvan parhaiten tilanteeseen, jossa osallistujien ei tarvitse käyttää älylaitteita tai tietokoneita. Tästä myös muistutettiin osallistujia erikseen ennen tilaisuutta ja pyydettiin huomioimaan tämä oman agendan suunnittelussa. Silti kaikki ryhmät eivät ottaneet tätä huomioon, mikä myös näkyy vastauksissa. Kolme kokousryhmää neljästä koki, että hämärässä tilassa oli voinut hyvin kokousta oman suunnitellun agendan mukaisesti ja tarvittaessa lisävaloa oli otettu kännykän taskulampusta. Yhden ryhmän vastauksissa korostui selvästi se, että muistion tekeminen hämärässä oli haastavaa eikä verkkoyhteys toiminut kunnolla. Kysymys tapaamisen tarkoituksen toteutumisesta liittyy 6T-mallin ”task/toiminnallisuus”-osioon.

Aivan loistavasti. Tarkoitus oli hieman vaihtaa ajatuksia ja tunteita ja ympäristö tuki tätä erittäin hyvin.

Toteutui hyvin. Taustamateriaaleja/tietoja olisi tarvinnut ja itse en ottanut tietotekniikkalaitteita mukaan (taisi olla tarkoitus). Toisaalta mukava miettiä yleisemmällä tasolla ilman laitteita --> vaihtelua.

Kuva 19. Hämärä kokous -osallistujien tilakokemuksia koostettuna

Toisena kohtana osallistujia pyydettiin arvioimaan hämärän tilan vaikutusta eri aisteihin (kuva 20), joka liittyy 6T-mallin ”tune/tunnelma” -kohtaan. Hämärä kokous -osallistujilla eniten korostunut aisti oli kuulo. Haju- ja makuaistit korostuivat hieman ja tunto vain vähän. Näköaisti tottui osalla yllättävän nopeasti hämärään ja osan mielestä tila oli jopa liian valoisa. Vähän tekstiilejä sisältänyt tila oli toisten mielestä kaikua, eikä kaikkien keskustelijoiden ääntä kuullut kunnolla. Toisaalta rajoittunut näköaisti hankaloitti kuuntelemista ja keskustelemista, kun ei voinut lukea puhetta huulilta eikä nähnyt eleitä. Tunteita ilmaisevien kasvojen ilmeiden näkeminen on tärkeää vuorovaikutuksen kannalta (Hari ym. 2015, 83).

Muualta tulevat äänet häiritsivät osaa, kun taas toisilla ei ollut ongelmia kuulemisen kanssa ja nuotiovideon ääni jopa rauhoitti ja auttoi keskittymään olennaiseen. Kuuloaisti terävöityi suurimmalla osalla näköaistin heikentyessä hämärässä. Muutamaa yksittäistä vastaajaa oli tilassa häirinnyt kaiku, ulkopuolelta tulevat äänet tai nuotiovideon äänen voimakkuus tai katkosääni videossa.

Yhdessä ryhmässä osallistujat olivat jutelleet normaalia hiljempaa, mikä vaikutti joidenkin kuulemista. Nuotion ääni toi monen mielestä viihtyisyyttä, tunnelmaa ja levollisuutta.

Myös hajuaisti nousi isompaan rooliin, vaikkakin oli monia, jotka eivät havainneet hajuaistissa eroa normaaliin. Tuoksukynttilästä tullutta nuotion hajua kommentoi vain yksi negatiivisessa sävyssä liian voimakkaaksi. Tuoksua tuli myös tarjolla olleesta savustetusta teestä. Parhaimmillaan tuoksu viritti tunnelmaan ja teki olon kotoiseksi mukavien muistojen tullessa siitä mieleen.

Kuva 20. Hämärä kokous -osallistujien aistikokemukset koostettuna

Maku- ja tuntoaisteissa ei huomattu merkittäviä muutoksia tai niihin ei kiinnitetty huomiota. Kaksi tuntoaistiin liittyvää kommenttia koski nuotiovideota: yksi vastaaja koki ristiriidan nuotion lämmön ja tilan kylmyyden välillä ja toinen koki videon tuoneen kuvitteellista lämpöä. Osa arveli tarjoilujen maistuneen tavallista paremmilta ja kehuivat alkumaljana ollutta savustettua teetä tilaisuuteen sopivaksi. Yksi vastaaja mainitsi, että makuaistia hieman häiritsi, kun ei nähnyt tarkkaan mitä söi.

Savunhaju toi paljon retkeilymuistoja mieleen, joten tunnelmasta tuli heti kotoisa.

Ei sinällään vaikutusta tuntoon, mutta nuotio loi lämpimämmän tunteen kuin mitä todellisuudessa tilassa oli.

Kolmantena kysyttiin: miten koit ajan kulumisen hämärässä tilassa? Ajan kulku hämärässä koettiin hyvin eri tavoin. Hitaana sen koki yhdeksän, kuten myös nopeana yhdeksän. Kahdeksan mielestä ajantaju säilyi ennallaan. Kolme vastaajaa ei kiinnittänyt joko huomiota ajankulkuun tai koki tilanteen ajattomana. Vastauksista nousee esiin, että kelloa ei tarvinnut vilkuilla, tunnelma oli ajaton ja kiireen tuntu poistui. Kysymys liittyy 6T-mallin "tempo"-osiin.

Aika kului nopeammin, ei tullut kiirehdittyä keskusteluissa.

Hahmotin hyvin tarkasti, kun tunti oli kulunut. Täysin pimeässä asia olisi varmasti toisin.

Neljäntenä kysyttiin: miten hämärä vaikutti ympäristön hahmottamiseen? Hämärää tilaa oli monen mielestä hankala hahmottaa, vaikkakin muutaman mielestä tila oli liian valoisa. Kun silmät tottuivat pimeään, hahmotti tilan ja siellä olevat kalusteet hyvin, mutta jonkun mielestä yksityiskohtia ja kauempana istuvia ei voinut kunnolla huomioida. Hämäryys pehmensi tilaa ja auttoi keskittymään olennaiseen: ajatukset ja katse eivät harhailleet. Hahmottamiseen liittyvä kysymys kytkeytyy 6T-mallin "tie/tuttuus"-osiin.

Olisi saanut mielestäni olla paljon hämäämpi tila. Nyt kuitenkin näki melko hyvin ihmisten kasvot yms.

Se vaikeutti, ei nähnyt kaikkea ja tila tuntui isommalta.

Viidentenä kysyttiin: mitä audiovisuaalinen sisältö (nuotiovideo ja ääni) toivat kokemukseesi? Nuotiovideo ja sen ääni koettiin pääosin positiivisena, kuten rauhoittavana, keskittymistä tukevana, läsnäoloa vahvistavana ja tunnelman luojana. Nuotiosisältö toi mielikuvia saunasta ja keskiaikaisesta linnasta sekä

lämmöstä. Nuotiovideo oli asetettu automaattiselle toistolle, jonka vuoksi videon alkaminen alusta teki ääneen pienen katkoksen. Tästä mainittiin parissa vastauksessa, joten se mahdollisesti jollain tavalla myös häiritsi, kun siihen tuli kiinnitettyä huomiota. Yhden mielestä ääni oli liian kovalla. Yksi migreenistä kärsinyt osallistuja koki tulen välkkeen hankalana. Kysymys liittyy 6T-mallin ”tale/tarina”-osioon.

Se tuki kokemusta. Välillä huomasi, että ääni alkoi alusta. Ääni auttoi keskittymään.

Siitä tuli rento ja lämmin tunnelma ja se toi lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Kuudentena kysyttiin: mitä tilan hämäryys merkitsi muiden kanssa vuorovaikutuksessa olemisen kannalta? Ilmapiiiri koettiin tavallista rennompana hämärässä. Monet kokivat, että hämärässä pystyi keskittymään hyvin muiden puheeseen sekä rauhoittumaan. Muutama vastaaja kuitenkin pohti, että kun muiden silmiä, ilmeitä ja eleitä ei nähnyt niin hyvin, saattoi tämä hankaloittaa dialogia. Yhden ryhmän vastauksista korostuu, että hämärässä voitiin keskustella turvallisesti ja helposti vaikeistakin asioista. Kysymys liittyy 6T-mallin ”theme/tärkeys”-osioon.

Ehkä puheenvuorojen jakaantuminen oli hankalampaa, kun muiden eleitä jne ei nähnyt.

Helpompi puhua, vaikka yleensä minulle on tärkeää nähdä ihmisen silmät puhuessa.

Viimeisenä kysyttiin vapaamuotoisemmin: mitä muuta haluaisit sanoa kokemuksesta? Muutamat kaipasivat pimeämpää tilaa sekä tilan pehmentämistä kaiun poistamiseksi esimerkiksi tekstiileillä ja kynttilän valolla. Tilaisuuden arveltiin sopivan parhaiten ideointiin ja epävirallisempaan keskusteluun sekä tuomaan vaihtelua tavanomaisiin kokouksiin. Toteutuksen koettiin olevan tunnelmallinen, ajatuksia herättävä, vaihtelua tuova ja miellyttävä kokemus, johon osallistuisi mielellään uudelleen. Jonkun mielestä tyhjiä tiloja voisi hyvinkin ottaa käyttöön vastaavalla tavalla.

6.3 Kohtaamisia pimeässä -osallistujien aisti- ja tilakokemukset lomakekyselyistä ja teemahaastatteluista

Osallistujien tila- ja aistikokemusta kartoitettiin lomakekyselyllä, joka sisälsi seitsemän avointa kysymystä. Osallistujat vastasivat kysymyksiin heti tilaisuuden jälkeen. Vastaukset purettiin ja koodattiin 6T-mallin osioiden mukaan (kuva 21). Neljä osallistujaa osallistui tilaisuuden jälkeen myös haastatteluun, joiden vastaukset on yhdistetty kyselyvastausten analyysiin. Haastatteluvastaukset koodattiin myös 6T-mallia apuna käyttäen. Lopulta molemmat aineistot teemoitettiin yhteen.

Ensimmäisenä lomakekyselyssä kysyttiin: mitä tilan pimeys merkitsi muiden kanssa vuorovaikutuksessa olemisen kannalta? Vastauksissa korostuu rentous ja avoimuus sekä mahdollisuus olla oma itsensä vailla ulkonäköpaineita. Moni oli yllättynyt, kuinka helppoa oli jutella pimeässä syvällisistäkin asioista täysin vieraiden kanssa. Pimeys toi tiettyä turvaa. Haastatteluissa nousi esiin, kuinka kaikki saivat äänensä kuuluviin ja pääsivät mukaan keskusteluun eikä kukaan dominoinut tilannetta, vaikka tämäntyyppinen rooli tunnistettiinkin. Merkityksellisyyteen ja vuorovaikutukseen liittyvä kysymys liittyy 6T-mallin “theme/tärkeys”-osioon.

Pimeys teki vuorovaikutuksesta tuntemattomien kanssa helpompaa.

Pimeässä vain puheilla oli merkitystä, ei esim. ulkoisilla seikoilla.

Kuva 21. Kohtaamisia pimeässä -osallistujien tilakokemuksia koostettuna

Toisena lomakkeella pyydettiin arvioimaan pimeän tilan vaikutusta eri aisteihin (kuva 22). Kohtaamisia pimeässä -osallistujien aistikokemukset erosivat jossain määrin kokousosallistujien kokemuksista. Täysin pimeässä oleilu vahvasti selkeästi kuuloa ja hajua. Maku ja tunto korostuivat hieman. Kuunteleminen oli helppoa ja toisten äänet kuulostivat erään osallistujan mielestä samettisilta. Toisen vastaajan mielestä muiden äänet olivat miellyttäviä. Toisaalta yksi vastaaja pohti, että jos joku olisi maiskutellut ja mässäillyt, olisi se jälkikäteen ajateltuna voinut korostua ja särähtää korvaan ikävällä tavalla. Haastatteluissa nousi myös esiin, että kuulon perusteella osallistujille syntyi mielikuvia ja havaintoja tilasta sekä keskustelijoiden sijainnista ja ryhmän muodostelmasta. Hajun suhteen kellarituloille tyypillinen maanalainen haju sekä kellarin yhteydessä olevan paahtimon tuoksu nousivat esiin. Juomien arveltiin maistuvan tavallista paremmilta. Astioiden muotoa ja pintoja sekä kalusteiden materiaaleja tuli tunnusteltua ja havainnoitua. Aistit liittyvät 6T-mallissa ”tune/tunnelma”-osioon.

Oli kiva kuunnella muiden ääniä. Kuulo on itselleni tärkeä aisti.

Maistan selvästi paremmin pimeässä, kun keskityn makusteluun.

Pimeys rentoutti silmiä.

Tunnustelin tuolia ja kiinnitin huomiota sen materiaaliin.

Hajut tuntuivat voimistuvan.

Kuva 22. Kohtaamisia pimeässä -osallistujien aistikokemukset koostettuna

Kolmas kysymys käsitteli ajan kulumista pimeässä. Yhdeksän kymmenestä vastasi ajan kuluneen nopeammin, mikä oli yllätys. Yksi vastaaja kertoi, ettei tullut miettineeksi aikaa. Osa kertoi, että oli alkuun miettinyt, miten jaksaisi istua tunnin pimeässä keskustelemassa ja olisivat viihtyneet pimeässä kohtaamisessa pidempäänkin. Tilaisuuden rytmin voidaan tämän perusteella todeta olevan nopea mutta kiireetön. Aikakäsitys liittyy 6T-mallissa "tempo"-osioon.

Aika meni uskomattoman nopeasti. Olin luullut päinvastaista.

Neljäntenä kysyttiin pimeyden vaikutuksesta ympäristön hahmottamiseen. Tämän kohdalla vastauksissa tuli selvästi eniten eroavaisuuksia ja erilaisia tulintoja. Osalle tila oli entuudestaan tuttu, jolloin heillä oli jo mielikuva ja käsitys, millainen tila on ja miten se on kalustettu. Osa koki, että tilan koko hämärtyi ja oli turvallista istua omassa tuolissa pöydän ääressä. Yksi vastaaja mainitsi, että pimeys loi tilaa mielikuvitukselle omalta paikalta käsin. Toinen koki etäisyyksien hahmottamisen haastavaksi. Haastatteluissa nousi esiin, että pientä pelkoa oli siitä, kompuroiko pimeässä johonkin ja kompastuu kokemuksen alussa, kun silmät eivät ole vielä tottuneet pimeään. Tilan hahmottamiseen ja käytettävyyteen liittyvä kysymys kuuluu 6T-mallin "tie/tuttuus"-osioon.

Tilan koko hämärtyi. En halunnut liikkua oudossa uudessa tilassa mihinkään, pöydän ääressä oli turvallista istuskella!

Pehmeni! Kun oli jo hahmottanut tilan aiemmin, niin pimeys ei haitannut.

Viidentenä kysyttiin, millaisia mielikuvia tilasta syntyi. Myös tämä kysymys oli edellisen tapaan monitulkintainen, mikä näkyy vastausten eroavaisuuksissa. Yhtäläisyyksiä kuitenkin myös löytyi ja mielikuvia kuvailtiin muun muassa seuraavilla adjektiiveilla, jotka vastaavat hyvin todellisuutta: karu, askeettinen, pelkistetty. Lisäksi mainittiin rauhallinen, rauhoittava ja rentouttava. Pari vastaaja kertoi, ettei ollut kiinnittänyt tähän huomiota. Yksi vastasi tilan olleen turhan valoisa. Mielikuviin liittyvä kysymys johdettiin 6T-mallin "tale/tarina"-osion osta.

Itse tilassakin oltava rauhallista ja pelkistettyä, niin kuin taisi olla.

Kyselyn kuudes kysymys kuului: kenelle tai mihin tarkoitukseen vastaavaa pimeän tilan kokemusta suosittelisi? Muutama vastasi, että kaikille, mutta he myös täsmensivät vastauksiaan. Osallistujat suosittelisivat kokemusta ujoille ja keskusteluissa epävarmoille, ulkonäköpaineista kärsiville sekä stressaantu-

neille ja kiireisille. Pimeä tila voisi heidän mielestään sopia myös traumatyökentelyyn, vaikeiden asioiden käsittelyyn ja kivuista kärsiville sekä lisäksi yleisemmin uteliaille ja kokeilunhaluisille. Tällä kysymyksellä saatiin nostettua esiin pimeän tilan merkityksiä sekä käyttötapoja jatkokehittämisen näkökulmasta. Näin ollen se liittyy 6T-mallissa “theme/tärkeys” ja “task/toiminnallisuus”-osioihin.

Suosittelisin meille ylikiireisille ihmisille KAIKILLE pimeän kokemista. Se voisi Saada meidät löytämään taas sen OIKEAN rytmin elämään, joka tuntuu olevan kateissa yhä useammalta.

Vaikeiden asioiden läpikäymiseen, traumatyökentelyyn, esim. autistisille ja aistiherkille erinomainen keskusteluympäristö.

Seitsemäs kysymys oli vapaampi, jossa osallistujat saivat halutessaan mainita vielä jotain kokemuksesta. Muutama kertoi, että voisi osallistua vastaavaan uudelleenkin ja säännöllisesti. Tilaisuus oli mukavaa vaihtelua ja virkistystä arkeen sekä samaan aikaan virkistävä ja palauttava kokemus.

Yllä mainittuihin kysymyksiin pureuduttiin perusteellisemmin teemahaastattelussa. Haastattelussa esiin nousi erilaisia turvallisuusnäkökulmia, ehdotuksia pimeän kohtaamisen varioinnista erilaisten toiminnallisuuksien avulla. Haastateltavista jokainen oli kertonut kokemuksestaan eteenpäin ja innostui pohtimaan ja havainnoimaan pimeyden kokemusta omassa arjessaan.

7 TULKINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli synnyttää käyttäjätietoa pimeässä tilassa heränneistä tunne- ja tilakokemuksista sekä testatuista konsepteista, jota muun muassa elämys-, matkailu-, ravintola-, tapahtuma-alan, luovan alan toimijat sekä kehittämisorganisaatiot voivat hyödyntää. Tutkimuksen avulla esiin noussut tieto koottiin yhdessä trendikatsauksen kanssa tiivistyksiksi, joiden avulla vastataan asetettuihin tutkimuskysymyksiin: Millaisia tunteita ja kokemuksia pimeä tila ja sinne luodut kokeilukonseptit herättävät? Miten tietoa voidaan hyödyntää pimeään liittyvien elämyksellisten tapahtumien ja palveluiden

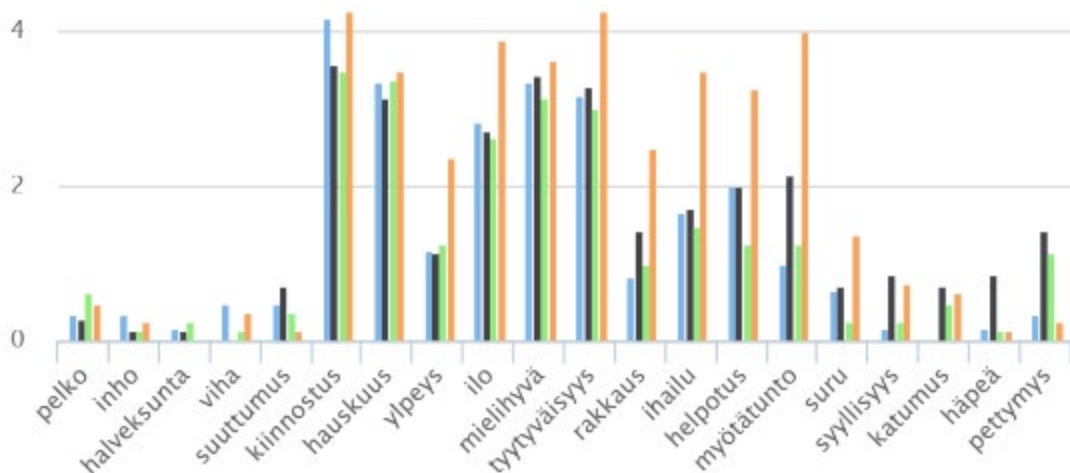
kehittämisessä? Minkälaiset tapahtumat ja tilaisuudet sopivat toteutettaviksi pimeissä sisätiloissa?

Seuraavat, luvuissa 7.1–7.3 esitellyt tiivistykset, ovat johdettu aineistosta kertomaan lisää tunne-, aisti- ja tilakokemuksista. Tiivistykset ovat opinnäytetyön tekijän lopulliset aineistoon perustuvat tulkinnat ja kehittämissuositukset elämysten kehittämiseen ja tyhjien tilojen käyttämiseen pimeydestä kumpuavan tunne-, aisti- ja tilakokemustiedon avulla. Tiivistyksiä on laadittu muun muassa seuraavien kysymyksiä apuna käyttäen: Miksi panostaa pimeisiin kokemuksiin? Mitä vaatimuksia tilalle asetetaan? Kenelle pimeä kokemus voi tarjota elämyksen? Lisäksi apuna on käytetty elämysulottuvuuksia sekä elämyskolmiota, joita avataan tarkemmin luvussa 7.2.

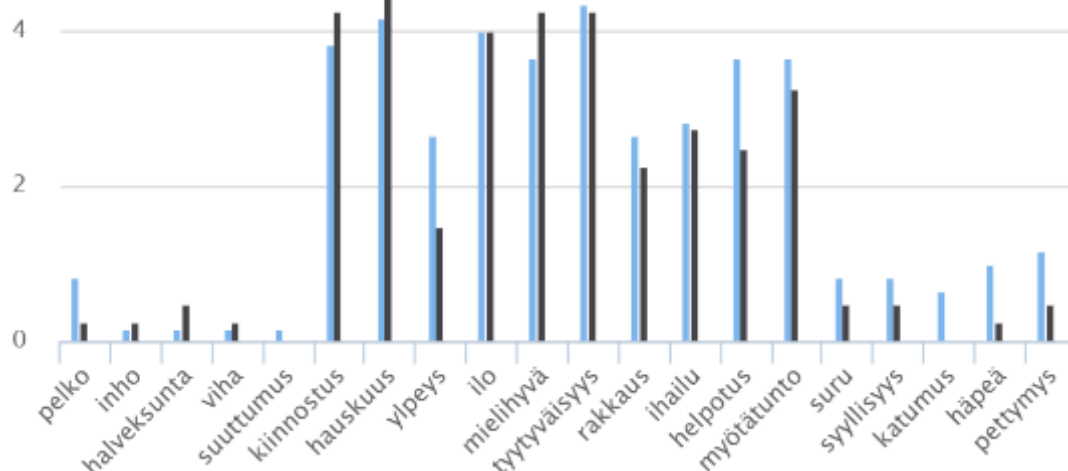
7.1 Tunne-, aisti- ja tilakokemukset

Sekä Hämärä kokous että Kohtaamisia pimeässä -osallistujien tunnekokemukset ovat keskenään hyvin samansuuntaisia. Koetut tunteet olivat suurimalta osin positiivisia. Taulukoista 4 ja 5 nähdään samankaltaisuudet kahteen erilaiseen tilaisuuteen osallistuneiden tunnekokemuksissa 39 vastaajan osalta. Taulukoiden keskiosaan sijoittuvat positiivisen valenssin tunteet ja niiden kohdalla pylväät kohoavat korkeimmalle 1–5 asteikolla.

Taulukko 4. Hämärä kokous -ryhmien tunnekokemusten esiintyminen

Taulukko 5. Kohtaamisia pimeässä -ryhmien tunnekokemusten esiintyminen

Pimeässä tapaaminen sekä tuttuja että tuntemattomien kesken on herättänyt ennen kaikkea kiinnostusta, hauskuutta, iloa, mielihyvää, tyytyväisyyttä sekä myötätuntoa. Pimeässä on siis viihdytty sekä silloin, kun tapaamisen ohjelma on ollut suunniteltua ja tilassa on ollut eri aisteille suunnattuja ärsykejä, että silloin, kun tapaaminen on ollut vapaamuotoisempaa ja ärsykkeet on karsittu minimiin. Tunteiden kokemisessa esiintyvä samankaltaisuus on perusteltavissa tunteiden tarttumisen ja erityisen, rituaalimaisen yhdessä jaetun tilanteen teorioilla, siitäkin huolimatta, että toisten ilmeistä ja eleistä on ollut vaikea tulkita tunnetiloja (Hari ym. 2015, 83, 96).

Seuraavat koonnit on laadittu teemojen, abstrahoinnin sekä trendien avulla. Lihavoitu teksti on sisältöä kuvaava otsikko, jonka avulla halutaan korostaa tunteisiin, aisti- tai tilakokemukseen liittyvää toimintaa ja sisältöä. Pelkkään otsikkoon myös tiivistyy olennainen johtopäätös siitä, miksi ja millaista potentiaalia pimeällä on.

Keskittymisen tila

Hämärä yhdessä nuotion loimun ja äänen kanssa auttoivat keskittymään olennaiseen. Kokouksessa fokus oli toisten kuuntelussa ja ajatuksia oli helppo vaihtaa. Tilan väljyys, kokousympäristön erityisyys sekä laitteettomuus tekivät tilaa ajattelulle ja auttoivat pysymään asiassa. Keskittymisen tilaan liittyviä trendejä ovat: mindfulness ja hyvinvointi sekä yritysten sisäiset tilaisuudet.

Vahva yhteys

Kokouksissa oli rento ilmapiiri, joka mahdollisti välittömän ja lämminhenkisen kanssakäymisen. Tuntui, että vaikeitakin asioita oli helppo käsitellä. Läsnäolon tunne oli syvää ja kokemus yhteenkuuluvuudesta vahvistui tutun porukan kesken. Tuntui, että tuttujen välille syntyi uudenlaisia yhteyksiä. Vahvaan yhteyteen liittyvät trendit ovat: ympäristön vaikutus tunteisiin ja yritysten sisäiset tilaisuudet.

Levollinen hämärä

Hämärä valaistus, nuotion loimu ja tulen räiskintä rauhoittivat ja maadoittivat. Ympäristö tuntui pehmeältä ja mukavalta, jossa aika kulki levollisesti, mutta yllättävän nopeasti. Mystinen ja kiehtova pimeys oli samanaikaisesti virkistävä ja rentouttava. Vaikka ympäristöä ei juuri nähty, oli tärkeää, että siellä oli pelkistettyä ja askeettista, kun muutkin ärsykkeet oli karsittu. Levolliseen hämäärään liittyvät trendit ovat: autenttiset elämykset, mindfulness ja hyvinvointi, tilan tarjoama moniaistinen kokemus, pako arjesta yllättävien kokemusten ja ympäristöjen avulla sekä tilan kyky muuntautua.

Muistot ja mielikuvat irrottavat arjesta

Kokemus oli moniaistinen. Tilan, nuotion ja tuoksujen muodostama kokonaisuus herätti nostalgisia muistoja esimerkiksi retkeilystä sekä loi mielikuvia täysin toisista tiloista, kuten keskiaikaisesta linnasta ja saunasta. Erilaisten tuoksujen ja audiovisuaalisen sisällön avulla on helppo viedä toisiin tunnelmiin ja irrottautua hetkeksi arjesta. Arjesta irrottaviin muistoihin ja mielikuviin liittyvät trendit ovat: tilan tarjoama moniaistinen kokemus, pako arjesta yllättävien kokemusten ja ympäristöjen avulla ja vau-elämysten kuluttaminen.

Luottamus aisteihin

Kuulo nousi tärkeään osaan, kun näköaisti hämärässä heikentyi. Toisten silmät tottuivat niin, että tila koettiin jopa liian valoisana. Toisilla näön heikentyminen hankaloitti keskustelun seuraamista, kun ei nähnyt muiden ilmeitä. Joka tapauksessa silmät saivat lepoa. Kaiku, tietty istumapaikka ja muualta tulevat äänet haastoivat kuuloaistia. Toisaalta pienetkin äänet kuultiin ja kanssakustelijoiden ääniä luonnehdittiin upeiksi ja samettisiksi. Nuotio loi illuusion lämmöstä. Juomat maistuivat paremmilta ja tuoksut erottuivat. Ympäristöä ja kalusteita havainnoitiin kuulon ja tunnon avulla. Luottamus aisteihin -sisältöön

liittyvät trendit ovat: tilan tarjoama moniaistinen kokemus ja tilan kyky muuntautua.

Vapaus olla oma itsensä

Pimeässä keho sai vapautua katseilta, eikä tarvinnut miettiä omia ilmeitä tai asentoa. Tuntemattomien kesken oli helppo jutella ja keskustelu oli tasaverstaista. Pimeässä kohtaamisessa oli potentiaalia uusien ystävyysuhteiden syntymiselle. Roolit ja egot työnnettiin syrjään ja tilalle otettiin avoimuutta, rentoutta ja paineettomuutta. Vapaus olla oma itsensä -sisältöön liittyvät trendit ovat: ympäristön vaikutus tunteisiin, autenttiset elämykset sekä mindfulness ja hyvinvointi.

Itsensä ylittäminen

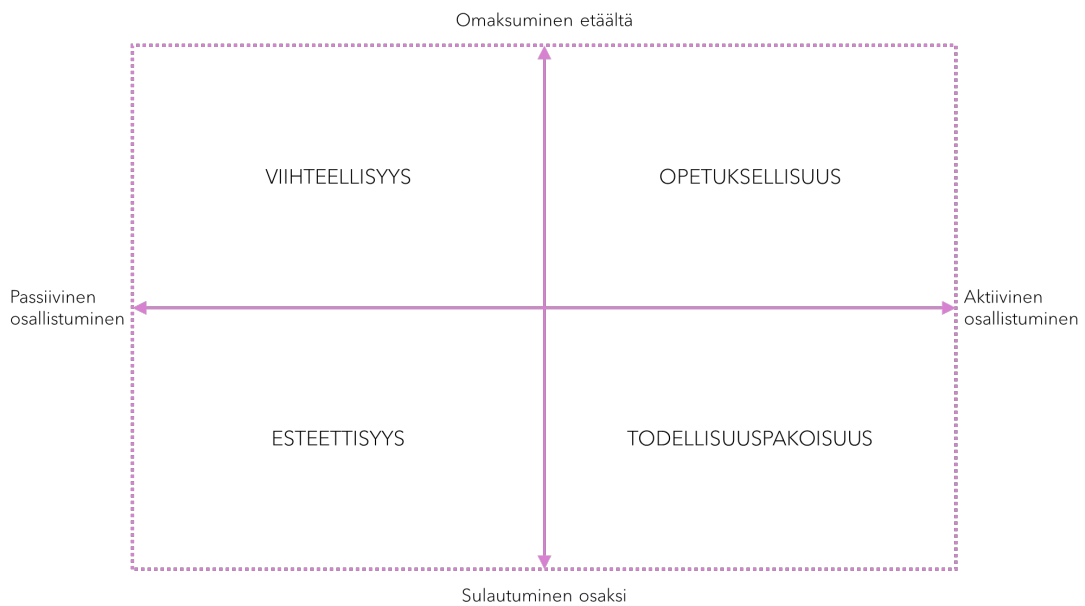
Pimeä haastoi etenkin liikkumista ja istumapaikalle pääsemistä. Kun oma paikka löytyi alun hapuilun ja jännittämisen jälkeen, oli lopputuloksena kokemus pärjäämisestä ja tunne turvallinen oman paikan suojassa. Pehmeä pimeys häivytti tilan taustalle kohtaamisen ja sisältöjen noustessa pääosaan, eikä pimeässä tullut mietittyä enää minkään pelkäämistä. Itsensä ylittämiseen liittyvät trendit ovat: mindfulness ja hyvinvointi sekä tilan kyky muuntautua.

7.2 Tunne-, aisti- ja tilakokemustietoa elämysten kehittämiseen

Luvussa 7.1 esitetyissä koonneista ja tunteiden ilmenemistä kuvaavissa taulukoista nähdään, että pimeällä tilalla on potentiaalia elämysten ja palveluiden kehittämisen kannalta. Kokeilukonseptien ja tutkimuksen perusteella osallistuminen on herättänyt pääosin positiivisia ja sitouttavia tunteita, erilaisia mukavia mielikuvia sekä helpottanut vuorovaikutusta ja sosiaalista kanssakäymistä. Uusiin asioihin tutustuminen, toisten auttaminen, vuorovaikutus sekä läsnäolo liittyvätkin positiivisten ja sitouttavien tunteiden kokemiseen (NayaDaya Inc. 2020, 7). Tämän työn tulosten perusteella pimeään perustuvia sisältöjä on mahdollista ja syytäkin ottaa osaksi elämystuotteita.

Tunne-, aisti- ja tilakokemustiedon hyödyntämistä elämysten kehittämisessä tarkastellaan Pine & Gilmoren (2020, 39–40) neljän elämysulottuvuuden avulla. Elämys ei synny asiakkaiden viihdyttämisestä, vaan heidän sitouttamisestansa kokemukseen. Elämysulottuvuuksien mukaan sitä voi tapahtua joko

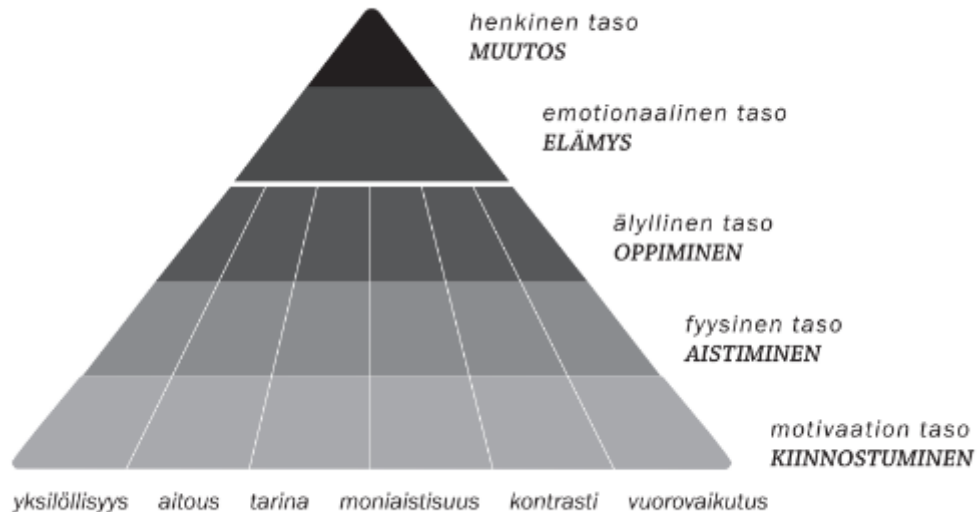
silloin, kun asiakas osallistuu kokemukseen aktiivisesti tai passiivisesti, sekä kun tulee kokemuksen ympäröimäksi ja siihen sulautetuksi esimerkiksi aistiko- kemusten myötä tai kun omaksuu kokemuksen tuottamaa tietoa kauempaa havainnoiden. Elämysulottuvuuksien nelikentän mukaan viihdyttävä elämys on passiivista omaksumista, kun taas opetuksellinen elämys on aktiivista omaksumista. Esteettinen elämys on passiivista kokemuksen osaksi tulemistä ja sulautumista, kun todellisuuspakoinen elämys on aktiivista sulautumista. Asiakkaan sitouttamista voi tapahtua useamman ulottuvuuden kautta (kuva 23). Toinen työkalu elämystuotteiden arvioimiseen on elämyskolmio (kuva 24), joka toimii analysoinnin ja kehittämisen apuna ja jonka avulla voidaan löytää puutteita tai olennaisia kehittämiskohteita. Elämyskolmion voidaan ajatella olevan täydellisen tuotteen kuvaus, jonka kaikilla tasoilla toteutuvat elämyksen elementit. (Tarssanen & Kylänen 2009, 11.)

Kuva 23. Elämysulottuvuudet mukailten (Pine & Gilmore 2020, 39)

Nelikentän avulla tarkasteltaessa pimeä itsessään voi tarjota kaikki ulottuvuudet sisältävän elämyksen. Tunnekokemuksista huomattiin, että pimeässä olominen oli hauskaa ja iloa tuottavaa, mikä viittaa viihdeelliseen tilanteeseen. Pimeä tarjosi aisteille uusia ja kokonaisvaltaisia kokemuksia, jolloin sen voidaan katsoa olevan esteettistä. Lisäksi pimeä herätti mielikuvia, tarjosi vaihtelua perusarkeen sekä teki osallistujista aktiivisia toimijoita, mikä tekee tilanteesta todellisuuspakoisen. Lopulta pimeän kokemisen voidaan tulkita olevan myös

löyhästi opetuksellista, sillä omasta itsestä teki uusia havaintoja esimerkiksi pimeässä toimimisen ja aisteihin luottamisen suhteen.

Kuva 24. Elämyskolmio (Tarssanen & Kylänen 2009, 11)

Elämyspotentiaalia voidaan tarkastella Tarssasen ja Kylänen (2009, 11–16) elämyskolmion avulla elämyselementtien ja kokemisen tasojen kautta. Asiakkaan kokemukseen vaikuttavia tekijöitä eli elämyksen elementtejä ovat:

- yksilöllisyys = ainutkertaisuus, vastaavaa ei ole muualla, mahdollisuus räätälöidä asiakkaan tarpeiden mukaan
- aitous = uskottava ja autenttinen, kulttuurinen konteksti, asiakas määrittää lopulta itse aitouden kokemuksen
- tarina = antaa kokemukselle sosiaalisen merkityksen ja sisällön
- moniaistisuus = aistiärsykkeet suunniteltu vahvistamaan haluttua teemaa
- kontrasti = erilaista verrattuna kokijan arkeen
- vuorovaikutus = yhteisöllisyyden tunne.

Kokemisen tasoja on viisi:

- 1) motivaation taso, kiinnostuksen herättäminen
- 2) fyysinen taso, kokeminen aistien kautta
- 3) älyllinen taso, mahdollisuus oppia, kehittyä ja saada uutta tietoa
- 4) emotionaalinen taso, tunnereaktion kokeminen, merkityksellisyys
- 5) henkinen taso, muutokokemus.

Elämyskolmion tasoihin ja elementteihin peilaten kokeiluista saatujen kokemusten ja tietojen perusteella pimeän tilan konseptit herättivät kiinnostuksen osallistua, sillä se tarjosi uudenlaista ja normaalista poikkeavaa tekemistä.

Nuotiokokouksen teemaan kytketyt tuoksut kynttilöistä ja savustetusta teestä tukivat näkö- ja kuuloaistin saamaa informaatiota ja rikastivat kokemusta sekä herätti jopa muistot ja mielikuvituksen eloon. Pimeässä opittiin omista aisteista ja kehitettiin vuorovaikutustaitoja näköaistin heikentyessä. Emotionaaliselle tasolle yllettiin erilaisia tunteita tunnistamalla. Lopulta osa osallistujista lienee saavuttanut myös elämyskolmion huipun, henkisen tason, joka sai käsittelemään omaa suhtautumistaan joko pimeään tai itseensä ja jopa muuttamaan omaa käyttäytymistään jo kokemuksen aikana.

Seuraavat esimerkit ovat ehdotuksia, kuinka opinnäytetyön synnyttämää tietoa voisi hyödyntää elämysten suunnittelussa. Esimerkkiä kuvaavaan otsikkoon on sisällytetty sen sisältöä parhaiten kuvaava elämysulottuvuus ja elementit.

Esteettinen eli aisteihin perustuva ruokailukokemus

Näköaisti saa arjessa jatkuvia ärsykeitä, jolloin muut aistit huomioiviin kokemuksiin olisi myös tästä syystä mielekästä panostaa. Pimeä tarjoaa ikään kuin tyhjän taulun kokonaisvaltaisille aistikokemuksille sekä mahdollisuuden erottua ja luoda mieleenpainuvia kokemuksia esimerkiksi tuoksujen ja äänimaisemien avulla. Pimeässä myös tarjoiluilla on väliä. Tarjottavat ovat hyvä keino lisätä tilaisuuden moniaistisuutta, ei ainoastaan makuelämyksinä, vaan astioiden materiaalien tunnustelun ja suutuntuman, syötävän tai juotavan lämpötilan sekä tuoksujen myötä. Ei ole yhdentekevää, mitä syödään tai juodaan, minkälaisista astioista ja käytetäänkö ruokailuvälineitä. Loukkaantumisriskien minimoimiseksi tarjottavien olisi hyvä olla helposti syötäviä, astioiden rikkoutumattomia eivätkä pöytäpinnat saisi olla liukkaita.

Arjesta irrottava (todellisuuspakoisuus) rauha rakentaa luottamusta

Pimeän rauhoittava ja vuorovaikutusta syventävä vaikutus voidaan ottaa käyttöön vaikkapa hankalissa asiakaspalvelutilanteissa tai suhdetoiminnassa. Nuotiokokouksen konsepti voisi olla käyttökelpoinen esimerkiksi yritysasiakkaiden tunnesuhteen ja vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Mitä monimutkaisempia päätöksiä tehdään, sitä voimakkaammaksi nousee henkilökohtaisten asioiden rooli (Killström 2022, 76). Nuotiolla, myös keinotekoisella, palataan perusasioiden ja ihmisyyden äärelle. Nuotion liikkuva kuva, ääni ja savun

tuoksu saivat aikaan todentuntuisen kokemuksen ja ilmapiirin, jossa oli mahdollista keskustella syvällisesti ja haastavistakin asioista. Haastavissa asiakaspalvelutilanteissa asiakkaan kanssa voisi istahtaa simuloidun nuotion äärelle ratkomaan ns. tunteisiin menevää tilannetta parhain päin. Eklöfin (2021, 208) mukaan, pimeä tila voi edistää syvällistä keskustelua terapeutin ja potilaan välillä. Tämä tukee myös opinnäytetyössä syntynyttä havaintoa pimeän mahdollistamasta syvästä ja avoimesta vuorovaikutuksesta.

Irti arjesta palauttavassa pimeässä

Pimeys auttaa pysähtymään ja palautumaan. Luonnollisen pimeyden ja hämärän vivahteiden kokeminen on tärkeä vastapaino kiireen, hälyn ja stressin täyttämään arkeen (Lyytimäki 2006, 85). Mielenterveyttä kuormittaa erilaisten kriisien ohella myös informaatiotulva ja elämän monimutkaistuminen (Dufva & Rekola 2023, 35). Tuttu, rajattu sisätila, voi olla helpommin lähestyttävä pimeä paikka vaikkapa keskellä metsää olevaan mökkiin tai taivasalla olemiseen verrattuna. Vajaakäyttöisiin ja tyhjiin tiloihin voi myös tästä näkökulmasta suunnitella rentouttavia ja meditatiivisia kokemuksia, jotka antavat mahdollisuuden irtautua vaikka hetkeksikin hektisestä ja ärsykkeiden täyttämästä arjesta. Tilan rauhoittaminen esimerkiksi pimentämällä huomioi myös aistiliherkkyydestä kärsivät asiakkaat. Pimeitä tiloja rauhoittamiseen ja voimavarojen eheyttämiseen voisi olla käytössä esimerkiksi lentokentillä, juna-asemilla, ostoskeskuksissa tai messuhalleissa.

Viihteelliset sisällöt sopivat tyhjiin tiloihin

Koronan jäljiltä tilojen täyttäminen on edelleen epävarmaa ja vähäinen osallistujamäärä vaikuttaa negatiivisesti kokemukseen (Bompas & Parr 2022, 8). Pimeän tilan konseptit vastaavat tähän haasteeseen, sillä hämärässä osallistujamäärän havainnointi ja tilan koko hämärtyvät. Pimeys pehmentää tilaa ja sen rajoja. Pimeässä tilassa tapahtuva sisältö voi olla varsin viihteellistä, eikä se edellytä panostamista visuaalisen kokemuksen ja näköaistin ehdoilla laadittuun sisustukseen. Tämän vuoksi konseptit sopivat askeettisempiin ympäristöihin ja pienempien budjettien tilaisuuksien toteuttamiseen. Tilojen sisustamisessa huomioitavaa on esteettömyys ja loukkaantumisriskien minimointi. Tilan akustisiin ominaisuuksiin on ehdottoman tärkeää panostaa. Väljät ja vain välttämättömillä kalusteilla varustetut tilat mahdollistavat joustavan toiminnan tanssimisesta pakopeleihin sekä arvuutteluleikeistä kauhutarinoihin.

Oppimisen tehostaminen pimeässä

Koska pimeä tuntuu vaikuttavan rauhoittavasti ja auttavan keskittymään, voi opetustuokioiden ja koulutustilaisuuksien järjestäminen pimeässä olla hyvä idea. Eri aistien huomioiminen opetuksellisessa sisällössä on tärkeää, jotta tietty vireys pysyy yllä. Pimeällä on uneliaisuutta lisäävä vaikutus, kun nukahdamista edesauttavaa melatoniinia alkaa erittyä. Pimeä ympäristö voisi tehostaa oppimista, kun se otetaan osaksi jonkin sopivan kokonaisuuden käsittelyä ja aikataulutetaan joustavasti. Pimeä itsessään on jo tyypillisesti luokkahuoneesta poikkeavaa, mikä jo sellaisenaan voi jättää muistijäljen ja yhdistyä käsiteltävään asiaan. Maistelutilaisuus pimeässä voisi toimia vaikkapa henkilökunnan kouluttamiseen. Esimerkiksi kahvien maistelu pimeässä saattaisi auttaa tunnistamaan lajikkeiden välisiä makuvivahteita herkemmin asiakkaille eteenpäin kerrottavaksi.

Pimeään perustuvaa elämystä tai palvelua suunniteltaessa on myös tärkeää pohtia sen ansaintamallia. Pääsymaksullinen elämys viestii asiakkaalle kokemuksen arvoisesta asiasta (Pine & Gilmore 2020). Kokeilukonseptien perusteella sekä pimeä tila että hämärä tila audiovisuaalisen sisällön kera koettiin elämykselliseksi. Ajan viettäminen tilassa sellaisenaan ei ainakaan vielä ole palvelu tai elämys, josta oltaisiin valmiita maksamaan. Sen sijaan tilassa tapahtuva toiminta, esimerkiksi pelaaminen, maistelu tai näytelty kauhukokemus voisivat olla lähitulevaisuuden elämysaktiviteetteja, joilla on hintalappu.

7.3 Ehdotukset pimeään tilaan soveltuvista tapahtumista

Kolmen erilaisen konseptin kokeileminen pimennettävässä kellarissa osoitti hyvin kokeilukulttuurin idean. Riittävän valmiit, mutta keskeneräiset konseptit nostivat esiin kehittämis ehdotuksia, palautteita ja havaintoja siitä, miten juuri kyseisiä konsepteja voisi jatkokehittää, sekä mitä muita tilaisuuksia pimeässä sisätilassa voisi järjestää. Sekä omien havaintojen että kerätyn aineiston perusteella kaikki kolme kokeiltua konseptia ovat jatkokehittämiskelpoisia.

Kokouskonseptina toiminut Hämärä kokous tuotti mielenkiintoisia ja lupaavia tuloksia, joiden myötä sitä olisi antoisaa viedä eteenpäin. Se edellyttää tilaan ja tekniikkaan panostamista, jotta se olisi hinnoiteltavissa myytäväksi palve-

luksi. Periaatteessa mikä tahansa tyhjä tila käy, mutta tilan kalustuksen on taittava ympyrämuodostelmaan ja nuotioprojisointi voitava toteuttaa istuinalueen keskelle tai vaihtoehtoisesti useammalla tykillä tilan jokaiselle seinälle. Nuotion välke voi kuitenkin aiheuttaa päänsärkyä, mikä tulee huomioida konseptin viestinnässä tai istumapaikkojen sijoittelussa suhteessa videon näkemiin. Nuotion ääni edellyttää laadukkaita kaiuttimia ja laadukasta äänitallennetta. Tyhjässä tilassa erityisen tärkeää on huomioida akustiikka, ja miten esimerkiksi kaikua tai muista tiloista tulevia ääniä voidaan vaimentaa. Tuoksuaan ei kannata unohtaa kokonaisuudesta, mutta sen voimakkuuteen tulee kiinnittää huomiota. Kokoustilanteessa muistion tai pöytäkirjan pitäminen oli tarpeellista, mutta pimeässä hankalaa. Ratkaisu tähän voisi olla palveluun kuuluva puhetta tekstiksi kääntävä ja erilaisilla puhekäskyillä ohjattava teknologia.

Tähtisumukahvit eli installaatiokonsepti teknologioineen ja laitteineen tarjoaa tapoja tuoda esimerkiksi taidesisältöjä tyhjiin tiloihin. Kauppakeskusten tyhjiä tiloja ja kahviloiden seiniä näkee taidegalleriakäytössä ja teknologian avulla olisi mahdollista tuoda esiin taidetta monipuolisemmin ja moniaistisemmin. Lisäksi video- ja ääniteosten avulla voidaan luoda tiloihin erilaisia tunnelmia. Audiovisuaalisen sisällön avulla karut ja askeettiset tilat voidaan ottaa käyttöön pienellä vaivalla esimerkiksi silloin, kun asiakastiloja tarvitsee tilapäisesti laajentaa.

Kohtaamisia pimeässä -konsepti olisi toistettavissa kevyemmällä panostuksilla, sillä se ei edellytä teknologian ja laitteiden käyttämistä. Kokouskonseptiin verrattuna kohtaamistilaisuus asettaa erilaisia vaatimuksia tilalle, jonne tulisi voida saapua niin, että osallistujat eivät näe vahingossakaan toisiaan ennen tilaisuuden alkua. Kalusteissa tulee huomioida loukkaantumisriskin minimoiminen esimerkiksi pehmustettuja tuoleja ja pyöreitä pöytiä käyttämällä. Pimeä kohtaaminen kaipaa myös keskustelun vetäjää tai fasilitaattoria huolehtimaan tilan ja kokemuksen turvallisuudesta. Sen osalta tärkeää olisi jatkossa panostaa pimeän tilan pelisääntöihin ja keskustelun toteuttamiseen. Kun keskustelulla on vetäjä, pysytään ennalta määritellyssä aiheessa ja pimeässä tapahtuville keskustelutilaisuuksille on selkeää jatkumoa aiheiden vaihtuessa. Esimerkiksi kerran kuussa järjestettävät keskustelutilaisuudet pimeässä voivat toistua vakiintuessaan madalta osallistumisen kynnystä ja tuoda lopulta

yhteen heterogeenisen joukon vaihtamaan ajatuksia turvallisessa ympäristössä. Keskustelun vetäjä, eräänlainen pimeän tilan vahtimestari voi tarvittaessa johdatella takaisin aiheen pariin ja huolehtia, että erilaiset äänet pääsevät esiin. Vetäjän avulla tuodaan turvaa ja pelisääntöjä näkyviksi, joihin on hyvä sisällyttää esimerkiksi käytännöt ja ohjeet kesken kokemuksen poistumiseen ja turvasanan käyttämiseen, mikäli tilassa ilmenee häirintää tai muuta epäasiallista käytöstä. Kokemuksen lopussa on hyvä olla asteittain lisääntyvä valaistus ja/tai ääni kertomassa tilaisuuden päättymisestä.

Haastatteluista ja lomakekyselystä nousi esiin useita ehdotuksia tapahtumista, joita pimeässä tilassa voisi järjestää sekä kenelle vastaavia tilaisuuksia voisi suositella. Useimmiten siihen voisi liittyä jotakin muuta toimintaa, kuten käsitöiden tekemistä, äänten tai esineiden arvuuttelua, kosketusharjoituksia sekä tanssimista. Myös keskusteleminen ja tuntemattomien sekä tuttujen kohtaaminen pimeässä koettiin jatkossakin kiinnostavana. Kellareiden lisäksi helposti pimennettäviä tiloja voisi löytyä valmiiksi teattereista, museoista ja kirjastoista. Tilapäisiä ja kevytrakenteisia pimeitä tiloja voisi rakentaa ns. tila tilassa periaatteella jo luvussa 7.2 mainittujen hallimaisten kiinteistöjen ja matkailukeskusten lisäksi esimerkiksi oppilaitoksiin ja kävelykaduille.

Pimeästä tilasta saadaan varsin kehollinen ja tunteikas kokemus sovellettuna pakopeli- tai aartenetsintätyyppiseen toimintaan. Täysin pimeässä toimiminen ja ongelmien ratkaiseminen voisi tukea pienryhmien vuorovaikutusta ja kommunikointitaitoja. Tällainen tilanne edellyttää monen tasoista viestintää, muun muassa keskustelua, toisten ohjeistamista, ympäristön ja esineiden tunnistelua, kontaktin ottamista toisiin koskettamalla sekä mahdollisten pelkojen kohtaamista. Uniikkeja ja järisyttäviä kokemuksia kaipaaville pimeään tilaan olisi luontevaa kehittää kauhuelämyksiä, joiden myötä tunteiden kirjo voisi tulla laajemmin koetuksi.

Liikkuminen ja äänen tuottaminen koettiin pimeään tilaan sopivana toimintana. Esimerkiksi pimeä disko olisi konsepti innokkaille, mutta sosiaalisesti aremmille tanssijoille. Osallistujille voisi rajata tyhjästä tilasta tanssialueita esimerkiksi nauhoilla, jotta liikehännän seurauksena ei pääsisi käymään vahinkoja kanssaosallistujille. Tieto omasta rajatusta tilasta pimeydessä toisi turvaa

myös henkisesti. Pimeässä yhdessä tanssiminen voisi luoda täysin uudenlaisia kollektiivisia kokemuksia ja vapautumisen tunteita. Myös joogaa ja meditaatiota erilaisten äänimaljojen kanssa voisi toteuttaa suhteellisen vaivattomasti. Joogan osalta on kuitenkin huomioitava, että näköaistin heikentyessä on liikkeiden ja jooga-asanoiden oltava sellaisia, jotka voidaan ohjata ja tehdä ilman, että nähdään mallia.

8 POHDINTA

Pohdinta-osiossa käydään läpi tutkimuksen luotettavuuden arviointia ja tutkimuksen etiikkaa sekä esiin nousseita ajatuksia opinnäytetyön prosessista ja tuloksista. Luotettavuuden arviointi kuuluu yhtenä osana tutkimuksen lähestymistapaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa on syytä muistaa, että tutkija päättää tutkittavista, mitä kysytään ja miten aineistoa analysoidaan sekä lopulta tulkitaan. Riittävä dokumentaatio on lähtökohta luotettavuusarvioinnille, johon valintojen ja ratkaisujen perustelut tuovat uskottavuutta. (Kananen 2017, 178.) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole yksiselitteisiä ohjeita. Tutkimusta arvioidaan kokonaisuutena, jolloin painotus on sen johdonmukaisuudessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140.) Tutkimuksen ja aineiston luotettavuutta käsitellään tässä työssä muun muassa tutkimuksen tavoitteiden, valitun lähestymistavan, viestinnän, dokumentaation, aikataulun ja kylläntymispisteen kautta.

8.1 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelma sekä -kysymykset on esitetty selkeästi ja niitä taustoitetaan sekä perustellaan työn johdannossa. Tutkimuksen taustalla oleva aihe on tärkeä ympäristönäkökulmasta sen ottaessa kantaa valosaasteen vaikutuksiin, sekä etsiessä uusia käyttötarkoituksia tyhjille ja vajaa-käyttöisille tiloille. Pimeän tilan elämypotentiaalia tutkiva tutkimusongelma avaa keskustelua jatkotutkimuksille sekä uudenlaisten elämystuotteiden ja monimuotoisten sosiaalisten kohtaamisten toteuttamiselle. Tutkimuksen aihe on uusi, vaikka pitkin opinnäytetyöprosessia tekijä on pohtinut ja epäillyt, voiko näin todella olla.

Opinnäytetyön alkuvaihetta vaivasi selkeän suunnitelman laatiminen ja tutkimusongelman muodostaminen sekä niiden myötä lähestymistavan valinta.

Alusta asti oli selvää, että kyseessä on laadullinen tutkimus, mutta tekijä kyseenalaisti tätä myöhemmin prosessin ollessa jo käynnissä. Vaihtoehtona mietittiin muun muassa tapaustutkimusta, mutta laadulliseen tutkimukseen palattiin, kun metodologioihin tutustuttiin lisää eri lähteitä apuna käyttäen. Koska aiempia tutkimuksia aiheesta ei löytynyt ja työhön liittyi käytännössä kokeiltavaa toimintaa, nähtiin kokeilukulttuurin ja innovaatiotoiminnan kytkeytyvän vahvasti osaksi työn lähestymistapaa. Jälkeenpäin tarkasteltuna, etenkin kokeilukulttuurin ottaminen osaksi työtä, oli perusteltua. Kokeilukonseptit tuottivat erinomaista kehittämistietoa ja niiden avulla selvisi konkreettisesti, mikä ideassa toimii ja mikä ei. Konseptien vieminen eteenpäin innovaatioiksi vaatii vielä paljon ponnisteltavaa. Näin ollen innovaatiotoiminta osana lähestymistapaa tuntuu sittemmin hieman kaukaa haetulta, vaikka uuden äärellä monin tavoin työssä oltiin.

Aineiston keräämisen ja analysoinnin menetelmävalinnat on perusteltu ja kuvattu onnistuneesti. Aineiston tulkintamenetelmät on niin ikään avattu tekstissä ja tulkintaa on tehty elämysten viitekehyksessä sekä tutkimus- ja erilaisien apukysymysten avulla. Niiden avulla haluttiin varmistaa, että tulokset eivät jää vain osallistujien vastausten luettelomiseksi ja toteamuksiksi, vaan etenevät niistä johdettuihin tulkintoihin.

Aineistoa on kerätty tutkittujen ja jo useita vuosia käytössä olleiden työkalujen ja mallien avulla, mikä lisää aineiston uskottavuutta. Lomakekyselyt ja haastattelurungot valmisteltiin huolellisesti ja niissä oli mukana esimerkiksi yksityiskohtaiset vastausohjeet. Selkeä runko ja kysymyspatteristo auttoivat myöhemmin aineiston muuttamisessa sähköiseen muotoon sekä analysointivaiheessa. Aineiston dokumentointi valmisteltiin ja tehtiin huolellisesti sekä purettiin vaihe vaiheelta valittujen analysointikäytäntöjen mukaisesti. Analysointityölle annettiin eniten aikaa tutkimusprosessissa. Tiedot dokumentoitiin paperilomakkeille ja siirrettiin sähköisiin dokumentteihin itse kirjoittaen. Kyseinen työvaihe on toki työläämpi verrattuna siihen, että vastaukset olisivat tarkasteltavissa suoraan verkkokyselyn koontina. Tekijälle tällainen tapa toimii, sillä se jättää paremman muistijäljen, kun vastauksia lukee paperista ja kirjoittaa ne itse sähköiseen muotoon. Määrälliset tiedot purettiin excel-taulukkolaskennan avulla ja avoimet vastaukset koottiin powerpoint-ohjelmaan sekä Miro-alustalle,

jonka työkaluilla tunnekokemusten määrällisistä tiedoista laadittiin pylväsdiagrammit. Haastattelut nauhoitettiin ja purettiin tekstimuotoon. Tutkimustilanteen dokumentointia muulla tavoin vaikeutti pimeä ympäristö, jossa kuvaaminen ja näköaistin avulla havainnointi oli haastavaa.

Käytetty kirjallisuus ja lähteiden relevanttius on osa luotettavuuden pohdintaa. Kirjallisuus ei saisi olla 10 vuotta vanhempaa, poikkeuksena alan klassikot ja tärkeät alkuperäiset lähteet, joita uudemmat tutkijat ovat käyttäneet. Kansainvälisiä tieteellisiä artikkeleita suositellaan lähteiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 159). Opinnäytetyössä lähteitä on runsaasti, ne ovat monipuolisia, sisältäen sekä kotimaisia että ulkomaisia verkkosivuja, lehtiartikkeleita että tutkimusraportteja. Lähteistä vanhin on klassikoksi lukeutuva ympäristöpsykologian tietokirja vuodelta 1981 ja tuorein pelon tunteesta kertova tietokirja vuodelta 2023. Opinnäytetyössä tehdyt viittaukset on tehty asianmukaisesti ja eettisiä periaatteita noudattaen. Työssä on käytetty vain yhtä viittausta lukuun ottamatta alkuperäisiä lähteitä. Kyseinen viittaus on lähdeteoksessa ollut haastattelu, eikä siitä ole voitu jäljittää alkuperäistä lähdettä. Niin ikään yhden kerran lähdettä lainataan suoraan. Suora lainaus valittiin tekstiin sellaisenaan, sillä tekstin sisältö on toiminut merkittävänä inspiraation lähteenä Kohtaamisia pimeässä -konseptille. Suoria lainauksia on poimittu myös osallistujien lomakekyselyvastauksista ja haastatteluista. Nämä lainaukset konkretisoivat koettua ja tuovat ilmi sen, että tutkimukseen on todella osallistuttu. Lähteet tukevat tuloksia ja niiden avulla on käyty vuoropuhelua aineiston kanssa.

Reflektointia ja etenkin Hämärä kokous -konseptin kehittämistä tapahtui tilaisuuksien välillä yhdessä Papulaarin henkilökunnan kanssa. Kehittämistoimet liittyivät esimerkiksi tarjoilukäytäntöihin ja viestintään. Kohtaamisia pimeässä -tilaisuuksien lomakekyselyjen kevyen analysoinnin jälkeen viimeisteltiin teemahaastattelujen runko, mikä oli hyvä ratkaisu, sillä vastausten perusteella oli tällöin mahdollista nostaa esiin uusia aiheita ja laatia uusia kysymyksiä. Oma reflektointia olisi ollut hyvä toteuttaa esimerkiksi päiväkirjan avulla, johon opinnäytetyön tekijöitä monissa oppaissa kannustetaan. Prosessin aikana tekijä ei pitänyt järjestelmällistä päiväkirjaa, mutta kirjasi havaintoja ja ajatuksia kuitenkin satunnaisesti ylös sekä keskusteli niistä muun muassa Kokemusten talo -hankekollegojen kanssa.

Neljälle Pimeä kohtaaminen -osallistujalle tehtiin haastattelut. Vastaukset alkoivat joiltain osin toistaa toisiaan, joten saturaatiopiste voitiin katsoa saavutetuksi. Tosin lomakekyselyiden vastaukset ja etenkin tunnekokemukset olivat jo hyvin samansuuntaisia sekä kokonaisuutena että ryhmäkohtaisesti. Laadullisessa tutkimuksessa saturaatiopiste eli kylläntyminen saavutetaan, kun vastaukset toistavat itseään eivätkä tuo enää uutta tietoa (Kananen 2017, 179). Myös lähteet sekä trendikatsaus tukevat tutkimustuloksia ja tulkintoja. Viides haastattelu toteutettiin henkilölle, joka osallistui ryhmän mukana heille räätälöityyn avaruuskuvia ja nuotiokokousta yhdistelevään tilaisuuteen. Tämä haastattelu tuki ja rikasti muuta haastatteluaineistoa. Harmillista oli, että yksikään kokouskonseptiin osallistuneista ei suostunut haastateltavaksi. Toisaalta lomakekyselyistä saatiin yllättävän paljon irti, vaikka ihan kaikki eivät kovin perusteellisesti vastanneetkaan. Lomakekyselyjen anonyyminen lienee tuonut vastauksiin rehellisyyttä.

Kokonaisuutena tutkimukseen tavoitettiin useita kymmeniä tiedonantajia, jotka jakautuivat kolmen eri konseptin osallistujiksi. Määrään voidaan olla tyytyväisiä, sillä kehittämistoimintaan on usein haastavaa saada osallistujia, minkä opinnäytteen tekijä on havainnut oman työnsä kautta. Kokeilukonseptit kiinnostivat ja mahdollistivat osallistumisen kenties joustavan aikataulun puolesta sekä siksi, että tiedonantajien profiilia ei ollut määritelty tai rajattu liian tarkasti eikä oikeastaan ollenkaan kokouskonseptien osallistujia lukuun ottamatta. Tähtisumukahvien tarkka osallistujamäärä ei ole tiedossa, sillä konsepti oli tarkoitettu koettavaksi kahvilan aukioloaikoina ja vastaaminen oli vapaaehtoista. Tilassa ei ollut mahdollista olla havainnoimassa osallistujamäärää. Kiinnostavaa olisi ollut tavoittaa kokeiluihin ihmisiä, jotka eivät lähtökohtaisesti olisi suhtautuneet tilaisuuksiin uteliaasti ja innostuneina vaan jopa hieman peläten. Pimeää pelkäävän tunnekokemuksia olisi ollut mielekästä tutkia, etenkin siitä näkökulmasta, olisivatko ne olleet samankaltaisia pimeää pelkäämättömien kokemuksiin verrattuina. Tässä lieneekin hyvä jatkotutkimuksen paikka, jonka avulla voitaisiin myös tarkastella, kuinka helposti tutkimus olisi toistettavissa jossakin muussa tilassa.

Opinnäytetyötä tehtiin ajoittain kiireisellä aikataululla täysiaikaisen työn ohessa. Joinakin hetkinä työ jäi työtehtävien priorisointien vuoksi pitkäksi aikaa hautumaan ja tällöin esimerkiksi haastatteluaineistojen osalta informantin

vahvistus jäi tekemättä. Vaikka haastattelut pidettiin kohtalaisen ajan kuluessa itse tilaisuudesta, tuli aineiston tulkinta tehtyä vasta pidemmällä aikajänteellä, eikä haastateltaville siksi enää ollut mielekästä lähettää haastattelun vahvistuspyyntöä. Informantin vahvistus tarkoittaa sitä, että haastateltava lukee tekstin ja vahvistaa tutkijan tekemän tulkinnan, mikäli kokee, että hänen sanomiansa on ymmärretty oikein. Informantin vahvistus on yksinkertainen tulkinnan todentamistapa, minkä avulla olisi mahdollista varmistua haastatteluaineiston luotettavuudesta. (Kananen 2017, 177.) Toisaalta teemahaastattelut eivät olleet ainoa aineiston keräämisen tapa, olivathan haastateltavat jo aiemmin vastanneet lomakekyselyyn. Haastatteluissa peilattiin lomakekyselyn vastauksia ja sen avulla palautettiin mieliin tapahtunutta. Lomakkeiden avulla haastateltavien oli mahdollista tarkentaa kirjallisia vastauksiaan ja tarvittaessa muuttaa mielipiteitään.

8.2 Tutkimuksen eettisyys

Laadullisen tutkimuksen perinteissä voidaan nähdä karkeasti jaettuna kahta-laista suhtautumista tutkimuksen etiikkaan. Toisessa ääripäässä tarkastellaan tutkimustoiminnan teknisyyttä, johon kuuluvat muun muassa osallistujien informointi, aineiston keräämisen ja analysoinnin menetelmien luotettavuus sekä tutkimustulosten esittämistapa. Toisessa ääripäässä käsitellään tutkimuksessa tehtyjen valintojen moraalisia seikkoja ja arvosidonnaisuutta, kuten miten tutkimuksen aihe on valittu ja mitä pidetään tärkeänä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 128.)

Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa ihmisoikeudet muodostavat tutkimuksen eettisen perustan (Sarajärvi & Tuomi 2019, 131). Tutkittaville on kerrottava ymmärrettävästi tutkimuksen tavoitteet, menetelmät, aineiston käsittelemisen tavat ja elinkaari, mitä tutkimuksessa käytännössä tehdään sekä mahdolliset riskit. Osallistumisen tulee olla vapaaehtoista ja sen saa keskeyttää milloin tahansa tutkimuksen aikana. Keskeyttämiselle ei tarvitse ilmaista syytä. (Kohonen ym. 2019, 8–9.) Tässä opinnäytetyössä laadittiin tutkimustiedote (liite 2), joka lähetettiin osallistujille noin viikko ennen tutkimukseen osallistumista. Tutkimustiedotteessa sekä jo rekrytointi-ilmoituksessa (liite 1) avattiin tutkimuksen tavoitteita ja käytäntöjä. Lisäksi tutkimustiedotteessa kerrottiin tutkimuk-

sen vapaaehtoisuudesta, aineiston keräämisen menetelmistä, tulosten julkisuudesta, henkilötietojen keräämisestä sekä tutkittavan oikeuksista. Tutkimustiedote laadittiin Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulun mallipohjan avulla. Alkuperäistä tutkimusaineistoa ilmoitettiin säilytettävän opinnäytetyön valmistumiseen saakka, mikä tiedotteessa kerrottiin olevan toukokuu 2023 alkuperäisen aikataulusuunnitelman mukaan. Tästä on jouduttu harmillisesti poikkeamaan aikataulun eläessä eikä siitä tiedotettu osallistujille. Kyseessä on inhimillinen virhe, joka tässä tapauksessa on tarkan aikataulukirjauksen unohtaminen ja sen tarkistamatta jättäminen. Tekijän muistikuva oli, että kirjauksessa ei ilmaistu kuukautta, vaan, että aineistoa säilytettäisiin työn valmistumiseen saakka.

Osallistujilta (Hämärä kokous ja Kohtaamisia pimeässä) kerättiin kirjallinen suostumus (liite 3) tutkimukseen osallistumisesta tapahtuman alussa. Tämän yhteydessä osallistujat saivat lisätietoa tutkimuksen tarkoituksesta ja opinnäytetyön tavoitteista myös suullisesti. Osallistujilla oli mahdollisuus kysyä lisätietoja ennakkoon sekä tilaisuuden alussa. Aineisto on analysoitu anonymisti eikä henkilötietoja kerätty. Haastateltavilta pyydettiin lupa haastatteluun ja sen tallentamiseen sähköpostitse sekä vielä suullisesti ennen haastattelun aloittamista. Sähköpostivahvistuksen katsottiin riittävän suostumukseksi, sillä haastattelussa ei käsitelty arkaluontoisia aiheita eikä henkilötietoja.

Pimeästä kohtaamisesta on kirjoitettu lehtiartikkeli, joka osaltaan todistaa tapahtuneesta ja myös tukee tutkimustuloksia osallistujien kokemuksista. Paikallismedian osallistumisesta tilaisuuteen ei ennätetty informoida osallistujia ja se tuli heille yllätyksenä. On mahdollista, että toimittajan ja kuvaajan osallistuminen vaikutti ensimmäisen Kohtaamisia pimeässä -ryhmän toimintaan ja koettuihin tunteisiin. Toisaalta ensimmäisen ryhmän kokemukset olivat keskenään hyvin samankaltaisia toisen ryhmän kokemusten kanssa, eikä toisen ryhmän tilaisuudessa ollut median edustajia.

Tähtisumukahvit -konseptin videoon koottujen avaruuskuvien kuvien kuvaajien sekä ääniteoksen säveltäjän nimet on mainittu videoteoksen lopussa. Kuvien ja ääniteoksen käyttöön pyydettiin luvat. Osaa kuvista käytettiin osallistu-

jarekrytoinnin mainosmateriaaleissa ja niihin pyydettiin kuvaajien luvat erikseen Konut tählet ry:n yhteyshenkilön kautta. Nuotiovideo ladattiin videopankista ja sillä oli vapaa käyttöoikeus.

Tutkimuksen aihevalinta ja kantaaottava teema on ympäristönäkökulmasta katsottuna eettisesti kestävä ja tärkeä. Pimeän tilan kokemuksiin osallistuminen on voinut vaikuttaa tai saanut pohtimaan osallistujien omaa käyttäytymistä esimerkiksi valosaasteen tuottamisen ja energian säästämisen kannalta. Laitteettomat Hämärät kokoukset ovat toisaalta säästäneet energiaa, mutta toisaalta kuluttaneet sitä audiovisuaalisen sisällön esittämisen myötä. Energiaa on kulunut ja päästöjä syntynyt osallistujien ja opinnäytetyön tekijän liikkumisesta ja tavaran kuljettamisesta tutkimustilaan. Tila sijainti keskeisellä paikalla, hyvien julkisen liikenteen kulkuyhteyksien varrella on silti antanut mahdollisuuksien saapua paikalle joukkoliikennettä käyttäen tai esimerkiksi jalkaisin.

Tilainstallaationa toiminut Tähtisumukahvit -konsepti on tuonut suuren yleisön koettavaksi maksuttoman taide-/tilakokemuksen, jonka myötä on voinut päästä nauttimaan kulttuurihyvinvoinnista osana kahvilakäyntiä. Performanssinomainen Kohtaamisia pimeässä on niin ikään taidekokemus, jonka avulla voitiin kohtauttaa toisilleen tuntemattomia ihmisiä. Kohtaamisen kyky on yhä tärkeämpää, ja sitä voidaan edesauttaa taiteen ja ihmisten yhteen saattavien hankkeiden avulla (Möller 2016, 103).

8.3 Opinnäytetyön prosessista, aikataulusta ja tuloksista

Työ alkoi varsin ripeästi ja järjestelmällisellä otteella kokeilukonseptien toteuttamisen aineiston keräämisen osalta. Tähän vaikutti suurimmaksi osaksi se, että kokeiluympäristönä toiminut kellari oli käytettävissä vain helmikuun ajan. Työn aihe vahvistui vuodenvaihteessa, jolloin käytännössä opinnäytetyön tutkimuksen suunnittelu, kokeilukonseptien ja tilan valmistelu, osallistujien rekrytointi ja aineiston keräämisen menetelmien valinta tehtiin tammikuussa 2023. Työ käynnistyi siis kokeilulähtöisesti, minkä vuoksi aiheen rajaamisessa, tutkimusongelman määrittämisessä ja lähestymistavan valinnassa oli haasteita. Tämä näkyi muun muassa siinä, että prosessin aikana tekijä rönsyili viitekehuksesta ja aiheen rajauksesta, milloin kaupunkisuunnitteluun ja milloin ympä-

ristöpsykologian aiheisiin. Vaikka nämä aiheeseen liittyvätkin, olisi tarkka raja tutkimuksen alussa ollut paikallaan. Toisaalta rajojen hälväminen ja niiden ylittäminen on osoittanut tekijälle uusia kiinnostuksen ja jopa intohimon kohteita sekä vahvistanut elämyksellisten tilakokemusten kehittämisen ja tunteiden tutkimisen olevan motivoivaa tekemistä myös jatkossa. Opinnäytetyön myötä nämä ammatillista kehittymistä ohjaavat kiinnostuksen kohteet tulivat näkyviksi.

Tekijä toteutti työtä varsin itsenäisesti ja luottaen omaan kokemukseensa ja työtaustansa kehittämishankkeissa ja etenkin laadullisten tutkimusmenetelmien ja tutkimuskäytäntöjen osalta. Prosessin aikana tekijä suunnitteli työpajatyöskentelyn / ryhmäkeskustelun toteuttamista, jossa alustavia tuloksia olisi esitelty Vastuulliset ruokapalvelut -tutkimusryhmän jäsenille. Tarkoituksena oli kerätä asiantuntijajoukon näkemyksiä ja ajatuksia osaksi aineistoa. Tällaista tilaisuutta ei ollut alkuperäisessä opinnäytetyön suunnitelmassa, ja se jäi lopulta toteuttamatta aikataulusyistä. Asiantuntijakeskustelulle olisi voinut olla tarvetta, sillä sen avulla aineisto olisi voinut rikastua uusista näkökulmista, ja työn tavoitteisiin olisi voinut tulla tarkennuksia toimeksiantajan suunnalta. Keskenäinen työ kävi kuitenkin kevään ja kesän kuluessa muutamia kertoja ohjaajan kommentoitavana, mikä auttoi työssä eteenpäin.

Alkuperäisen suunnitelman mukaan opinnäytetyön oli tarkoitus valmistua keväällä 2023. Työn valmistumiseen ei kuitenkaan ollut tiukkoja aikarajoja eikä painetta ulkopuolelta esimerkiksi toimeksiantajan kannalta. Keväälle suunniteltu työn valmistuminen oli opinnäytetyön tekijän oma tavoite. Tämä ei toteutunut, sillä kokopäiväisen työn ohessa ei ollut mahdollisuuksia panostaa riittävästi resursseilla opinnäytetyön tekemiseen. Löyhä ja joustava aikataulu vaikutti prosessin kulkuun ja esimerkiksi haastateltavien vahvistus jäi tekemättä, kuten luvussa 8.2. mainittiin. Toisaalta aikapaineen puuttuminen mahdollisti huolellisen aineistoon syventymisen etenkin analysointi- ja tulkintavaiheessa työkiireiden hellittäessä kesällä 2023. Laadullisen tutkimuksen perusvaatimus on, että tutkijalla on riittävästi aikaa tehdä tutkimusta (Tuomi & Sarajärvi 2009, 142).

Opinnäytetyön aiheesta tuli tekijälleen varsin tärkeä. Työtä tehdessä on joutunut kiinnittämään huomiota omiin tunteisiin ja arvoihin, jotta ne eivät alkaisi ohjata tekemistä, saati vaikuttaa tulkintojen tekemiseen liian henkilökohtaisesta näkökulmasta. Havaintojen luotettavuuden ja puolueettomuuden tarkastelu tulisikin erottaa toisistaan. Laadullisessa tutkimuksessa tutkija joka tapauksessa tulkitsee tietoa esimerkiksi asemastaan, poliittisesta asenteestaan ja iästään käsin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135–136.) Työn ja tutkimusongelmien taustalla vaikuttivatkin vahvasti opinnäytteen tekijän omat arvot sekä erilliset työille asetetut tavoitteet, joita olivat muun muassa keskustelun herättäminen uhanalaisesta pimeydestä ja luonnollisen pimeyden arvostamisesta. Opinnäytetyö saavutti jo tekemisen aikana näitä tavoitteita, kun Kohtaamisia pimeässä -tilaisuus sai mediahuomiota ja siitä kirjoitettiin juttu Kouvolan Sanomiin. Tutkimukseen osallistujat kertoivat myös keskustelleensa kokemuksistaan muiden kanssa sekä pohtineensa pimeä-suhdettaan omassa arjessaan. Lisäksi sosiallisessa mediassa opinnäytetyön tekijä sai yhteydenottoja tuntemattomilta, jotka halusivat jakaa muun muassa omia kokemuksiaan pimeistä illallisista sekä hyvän valosuunnittelun merkityksestä. Hämärä kokous -konsepti herätti myös kiinnostusta yrityksiä, oppilaitoksia ja kaupunkiorganisaatioita myöden, kun Kokemusten talo -hankkeen puitteissa sitä oli mahdollista esitellä ja demonstroida pienimuotoisesti erilaisissa tilaisuuksissa.

Henkilökohtaisesti tärkeä aihe, yllättävät yhteydenotot ja kannustavat välipalautteet autoivat pitämään motivaatiota yllä prosessin aikana. Oli mukavaa huomata, että aihe herätti kiinnostusta, mikä vahvisti kokemusta tärkeän ja merkityksellisen tutkimuksen tekemisestä. Kannustusta on tullut myös liiketoiminnan kehittämiseen sekä tutkimuksen jatkamiseen aiheen ympärille. Pimeyden teema, tunne-, aisti- ja tilakokemuksen tutkiminen laadullisin menetelmin sekä lupaavat tulokset innostavat niin ikään jatkamaan aiheen parissa tulevaisuudessakin.

Kun opinnäytetyö saavutti myös sille asetetut tavoitteet pimeään herättämien tunnekokemusten selvittämiseksi sekä pimeään ja tyhjiin tiloihin soveltuvien elämysten kehittämiseksi, voidaan todeta työn onnistuneen. Tulkinnat tehtiin ja johtopäätöksiä arvioitiin tunnettujen elämysten kehittämisen mallien avulla, mitä edelsi aineiston tarkka analysointi sekä aineiston kerääminen tutkituilla

työkaluilla. Kiinnostus työn tekemiseen oli vahvaa ja suhtautuminen jopa intohimoista lähes koko prosessin ajan.

8.4 Lopuksi

Joiltain osin tutkimuksen toteuttamisessa olisi tullut olla huolellisempi, kuten aikataulun muuttumisesta tiedottaminen aineiston säilyttämisen osalta sekä haastattelujen tulkintojen vahvistaminen tiedonantajilta. Pääosin tutkimus on luotettavaa ja eettisen tarkastelun kestävä. Työ on raportoitu uskottavasti vaihe vaiheelta ja valinnat perustellen. Työ vastaa asetettuihin tutkimuskysymyksiin selkeiden tiivistysten ja esimerkkien avulla, sekä esittelee erilaisia työkaluja ja viitekehyksiä elämyspalveluiden kehittämiseen ja arviointiin. Tuloksina selviää, että elämyksiä suunnitellessa kannattaa huomioida tunteiden herättäminen ja moniaististen kokemusten tarjoaminen, sillä niillä on positiivisia ja sitouttavia sekä muistettavia vaikutuksia. Pimeään perustuvat elämykset voivat lisäksi tarjota täysin uudenlaisia ja erottuvia palveluita.

Tekijän arvoihin sopivan aiheen parissa työskentely on ollut motivoivaa ja aikatauluhaasteista huolimatta kiinnostus on pysynyt yllä työn viimeistelemiseksi. Innostavat tutkimustulokset, osallistujien kokemukset ja palautteet sekä Papulaarin henkilökunnan avulias suhtautuminen olivat tärkeitä tekijöitä motivaation säilymisessä ja työn huolellisessa edistämisessä.

LÄHTEET

Aaltoja! WWW-sivusto. Saatavissa: <https://aaltojafestivaali.fi/info/> [viitattu 10.4.2023].

Amadeus. 2016. Shaping the Future of Luxury Travel. Future Traveller Tribes 2030. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://amadeus.com/documents/en/travel-industry/report/shaping-the-future-of-luxury-travel-future-traveller-tribes-2030.pdf> [viitattu 8.4.2023].

American Express Meetings & Events. 2022. 2023 Global Meetings and Events Forecast. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.amexglobalbusinesstravel.com/content/uploads/2022/10/2023-Global-Meetings-and-Events-Forecast-opt.pdf> [viitattu 8.4.2023].

Bastiaansen, M., Lub, X., Mitas, O., Jung, T., Ascenção, M., Han, D., Moilanen, T., Smit, B. & Strijbosch, Wim. 2019. Emotions as core building blocks of an experience. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020072247542> [viitattu 15.1.2023].

Bompas & Parr. 2022. The Imminent Future of Food. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://bompasandparr.com/images/files/Future_of_Food_2023_by_Bompas_Parr.pdf [viitattu 8.4.2023].

Center for everything. s.a. WWW-sivusto. Saatavissa: [Nyt \(centerforeverything.com\)](https://www.centerforeverything.com/) [viitattu 15.4.2023].

Desmet, P.M.A. 2017. Premo. PDF-dokumentti. Saatavissa: [PrEmo overview sheet-v02.cdr \(diopd.org\)](https://diopd.org/wp-content/uploads/2017/08/PrEmo-overview-sheet-v02.cdr) [viitattu 12.8.2023].

Desmet, P. 2018. Measuring emotions. Development and application of an instrument to measure emotional responses to products. Teoksessa: M. Blythe and A. Monk (toim.) Funology 2: From usability to enjoyment, 2nd Edition.. New York: Springer, 391–404. Saatavissa: <https://diopd.org/wp-content/uploads/2002/05/Desmet-2018-Measuring-Emotion-author-version.pdf> [viitattu 24.1.2023].

Dine in the Dark. s.a. WWW-sivusto. Saatavissa: [Dine in the Dark – Illallinen pimeässä](https://www.dineinthedark.com/) [viitattu 16.4.2023].

Dufva, M. & Rekola, S. 2023. Megatrendit 2023. Ymmärrystä yllätysten aikaan. Sitran selvityksiä 224. PDF-julkaisu. Saatavissa: https://www.sitra.fi/app/uploads/2023/01/sitra_megatrendit-2023_ymmarrustayllatysten-aikaan.pdf [viitattu 8.4.2023].

Eklöf, J. 2021. Maailma ilman pimeää. Kuinka valosaaste uhkaa luonnon tasapainoa. Jyväskylä: Atena.

Forss, A-M. 2007. Paikan estetiikka. Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus / Helsinki University Press.

Geneva Emotion Wheel Version 3.0. Instructions. 2013. Word-dokumentti. Saatavissa: [GEW English 05042013.docx \(live.com\)](https://www.gew.com/) [viitattu 12.8.2023].

- Haapalainen, H. 2015. Valotaide loistaa jo suurille ihmismassoille – taiteilijoiden haaste keksiä uusia yllätyksiä. *Yle*. Verkkouutinen. Päivitetty 2.12.2015. Saatavissa: <https://yle.fi/a/3-8496601> [viitattu 10.4.2023].
- Hari, R., Järvinen, J., Lehtonen, J., Lonka, K., Peräkylä, A., Pyysiäinen, I., Salenius, S., Sams, M. & Ylikoski, P. 2015. Ihmisen mieli. Helsinki: Gaudeamus.
- Hassi, L., Paju, S. & Maila, R. 2015. Kehitä kokeillen. Organisaation käsikirja. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Hedman, C. 2020. Aistien tilassa. Aalto University. Department of Architecture. Taiteen maisterin opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: [master Hedman Christal 2020.pdf \(aalto.fi\)](#) [viitattu 16.4.2023].
- Heikkinen, V. 2022. Tyhjät neliöt ja digi-aikalaisen valta – korona-ajan tulos? *eSignals*. WWW-artikkeli. Päivitetty 22.10.2022. Saatavissa: [Tyhjät neliöt ja digi-aikalaisen valta – korona-ajan tulos? - Haaga-Helia eSignals](#) [viitattu 16.4.2022].
- Hernberg, H. 2014. Tyhjät tilat. Näkökulmia ja keinoja olemassa olevan rakennuskannan uusiokäyttöön. Ympäristöministeriö. Rakennetun ympäristön osasto. PDF-julkaisu. Saatavissa: [TyhjatTilat_web.pdf \(helsinki.fi\)](#) [viitattu 16.4.2023].
- Hilton. 2023. The 2023 Traveler: Emerging Trends that are Innovating the Travel Experience, A report from Hilton. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://stories-editor.hilton.com/wp-content/uploads/2022/11/Hilton-2023-Trends-Report-Text-Only-PDF.pdf> [viitattu 8.4.2023].
- Horelli, L. 1981. Ympäristöpsykologia. Espoo: Weilin+Göös.
- Independence. 2022. Trend Report. Food Industry. Signs, patterns and mindsets. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://mpost.io/wp-content/uploads/INDEPENDENCE-TrendReport_FoodAndBeverages_EN.pdf [viitattu 8.4.2023].
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Ketonen, H. 2016. Tyhjiys on usein harhaa. Teoksessa Möller, A. (toim.) Paikan tuntu. Kohtaamisia unohdetuissa tiloissa. Maaseudun Sivistysliitto, 14–17.
- Kielitoimiston sanakirja. 2023. Kotimaisten kielten keskus. WWW-sivusto. Saatavissa: [virtuaalinen - Kielitoimiston sanakirja](#) [viitattu 24.1.2023].
- Killström, M. 2022. Vetoa tunteisiin. Luo parempia asiakaskokemuksia ja pysyvämpiä asiakassuhteita. Helsinki: Alma Talent Oy.
- Kirvesmies, J. & Tuhkanen, M. 2022. Värikkäät valopatsaat nousevat moneen sataan metriin pimeälle taivaalle – Mikkelin valonlampi tarjoaa elämyksiä Etelä-Savon syyslomaviikon ajan. *Yle*. Verkkouutinen. Päivitetty 22.10.2022. Saatavissa: [Värikkäät valopatsaat nousevat moneen sataan metriin pimeälle](#)

[taivaalle – Mikkelin Valonlampi tarjoaa elämyksiä Etelä-Savon syyslomaviikon ajan \(yle.fi\)](#) [viitattu 10.4.2023].

Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoof, S-K. (toim.) 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarviointin_ohje_2020.pdf [viitattu 30.7.2023]. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta.

Kojo, I. & Nenonen, S. 2014. Use experience in an academic coworking place: The case of Aalto University's Design Factory. PDF-dokumentti. CIB Facilities Management Conference. Saatavissa: https://www.irbnet.de/daten/iconda/CIB_DC26950.pdf [viitattu 24.1.2023].

Kojo, I. & Nenonen, S. 2015. Käyttäjän kokemus tilojen kehittämisessä. Teoksessa Nenonen, S., Kärnä, S., Junnonen, J-M., Tähtinen, S. & Sandström, N. (toim.) Oppiva kampus: How to co-create campus? Tampere: Suomen Yliopistokiinteistöt Oy, 238–245. PDF-julkaisu. Saatavissa: [OPPIVA-KAMPUS-2015-Nenonen-et-al..pdf \(sykoy.fi\)](#) [viitattu 19.7.2023].

Kokemusten talo. 2022. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://kokemusten-talo.fi/hankkeesta/> [viitattu 24.1.2023].

Kummala, P. 2013. Helsinki kaikilla aisteilla. Kaupunkiluonto, esteettinen diversiteetti ja epäpaikka. Teoksessa Forss, A-M. & Rannisto, T. (toim.) Kaupunkien estetiikkaa. University Press of Eastern Finland, 11–27.

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset työmenetelmät lastensuojelussa. Teoksessa: Känkänen, P. (toim.) Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Helsinki: Helsingin yliopisto, 129–150. PDF-julkaisu. Saatavissa: [URN ISBN 978-952-245-911-4.pdf \(julkari.fi\)](URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf) [viitattu 24.1.2023].

Lux Like Kouvola. 2023. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://luxlikekouvola.fi/> [viitattu 10.4.2023].

Lux Like Kouvola valaisi pimeydessä ja aktivoi pelaamaan, mutta kulutti vain vähän energiaa. Verkkouutinen. Päivitetty 14.11.2022. Saatavissa: <https://www.kouvola.fi/ajankohtaiset/lux-like-kouvola-valaisi-pimeytta-ja-aktivoi-pelaamaan-mutta-kulutti-vain-vahan-energiaa/> [viitattu 10.4.2023].

Lyytimäki, J. 2006. Unohdetut ympäristöongelmat. Helsinki: Gaudeamus.

Lyytimäki, J. & Rinne, J. 2013. Valon varjopuolet. Valosaaste ympäristöongelmana. Helsinki: Gaudeamus.

Meiselman, H.L, 2021. The (gradual) development of emotion measurement for food. Sensory Science and Consumer Perception. Current Opinion in Food Science. PDF-dokumentti. Elsevier Ltd. Saatavissa: <https://www.sciencedirect.com.ezproxy.xamk.fi/science/article/pii/S2214799321000667?via%3Dihub> [viitattu 28.1.2023].

Myllyviita, K. 2016. Tunne tunteesi. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Myung E.C. & Mi J.K, 2017. Measurement of User Emotion and Experience in Interaction with Space. Journal of Asian Architecture and Building Engineering. Saatavissa:

<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.3130/jaabe.16.99?needAccess=true&role=button> [viitattu 29.1.2023].

Möller, A. 2016. Tutut ja tuntemattomat. Teoksessa: Möller, A. (toim.) Paikan tuntu. Kohtaamisia unohdetuissa tiloissa. Helsinki: Maaseudun Sivistysliitto, 102–103.

NayaDaya Inc. 2020. SuPer-liiton jäsenistön tunteet, käyttäytyminen ja sitoutuminen. PDF-tiedote. Saatavissa: https://www.superliitto.fi/site/assets/files/139424/super-nayadaya-tunnetutkimus-liite_22102020.pdf [viitattu 31.7.2023].

Nummenmaa, L. 2010. Tunteiden psykologia. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2010. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOYpro Oy.

Oksanen, A. 2009. Äärimmäistä kulttuuria. Extreme-minuuksien historiaa daidaismista Hunter S. Thompsoniin. Helsinki: Johnny Kniga Kustannus.

Pihlajaniemi, H., Pujol, M., Liikkanen, J., Junes, H., Hintsala, H., Ikäheimo, T. & Joutsenvaara, J. 2022. Hyvinvointia mukautuvalla ja älykkäällä valaistuksella kouluihin ja työympäristöihin. VALO 2/2022. Verkkojlehti. Saatavissa: [VALO 2/2022 \(lehtiluukku.fi\)](https://www.valo2022.fi/) [viitattu 10.4.2023].

Pine, B.J. & Gilmore, J.H. 2020. The experience economy: Competing for customer time, attention, and money. Boston: Harvard Business Review Press.

Premo Emotional Measurement Instrument, 2002. Delft Institute of Positive Design. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://diopd.org/premo/> [viitattu 26.1.2023].

Rasi, M. 2016. Tähtiturismi on matkailun uusi trendi – monet harrastajat havainnoivat taivasta paljaalla silmällä. *Iltasanomat* Verkkojlehti. Päivitetty 25.8.2016. Saatavissa: <https://www.is.fi/matkat/art-2000001247378.html> [viitattu 26.1.2023].

Rautiainen, T. 2019. Kehitämme tulevaisuuden ruokapalveluja. Teoksessa: Haapala, A. (toim.) Kestävää hyvinvointia kehittämässä 2019. Xamk kehittää 103. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu, 71-75. PDF-julkaisu. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/268209/XAMK_kehittaa_103_vedos_22012020.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 8.4.2023].

Scherer, K.R. 2005. What are emotions? And how can they be measured? Social Science Information. SAGE Publications. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.unige.ch/cisa/files/6914/6720/3988/2005_Scherer_SSI.pdf [viitattu 24.1.2023].

- Shoval, N., Schvimer, Y. & Timer, M. 2018. Real-Time Measurement of Tourists' Objective and Subjective Emotions in Time and Space. *Journal of Travel Research*. Sage Journals. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://journals-sagepub-com.ezproxy.xamk.fi/doi/epdf/10.1177/0047287517691155> [viitattu 28.1.2023].
- Siira, J. & Saarinen, M. 2021. *Tunteet kehossa. Ymmärrä mitä kehosi kertoo*. Helsinki: Kirjapaja.
- Stenros, A. 2001. Kaupunki kokemuksena: tapahtumia ja monumentteja. Teoksessa: Vihinen, P. (toim.) *Piirrän talon – piirrän kaupungin*. Helsinki: Rakennustieto Oy, 24–37.
- Sun, J. & Lv, X. 2021. Feeling dark, seeing dark: Mind-body in dark tourism. *Annals of Tourism Research*, Volume 86. WWW-artikkeli. Saatavissa: [Feeling dark, seeing dark: Mind-body in dark tourism \(sciencedirectassets.com\)](https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/S0160834721001155) [viitattu 29.7.2023].
- Suomela, A. 2022. Teatteriravintola llossa ruokaillaan lauantaina säkkipimeässä. *Länsi-Savo*. Verkkolehti. Päivitetty 19.10.2022. Saatavissa: <https://www.lansi-savo.fi/paikalliset/5442709> [viitattu 26.1.2023].
- Syrjävaara. s.a. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://syrjavaara.fi/> [viitattu 1.5.2023].
- Takala-Schreib, V. 2016. *Visuaalinen kuluttaminen. Katseita, makuja ja muotokieltä*. Helsinki: Aalto ARTS Books.
- Tarssanen, S. & Kylänen, M. 2009. Elämys - Mikä se on? Teoksessa: Tarssanen, S. (toim.) *Elämystuottajan käsikirja*. LEO Lapin elämysteollisuuden osakeskeskus, 8–23. PDF-dokumentti Saatavissa: <https://www.kuusamo.fi/tiedot/alamystuottajan-kasikirja-toim-anna-tarssanen/> [viitattu 15.1.2023].
- The Geneva Emotion Wheel s.a. Swiss Center for Affective Sciences. Université de Genève. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://www.unige.ch/cisa/gew/> [viitattu 24.1.2023].
- Tommola, A. 2023. *Pelon voima. Miten ikaikainen tunne ohjaa meitä*. Jyväskylä: Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tyng, C.M., Amin, H.U., Saad, M.N.M. & Malik, A.S. 2017. The Influences of Emotion on Learning and Memory. *Frontiers in Psychology*. Vol. 8. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2017.01454/full> [viitattu 29.1.2023].
- Vainio, O. 2022. Yliopiston 100 hengen luennolle ilmestyi vain 1 henkilö – taustalla uusi ilmiö. *Iltalehti*. Verkkolehti. Päivitetty 29.11.2022. Saatavissa: [Yliopistonlehtorin luennolle ilmestyi vain yksi opiskelija \(iltalehti.fi\)](https://www.iltalehti.fi/uutiset/2022-11-29/yliopistonlehtorin-luennolle-ilmestyi-vain-yksi-opiskelija-112220220001) [viitattu 16.4.2023].

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Vzdelávacie centrum Zajezová, s.a. WWW-sivusto. Saatavissa: <https://www.centrumzajezova.sk/pustovna-pobyty-v-tme/pobyty-v-tme> [viitattu 29.1.2023].

Vähätalo, L. & Ruotsalainen, M. 1996. Metsästä elämyksiä. Opas metsämatkailupalvelun tuotteistamiseen. Helsinki: Tapio

Wiking. M. 2019. Hyvien elämysten kirja. Onnellisten hetkien luomisen ja muistamisen taito. Helsinki: Bonnier.

Xamk s.a. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. WWW-sivusto. Saatavissa: [Kestävä hyvinvointi - Xamk](#) [viitattu 8.4.2023].

KUTSU OPINNÄYTETYÖN TUTKIMUKSEEN

Voiko pimeä tila olla elämys? Minkälaisia tunteita hämärässä herää? Voiko pimeys yhdessä audiovisuaalisen ja muun aisteja virittävän sisällön kanssa luoda uusia käyttötarkoituksia tyhjiin tiloihin?

Muun muassa näihin kysymyksiin lähdetään etsimään vastauksia Tiina Savallammen opinnäytetyössä (Restonomi YAMK, matkailu- ja palveluliiketoiminta, Xamk). Työn toimeksiantajana toimii Vastuulliset ruokapalvelut-tutkimusyksikkö, joka kuuluu Xamkin TKI-toiminnan Kestävä hyvinvointi -vahuusalaan. Opinnäytetyö toteutetaan osana EAKR-rahoitteista Kokemusten talo -hanketta nivoutuen osaksi sen kehittämistehtäviä ja tavoitteita: elämyksellisten tilojen kehittäminen digitaalisen sisällön ja liikultavan teknologian avulla, uusien käyttötarkoitusten löytäminen tyhjiille tiloille ja tilakokemukseen vaikuttavien tekijöiden tutkiminen.

Tutkimus toteutetaan kolmen kokeilukonseptien avulla Kahviputiikki Papulaarin (Kauppamiehenkatu 1, Kouvola) kellaritilassa helmikuussa 2023. Tila ei ole esteetön.

Osallistujien toivotaan vastaavaan tilassa oleilun jälkeen tutkimukseen liittyvään kyselyyn.

HÄMÄRÄ KOKOUS

Tuo tiimisi tai asiakkaasi kokoustamaan virtuaalisen nuotion äärelle. Heijastamme hämärän tilan seinälle nuotion, jonka loimussa voitte nauttia kuksakahveista sekä muista Papulaarin maistuvista tarjoiluista. Ajanvarauksella sopimuksen mukaan helmikuussa. Max. 10 hlö/kokous. Tilan käyttäminen on maksuton, tarjoilut voi varata ennakkoon Papulaarista tai juuri ennen omaa kokousta.

KOHTAAMISIA PIMEÄSSÄ

Tule tutustumaan tuiki tuntemattomiin ja viettämään Ystävänpäivää uudella tavalla! Papulaarin kellarista kekeytyy performanssinomainen kohtaamispaikka toisilleen tuntemattomille ihmisille. Tila pimennetään, jolloin osallistajat pääsevät keskustelemaan ja tapaamaan näkemättä toisiaan. Tule tutkimaan miten eri aistit herkistyvät pimeässä. Entä miltä tuntuu, kun ei tarvitse olla katseiden kohteena ja voit keskittyä itsesi ja toisten kuuntelemiseen? Kohtaamiseen on varattu aikaa tunnin verran, mutta tilasta saa poistua halutessaan milloin tahansa.

Pimeä kohtaaminen järjestetään ti 14.2. klo 15 ja klo 17. Ennakkoilmoittautuminen, paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Max. 10 hlö/tilaisuus.

TÄHTISUMUKAHVIT

”Et voi koskaan nähdä pitemmälle kuin pimeässä”, kirjoittaa Jon Fosse. Tule katsomaan kauemmas ja nauttimaan Konut Tählet ry:n tähtiharrastajien avaruuskuvista kahvittelun lomassa. Avaruuskuvista koostettu video ja säveltäjä Lauri Wuolion ääniteos Dark Light of the Mind ovat koettavissa helmikuussa Papulaarin kellarissa. Vapaa pääsy. Teosta pyritään esittämään päivittäin Papulaarin aukioloaikoina (ei 13.-14.2.).

Lisätiedot ja ilmoittautuminen:
Tiina Savallampi,
tiina.savallampi@xamk.fi, puh. 0447028960
Kokemusten talo -hanke, Xamk

Kokemusten talo -hanketta rahoitetaan REACT-EU-rahoituksesta osana Euroopan unionin covid-19-pandemian johdosta toteuttamia toimia.

Kuva: Ari Ollikainen, Revontulla Pohjois-Kymenlaaksossa

HÄMÄRÄ KOKOUS

Etsitkö erilaista pienen porukan tapaamistilaa? Tuo tiimisi tai asiakkaasi kokoustamaan virtuaalisen nuotion äärelle. Heijastamme hämärän tilan seinälle nuotion, jonka loimussa voitte nauttia kuksakahveista sekä muista Papulaarin maistuvista tarjoiluista.

Paikka: Papulaarin alakerta

Aika: Ajanvarauksella sopimuksen mukaan helmikuussa

Tarjoilut: Tilaus Papulaarista ennakoon tai kassalta ennen tilaisuutta.

Tarjoilut tuodaan kellariin.

Hlö määrä: Max. 10 hlöä/tilaisuus

Huomioitavaa: Tila on hämärä ja kokouskonsepti sopii parhaiten tilanteeseen, jossa osallistujien ei tarvitse käyttää tietokoneita tai älylaitteita. Kyseessä on opinnäytetyöhön liittyvä testikonsepti, jonka avulla tutkitaan hämärän tilan elämyksellisyyttä ja käyttötarkoituksia sekä tunne- ja tilakokemuksia. Osallistujien toivotaan vastaavaan tilassa olon jälkeen tutkimukseen liittyvään kyselyyn.

Tilavaraukset ja lisätiedot:

Tiina Savallampi,

tiina.savallampi@xamk.fi, puh. 0447028960

Kokemusten talo –hanke, Xamk

KOHTAAMISIA PIMEÄSSÄ

Tule tutustumaan tuiki tuntemattomiin ja viettämään Ystävänpäivää uudella tavalla! Papulaarin kellarista kehkeytyy performanssinomainen kohtaamispaikka toisilleen tuntemattomille ihmisille. Tila pimennetään, jolloin osallistujat pääsevät keskustelemaan ja tapaamaan näkemättä toisiaan. Tule tutkimaan miten eri aistit herkistyvät pimeässä ja kuinka pian silmä tottuu pimeään. Entä miltä tuntuu, kun ei tarvitse olla katseiden kohteena ja voit keskittyä itsesi ja toisten kuuntelemiseen? Kohtaamiseen on varattu aikaa tunnin verran, mutta tilasta saa poistua halutessaan milloin tahansa.

Paikka: Papulaarin alakerta

Aika: ti 14.2. klo 15 ja 17

Kesto: max.60 min.

Tarjoilut: Tilaus Papulaarista kassalta, tarjoilut tuodaan kellariin.

Hlönmäärä: Max. 10 hlöä/tilaisuus. Ennakkoilmoittautuminen, paikat täytetään ilmoittautumisjärjestyksessä. Ilmoittaudu joko klo 15 tai klo 17 tilaisuuteen.

Huomioitavaa: Tila on pimeä, huomioithan tämän liikkuessasi tilassa. Tila on kalustettu istumapaikoilla ja pöydillä ja siellä saa nauttia Papulaarin tarjoiluista. Kyseessä on opinnäytetyöhön liittyvä testikonsepti, jonka avulla tutkitaan hämärän tilan elämyksellisyyttä ja käyttötarkoituksia sekä tunne- ja tilakokemuksia. Osallistujien toivotaan vastaavaan tilassa olon jälkeen tutkimukseen liittyvään kyselyyn.

Ilmoittautuminen ja lisätiedot:

Tiina Savallampi,

tiina.savallampi@xamk.fi, puh. 0447028960

Kokemusten talo -hanke, Xamk

TÄHTISUMU- KAHVIT

“Et voi koskaan nähdä pitemmälle kuin pimeässä”, kirjoittaa Jon Fosse. Tule katsomaan kauemmas ja nauttimaan Konut Tähdet ry:n tähtiharrastajien avaruuskuvista kahvittelun lomassa. Avaruuskuvista koostettu video ja säveltäjä Lauri Wuolion ääniteos Dark Light of the Mind ovat koettavissa helmikuussa Papulaarin kellarissa. Vapaa pääsy.

Huomioitavaa: Teosta esitetään Papulaarin aukioloaikoina aina silloin, kun tilassa ei ole kahden muun kokeilukonseptin varauksia. Tila on hämärä ja se on kalustettu istumapaikoilla ja pöydillä. Istumapaikkoja on 10. Tilassa voi halutessaan nauttia Papulaarin tarjoiluista. Kyseessä on opinnäytetyöhön liittyvä testikonsepti, jonka avulla tutkitaan hämärän tilan elämyksellisyyttä ja tyhjien tilojen käyttötarkoituksia sekä tunne- ja tilakokemuksia. Palautekyselyyn vastaaminen on toivottavaa, mutta vapaaehtoista.

Lisätiedot:
Tiina Savallampi,
tiina.savallampi@xamk.fi,
puh. 0447028960
Kokemusten talo –hanke, Xamk

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

TUTKIMUSTIEDOTE

1(2)

26.1.2023

TUTKIMUSTIEDOTE**Tunne- ja käyttäjäkokemusten tutkiminen hämärissä sisätiloissa****Tutkimuksen tekijät**

Tiina Savallampi

opinnäytetyön tekijä, restonomi YAMK-opiskelija, Xamk
projektipäällikkö, Kokemusten talo –hanke, Xamktiina.savallampi@xamk.fi

044 702 8960

Xamk - Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Yhteyshenkilö tutkimukseen liittyvissä kysymyksissä:

Tutkimuksen tarkoitus

Järjestän helmikuussa 2023 hämärän tilan kokeilukonsepteja osana restonomi YAMK-opinnäytetyötäni Kahviputiikki Papulaarin kellarissa. Kokeilukonseptien avulla opinnäytetyössä selvitetään, minkälaisia tunteita hämärän tilan konseptit herättävät ja miten hämärä tila koetaan ja aistitaan. Lisäksi tarkastellaan miten hämärän tilan konseptit yhdessä teknologian ja audiovisuaalisten sisältöjen kanssa soveltuvat tyhjiin ja vajaakäyttöisiin tiloihin. Työn tilaajana toimii Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin Vastuulliset ruokapalvelut -tutkimusyksikkö. Työ kytkeytyy myös Kokemusten talo –hankkeen toimintaan.

Pyyntö osallistua tutkimukseen

Pyydämme sinua osallistumaan tähän tutkimukseen. Sinulla on mahdollisuus tehdä kysymyksiä tutkimuksesta, kun olet perehtynyt tähän tiedotteeseen ja tiedotteen liitteenä olevaan tietosuojaselosteeseen, mikäli tutkimuksessa käsitellään henkilötietoja. Tämän jälkeen sinulta pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumisesta.

Henkilötietoja (nimi ja puh.nro/sähköposti) kerätään ilmoittautumisen yhteydessä. Yhteystiedot kerätään viestintää varten. Osallistujien nimitiedot kerätään hankkeen osallistujaraportointia varten.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voit keskeyttää tutkimuksen koska tahansa. Mikäli keskeytät tutkimuksen tai peruutat suostumuksen, keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Aineiston keruu ja tutkimustuloksista tiedottaminen**Kysely**

Kokeilukonsepteihin osallistujia pyydetään vastaamaan verkko- tai paperilomakekyselyyn mahdollisimman pian kokeiluun osallistumisen jälkeen, kun kokemus on vielä tuoreessa muistissa. Kyselytutkimukseen vastataan anonyymisti, eikä vastaajia voida tunnistaa vastausten perusteella. Kyselyaineistoa tarkastellaan kokonaisuutena ja tuloksista raportoidaan julkisesti opinnäytetyössä sekä Kokemusten talo –hankkeessa.

KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU

PL 68, 50101 Mikkeli / Patteristonkatu 3 D

Puh: 040 655 0555 / kirjaamo@xamk.fi

Y-tunnus: 2472908-2 / www.xamk.fi

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

TUTKIMUSTIEDOTE

2(2)

26.1.2023

Teemahaastattelu

Kyselyn lisäksi halukkaat voivat osallistua puolistrukturoituun teemahaastatteluun, jonka kysymykset liittyvät tilakokemukseen. Haastattelu voidaan toteuttaa joko kasvotusten tai verkossa esimerkiksi Microsoft Teams –alustalla tai muun vastaavan palvelun kautta. Haastattelut nauhoitetaan ja tallenteita käsittelee vain opinnäytetyön tekijä. Tallenteet hävitetään opinnäytetyön valmistuttua keväällä 2023. Haastatteluissa ei kerätä henkilötietoja eikä vastaajia voida tunnistaa vastauksista. Haastatteluaineistoa tarkastellaan kokonaisuutena ja tuloksista raportoidaan julkisesti opinnäytetyössä sekä Kokemusten talo –hankkeessa. Haastatteluihin osallistumisesta sovitaan kokeilukonsepteihin osallistumisen yhteydessä tai ennakkoon. Haastatteluun on hyvä varata aikaa noin tunti.

Tutkittavan oikeudet

Henkilötietojen käsittelyperuste: Tutkittavan suostumus

Oikeus saada pääsy tietoihin

Oikeus oikaista tietoja

Oikeus tietojen poistamiseen (tietosuoja-asetus sisältää tutkimustarkoitukseen liittyvän erityisen poikkeuksen tähän liittyen)

Oikeus rajoittaa tietojen käsittelyä

Oikeus siirtää tiedot järjestelmästä toiseen (ei koske täysin manuaalista henkilötietojen käsittelyä)

Henkilötietojen käsittelyperuste: Käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tieteellisen tutkimuksen suorittamiseksi

Oikeus saada pääsy tietoihin

Oikeus oikaista tietoja

Oikeus rajoittaa tietojen käsittelyä

Oikeus vastustaa henkilötietojen käsittelyä

LIITE: Tietosuojaseloste https://www.xamk.fi/wp-content/uploads/2022/01/kokemusten-talo-tietosuojailmoitus_310122.pdf

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

xx.02.2023

**SUOSTUMUS HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYYN TUTKIMUKSESSA JA
TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA****Tunne- ja tilakokemusten tutkiminen hämärissä sisätiloissa**

Kouvola

Tutkimuksen tekijä

Tiina Savallampi

opinnäytetyön tekijä, restonomi YAMK-opiskelija, Xamk

projektipäällikkö, Kokemusten talo –hanke, Xamk

tiina.savallampi@xamk.fi

044 702 8960

Xamk - Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Olen lukenut ja ymmärtänyt saamani tutkimustiedotteen ja tietosuojaselosteen.

Tiedotteesta olen saanut riittävän selvityksen tutkimuksesta ja tietosuojailmoituksesta tarkemman kuvauksen tutkimuksen yhteydessä suoritettavasta henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta. Ymmärrän, että tietojani käsitellään luottamuksellisesti. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut riittävän vastauksen kaikkiin tutkimusta koskeviin kysymyksiini.

Minulla on ollut riittävästi aikaa harkita osallistumistani tutkimukseen. Olen saanut riittävät tiedot oikeuksistani, tutkimuksen tarkoituksesta ja sen toteutuksesta sekä tutkimuksen hyödyistä ja riskeistä. Minua ei ole painostettu eikä houkuteltu osallistumaan tutkimukseen.

Ymmärrän, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin peruuttaa tämän suostumukseni koska tahansa syytä ilmoittamatta. Olen tietoinen siitä, että mikäli keskeytän tutkimuksen tai peruutan suostumukseni, minusta keskeyttämiseen ja suostumukseni peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa.

Allekirjoituksellani vahvistan, että annan suostumukseni henkilötietojeni käsittelyyn ja tutkimukseen osallistumiseen.

Päiväys ja paikka

Tutkittavan allekirjoitus

Tutkittavan nimenselvennös

Hyvä tutkimukseen osallistuja. Seuraavilta sivuilta löydät hämärän tilan tutkimukseen liittyvät kyselylomakkeet ja ohjeistusta niiden täyttämiseen. Kyselyillä selvitetään tunne- ja tilakokemuksia, joita koit hämärässä tilassa. Kyselyihin vastataan anonyymisti ja henkilökohtaiseen kokemukseen perustuen tilassa oleilun jälkeen.

Ennen tilaan siirtymistä, vastaa ensin seuraavaan kysymykseen. Voit vastata vaikka vain yhdellä sanalla tai muutamalla lauseella. Halutessasi voit perustella vastausta.

Mitä hämäryys sinulle merkitsee?

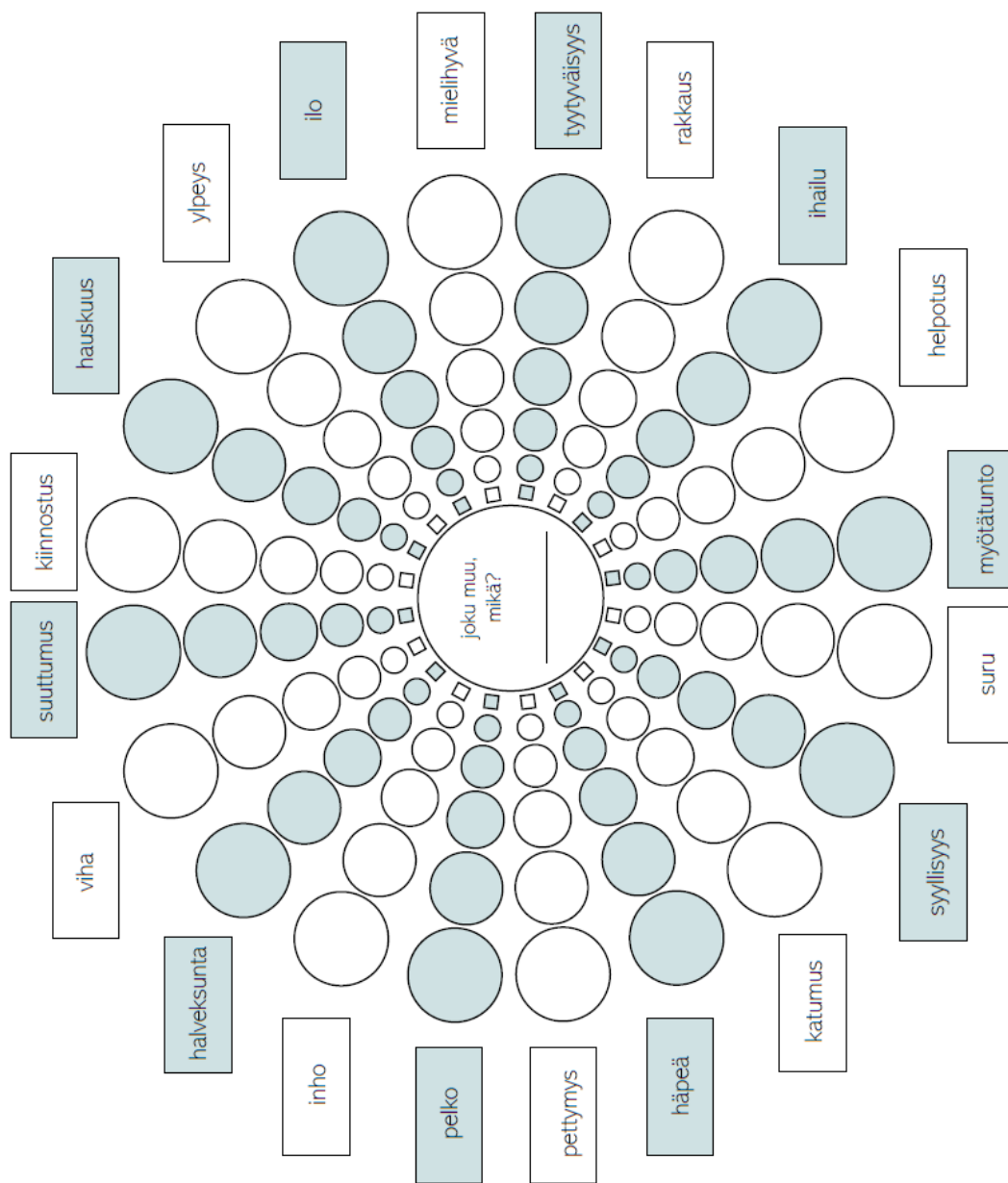
Tätä instrumenttia (seuraavalla sivulla), nimeltään Geneva Emotion Wheel, käytetään mittaamaan kokemaasi tunnetta mahdollisimman tarkasti pimeän tilan kokeilussa.

Jotta sinun olisi helpompi kertoa kokemastasi tunteesta, seuraavalle vastauslomakkeelle on kirjattu 20 erilaista tunnetta kehän muotoon. Huomaa, että käytetyt sanat edustavat usein suurta "tunneperhettä" ja voivat siten viitata moniin samankaltaisiin tunteisiin. Esimerkiksi Viha-perhe kattaa tunteita, kuten raivoa, harmitusta, ärsytystä, suuttumusta, kiihkoa, kiukkuisuutta tai huonolla tuulella tai vihaisena olemista. Pelko-perheeseen kuuluu ahdistus, huoli, pidättyneisyys, kauhistuneisuus tai paniikki. Joitakin sanoja, kuten rakkaus, viha tai syyllisyys, voidaan käyttää viittaamaan pitkäaikaisiin mielialatuntemuksiin, mutta tässä tapauksessa näiden merkitseminen tarkoittaa, että sinulla on ollut huomattava väliaikainen tunne, joka kuuluu rakkauden, vihan tai syyllisyyden perheisiin.

Tunnista ensin suunnilleen, mitä tunteen herättänyt tapahtuma sinulle merkitsi. Valitse sitten tunneperhe, joka parhaiten vastaa sitä tunnetta, jonka koit tapahtuman aikana, vaikka lomakkeen sanat eivät välttämättä kuvaa kaikkia kokemuksesi puolia. Päätä sitten, millä intensiteetillä koit vastaavan tunteen ja rasti tai väritä yksi tätä tunneperhettä vastaavan asteikon ympyröistä - mitä suurempi ympyrä ja mitä lähempänä kehän ulkoreunaa, sitä vahvempi tunnekokemuksesi on ollut. Eri intensiteetit vastaavat usein tunneperheen eri jäseniä. Ärsytystä voidaan siis pitää Viha-perheeseen kuuluvana vähemmän voimakkaana tunteena ja ahdistusta vähemmän voimakkaana Pelko-perheeseen kuuluvana tunteena. Jos koit tunteen vähemmän voimakkaana, merkitse yksi asteikon pienemmistä ympyröistä. Jos tunne oli erittäin voimakas, merkitse asteikon suurin ympyrä.

KÄY LÄPI JOKAINEN TUNNEPERHE JA MERKITSE KOKEMASI TUNTEEN VOIMAKKUUS (INTENSITEETTI) JOKAISEN KOHDALLA ERIKSEEN. ALOITA MERKITSEMINEN TUNTEESTA, JONKA KOIT VOIMAKKAIMPANA.

Tunteemme ovat usein yhdistelmiä tai sekoituksia ja sisältävät monia erilaisia komponentteja. Arvioi kaikkien pyörässä olevien tunteiden voimakkuus suhteessa siihen, mitä tunsit, vaikka intensiteetit olisivat hyvin alhaiset. Mikäli et tuntenut jotakin tunnetta, merkitse pienimmän ympyrän alapuolella oleva ruutu. Mikäli koit jotakin sellaista tunnetta, jota ei ole listattu lomakkeelle, kirjaa se ympyräkaavion keskelle omin sanoin.

KYSYMYKSET HÄMÄRÄ KOKOUS -OSALLISTUJILLE

Vastaa vielä seuraaviin kysymyksiin omaan kokemukseesi ja tuntemukseesi perustuen. Kysymysten avulla selvitetään tilakokemusta. Voit jatkaa vastauksia tarvittaessa paperin kääntöpuolelle.

1. Miten tehtävien tekeminen / tapaamisen tarkoitus toteutui hämärässä tilassa?

2. Arvioi hämärän tilan vaikutusta sinuun eri aistien kautta.

näkö _____

kuulo _____

haju _____

maku _____

tunto _____

3. Miten koit ajan kulumisen hämärässä tilassa?

4. Miten hämäryys vaikutti ympäristön hahmottamiseen?

5. Mitä audiovisuaalinen sisältö (nuotiovideo ja ääni) toi kokemukseesi?

6. Mitä tilan hämäryys merkitsi muiden kanssa vuorovaikutuksessa olemisen kannalta?

7. Mitä muuta haluaisit sanoa kokemuksesta?

KIITOS OSALLISTUMISESTA!

KYSYMYKSET KOHTAAMISIA PIMEÄSSÄ -OSALLISTUJILLE

Vastaa vielä seuraaviin kysymyksiin omaan kokemukseesi ja tuntemukseesi perustuen. Kysymysten avulla selvitetään tilakokemusta. Voit jatkaa vastauksia tarvittaessa paperin kääntöpuolelle.

1. Mitä tilan pimeys merkitsi muiden kanssa vuorovaikutuksessa olemisen kannalta?

2. Arvioi pimeän tilan vaikutusta sinuun eri aistien kautta.

näkö _____

kuulo _____

haju _____

maku _____

tunto _____

3. Miten koit ajan kulumisen pimeässä tilassa?

4. Miten pimeys vaikutti ympäristön hahmottamiseen?

5. Minkälaisia mielikuvia sinulle syntyi itse tilasta?

6. Mihin tarkoitukseen / kenelle suosittelisit vastaavaa kokemusta pimeässä tilassa?

7. Mitä muuta haluaisit sanoa kokemuksesta?

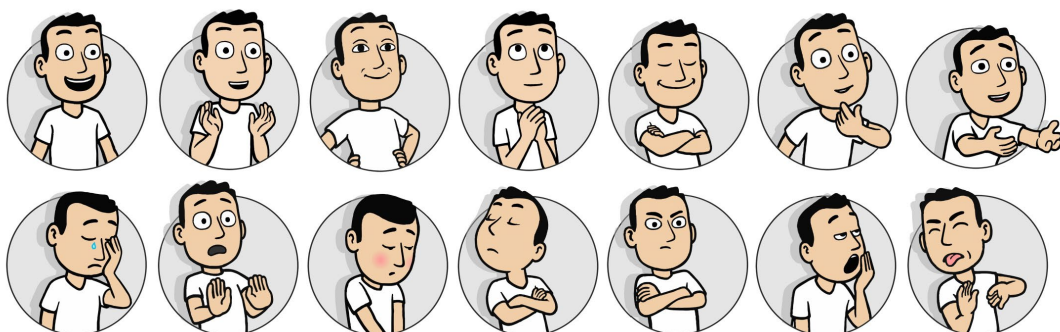
KIITOS OSALLISTUMISESTA!

Tätä instrumenttia, nimeltään Premo Emotion Measurement Instrument, käytetään mittaamaan kokemaasi tunnetta mahdollisimman tarkasti pimeän tilan kokeilussa. Premo-hahmon kuvat edustavat 14 eri tunnetta, joista 7 positiivista ja 7 negatiivista. Tunnesanoja ei ole tarkoituksella kuvien yhteydessä. Jokainen voi arvioida hahmon ilmeiden ja eleiden avulla omaa tunnettaan ilman, että sanat ohjaisivat valintaa.

OHJE: Tunnista ensin suunnilleen, minkälaisia tunteita sinulle heräsi tilassa ollessasi. Ilmoita henkilökohtaista kokemustasi parhaiten vastaavan tunteen/ilmeen numero sähköpostivastaukseen. Esimerkiksi "Hämärä tila herätti seuraavia tunteita 6, 10 ja 13. Voimakkaimpana tunsin nro 6." Voit valita useamman. Lopuksi mieti, minkä merkitsemistäsi tunteista koit voimakkaimpana ja ilmoita myös sen numero viestissäsi. Voit vastata esimerkiksi näin: "Hämärä tila herätti seuraavia tunteita 6, 10 ja 13. Voimakkaimpana tunsin nro 6."

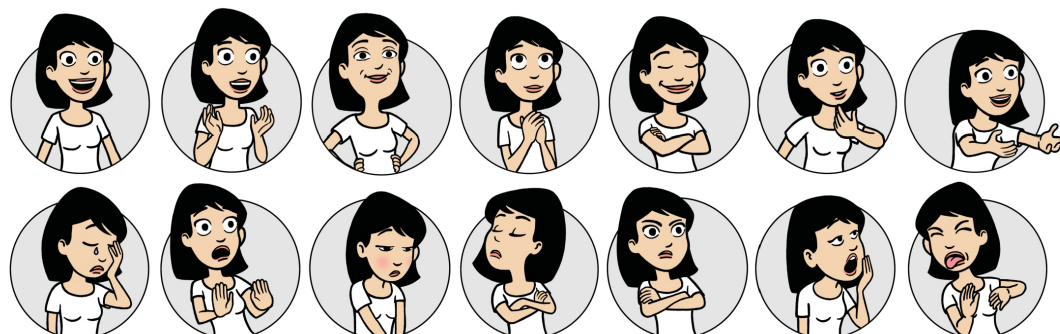
Kerro halutessasi kokemuksestasi/tunteistasi kirjallisesti:

Muu palaute:

Tätä instrumenttia, nimeltään Premo Emotion Measurement Instrument, käytetään mittaamaan kokemaasi tunnetta mahdollisimman tarkasti pimeän tilan kokeilussa. Premo-hahmon kuvat edustavat 14 eri tunnetta, joista 7 positiivista ja 7 negatiivista. Tunnesanoja ei ole tarkoituksella kuvien yhteydessä. Jokainen voi arvioida hahmon ilmeiden ja eleiden avulla omaa tunnettaan ilman, että sanat ohjaisivat valintaa.

OHJE: Tunnista ensin suunnilleen, minkälaisia tunteita sinulle heräsi tilassa ollessasi. Merkitse henkilökohtaista kokemustasi parhaiten vastaava tunne hahmon kohdalle, esimerkiksi rastilla hahmon ylä- tai alapuolelle tai taustaympyrän sisään. Voit merkitä useamman. Lopuksi mieti, minkä merkitsemistäsi tunteista koit voimakkaimpana ja ympyröi se.

Kerro halutessasi kokemuksestasi/tunteistasi kirjallisesti:

Muu palaute:

Päivämäärä:

PrEmo

www.premocool.com
www.diopd.com/premo

2017

Pieter M.A. Desmet

Delft University of Technology

Faculty of Industrial Design Engineering
Delft Institute of Positive Design

Emotion Studio Rotterdam

emotional
positive design

emotion / studio

Copyright

© Pieter Desmet, 2017

Terms of use

The Premo Characters are published under an Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International Creative Commons licence (CC BY-NC-ND 4.0). This means that you are free to share the characters for non-commercial purposes as long as you give appropriate credit, provide a link to the licence, and do not modify the original material. For licence details, see: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

Reference

In communication, please refer to the Premo characters as follows:
Laurans, G. & Desmet, P.M.A. (2017). Developing 14 animated characters for non-verbal self-report of categorical emotions. *Journal of Design Research*, 15 (3/4), 214–233.

More information

<https://diopd.org/premo/>

PUOLISTRUKTUROITU TEEMAHAASTATELU 6T-MALLIA SOVELTAEN

- Mitä tilakokemuksesta jäi päällimmäisenä mieleen?
- Mikä motivoi sinua osallistumaan?

Tie – tilan käytettävyys, oppiminen ja helppous

- Miten hämäryys vaikutti tilan käytettävyyteen?
- Miten hahmotit tilaa ja siellä olevia elementtejä, kuten kalusteita?
- Opitko tai oivalsitko jotain uutta? Oliko pimeydellä tai tilanteella siihen vaikutusta?
- Mitä tilan käytettävyydessä tulisi huomioida, esim. Kalusteiden tai siellä liikkumisen suhteen?
- Millä tavoin pimeys ohjasi toimintaa/keskustelua?

Tune – tilan tunnelma, joka syntyy aistiympäristöstä ja tiedollisista symboleista

- Miten kuvailisit tilan tunnelmaa/tilakokemusta eri aistien kautta?
 - Näkö
 - Kuulo
 - Haju
 - Maku
 - Tunto
 - Muu
- Kulkeminen tilaan: Mitä arvelet, millainen kokemus olisi ollut sinulle, jos et olisi tiennyt tilaa etukäteen tai nähnyt minne olet menossa?
- Miten voisi ratkaista sen, että osallistujia ei näkisi alussa eikä lopussa tilaa tai muita? Mikä merkitys sillä, että näkisi tai ei näkisi?

Tempo –tilan aikakäsitys ja rytmi

- Miten koit ajan kulumisen kokemuksen aikana?
- Millainen oli mielestäsi tilan rytmi?

Task – tilan toiminnallisuus, tehtävien suorittaminen

- Tilan turvallisuudesta?
- Miten tehtävien tekeminen / tapaamisen tarkoitus toteutui tilassa?
- Miten tilan toiminnallisuutta voisi kehittää?

- Millä tavalla tilakokemus / hämäryys vaikutti vuorovaikutukseen muiden kanssa?

Tale – tilan tarina sekä sen jatkuvuus ja pysyvyys sekä historian näkyminen ympäristössä

- Minkälaista tarinaa tila kertoi sinulle? Entä tilaan siirtyminen?
- Mikä olisi paras tapa jatkaa kokemusta, kun pimeästä tullaan pois?
- Miten audiovisuaalinen sisältö vaikutti tilakokemukseen?

Theme – tilan tärkeys ja merkitys käyttäjilleen sekä identiteetin ja arvojen tukeminen

- Minkälaisia arvoja sinulla on?
- Tukiko tilakokemus arvojasi?
- Minkälaisia merkityksiä tilakokemus tuotti?
- Muuttuiko käsityksesi tai suhtautumisesi pimeydestä tai keinovaloista?
- Mitä tilassa oleilu merkitsi?

Bonuskysymys:

- Mitä muuta haluaisit sanoa? Mitä ei vielä tullut esiin?
- Tuleeko mieleesi jotain paikallista tilaa/toimijaa, jolla voisi olla pimeä tila vastaavanlaisessa käytössä? Tai minkälaiseen käyttöön voisi soveltaa?
- Minkälaista liiketoimintaa pimeästä voisi tehdä?